

AUSPICIA

Recenzovaný vědecký časopis pro oblast společenských a humanitních věd

Reviewed Scholarly Journal Dealing with Social Sciences

Рецензируемый научный журнал для общественных наук

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ
ČESKÉ BUDĚJOVICE

2015

AUSPICIA

Recenzovaný vědecký časopis pro otázky společenských a humanitních věd.

Založen v r. 2004.

Vydáván Vysokou školou evropských a regionálních studií, České Budějovice, Česká republika

AUSPICIA

A peer-reviewed scholarly journal for questions of the social sciences.

Founded in 2004.

Published by College of European and Regional Studies, České Budějovice, Czech Republic

Rada pro výzkum, vývoj a inovace jako odborný a poradní orgán vlády ČR zařadila recenzovaný vědecký časopis *Auspicia* pro rok 2015 mezi recenzované neimpaktované časopisy, které uvedla v oborech Národního referenčního rámce excelence (NRRE).

*Toto číslo časopisu je věnováno
doc. Ing. Ladislavu Skořepovi, Ph.D.,
přednášejícímu a členovi Kolegia rektora VŠERS,
k jeho životnímu jubileu.*

S přáním všeho nejlepšího

Kolegyně a kolegové

Adresa redakce: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice, tel.: 00420 386 116 837, fax: 00420 386 116 824, auspicia@vsers.eu, předmět: *Auspicia*, http://vsers.cz/?page_id=729. Vychází čtyřikrát ročně. Objednávky telefonicky přijímá redakce. Předplatné na rok: 400 Kč. Způsob placení: fakturou (na základě objednávky). Povoleno MK ČR pod ev. č. MK ČR E 14912. Září 2014. Časopis je financován VŠERS. ISSN 1214-4967

Editorial Office Address: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice, tel.: 00420 386 116 837, fax: 00420 386 116 824, auspicia@vsers.eu, subject: *Auspicia*, http://vsers.cz/?page_id=729. It is published four times a year. Orders are taken over the phone at the editor's office. The annual subscription fee is 16€. Payment: by invoice (based on an order). It is approved by MK ČR under reg. Nr. MK ČR E 14912. September 2014. This journal is financed by VŠERS. ISSN 1214-4967

EDIČNÍ RADA VŠERS · EDITORIAL BOARD OF VŠERS

Předseda ediční rady · Chairman of the Editorial Board

doc. Dr. Lubomír PÁNA, Ph.D.

Členové · Members

doc. JUDr. PhDr. Jiří BÍLÝ, CSc.; Ing. Jiří DUŠEK, Ph.D.; RNDr. Růžena FEREBAUEROVÁ; PhDr. Jan GREGOR, Ph.D.; PhDr. Lenka ROZBOUDOVÁ, Ph.D.; doc. Ing. Marie HESKOVÁ, CSc.; doc. Ing. Ladislav SKOŘEPA, Ph.D.; doc. JUDr. Roman SVATOŠ, Ph.D.

REDAKCE ČASOPISU AUSPICIA · EDITORIAL OFFICE OF JOURNAL AUSPICIA

Předsedkyně redakční rady · Chairman of the Editorial Board

doc. Ing. Marie HESKOVÁ, CSc.

Šéfredaktor · Editor-in-Chief

PhDr. Jan GREGOR, Ph.D.

Výkonný redaktor · Managing Editor

PhDr. Jan GREGOR, Ph.D.

Technická redaktorka · Technical Editor

Jana PÍCHOVÁ

Redaktoři anglických textů · English Language Editors

Mgr. Richard ŘÍHA

PhDr. Christopher Erwin KOY, M.A., Ph.D. (*USA*)

Redaktorka ruských textů · Russian Language Editor

Mgr. Jekatěrina ANISIMKOVA (*Russia*)

Redaktoři německých textů · German Language Editors

PhDr. Jan GREGOR, Ph.D.

Lucie DREHER, M.A. (*Germany*)

Členové mezinárodní redakční rady (18) · Members of the International Editorial Board (18)

prof. Ing. Imrich **DUFINEC**, Ph.D. (*Vysoká škola bezpečnostného manažérstva, Košice, Slovensko*)

Ing. Jiří **DUŠEK**, Ph.D. (*Vysoká škola evropských a regionálních studií, České Budějovice, ČR*)

doc. Ing. Aleš **HES**, CSc. (*Česká zemědělská univerzita, Praha, ČR*)

MUDr. Lenka **HODAČOVÁ**, Ph.D. (*Univerzita Karlova, Hradec Králové, ČR*)

doc. Ing. Darja **HOLÁTOVÁ**, Ph.D. (*Jihočeská univerzita, České Budějovice, ČR*)

plk. Mgr. Štěpán **KAVAN**, Ph.D. (*Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje, České Budějovice, ČR*)

prof. PhDr. Ján **KOPER**, Ph.D. (*Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Slovensko*)

Dr. Dmitrij Jevgenjevič **MOSKVIN**, Ph.D. (*Jekatěrinburgskaja akademija sovremennogo iskusstva, Jekatěrinburg, Rossija*)

Ing. Jakub **NOVOTNÝ**, Ph.D. (*Vysoká škola polytechnická, Jihlava, ČR*)

doc. Dr. Lubomír **PÁNA**, Ph.D. (*Vysoká škola evropských a regionálních studií, České Budějovice, ČR*)

prof. Andrij Borisovič **POČTOVJUK**, Ph.D. (*Kremenčugskij nacionalnyj universitet imeni Michaila Ostrogradskogo, Kremenčug, Ukrajina*)

doc. JUDr. Roman **SVATOŠ**, Ph.D. (*Vysoká škola evropských a regionálních studií, České Budějovice, ČR*)

Ing. et Mgr. Jan **SVOBODA**, M.A. (*Filosofický ústav AV, Praha, ČR*)

prof. PhDr. Miroslava **SZARKOVÁ**, CSc. (*Ekonomická univerzita, Bratislava, Slovensko*)

doc. Mgr. Peter **ŠTARCHOŇ**, Ph.D. (*Univerzita Komenského, Bratislava, Slovensko*)

doc. Ing. Dana **ŠVIHLOVÁ**, Ph.D. (*Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Slovensko*)

doc. PhDr. Lukáš **VALEŠ**, Ph.D. (*Vysoká škola evropských a regionálních studií, České Budějovice, ČR*)

Mgr. Jozef **VLČEJ**, Ph.D. (*Ústav politických vied, Stredoeurópska vysoká škola, Skalica, Slovensko*)

OBSAH

1 VEŘEJNÁ SPRÁVA, ŘÍZENÍ

PROBLÉM UDRŽITELNOSTI DEMOKRACIE V KONTEXTU NÁHLÝCH CIVILIZAČNÍCH ZMĚN.....	11
<i>Jan SVOBODA</i>	
OTÁZKA VSTUPU TURECKA DO EU.....	17
<i>Jozef VLČEJ</i>	
K CHARAKTERISTIKÁM PERSONÁLNÍHO MANAGEMENTU V PERSONÁLNÍM AUDITU V BANKOVNÍM SEKTORU V SR.....	25
<i>Miroslava SZARKOVÁ</i>	

2 BEZPEČNOST

PREVENTIVNÍ PŮSOBNÍ ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI NA NEŽÁDOUCÍ JEDNÁNÍ POTENCIÁLNĚ ZKOUŠENÝCH OSOB.....	39
<i>Josef HRUDKA – Josef KŘÍHA</i>	
LEGALIZACE PŘÍJMŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI VE SLOVENSKÉ REPUBLICE...50	
<i>Jana FABIANOVÁ – Josef KŘÍHA</i>	
BEZPEČNÝ ZPŮSOB POUŽÍVÁNÍ HVT PŘI STRÍHÁNÍ SLOUPKU B NA VYBRANÉM AUTOMOBILU.....	57
<i>Milan MARCINEK</i>	

3 VYBRANÉ PŘÍSPĚVKY Z DALŠÍCH HUMANITNÍCH OBORŮ

VZDĚLÁVÁNÍ A MARGINALIZOVANÉ ROMSKÉ KOMUNITY.....	69
<i>Zuzana BALÁŽOVÁ</i>	
RUSKÝ SVĚT V RAKOUSKÉ HALIČI V DOPISECH OČITÉHO SVĚDKA.....	83
<i>Tatiana STROKOVSKAYA</i>	

4 RECENZE

MARIE HESKOVÁ: TEORIE, MANAGEMENT A MARKETING SLUŽEB.....	92
<i>Jiří DUŠEK</i>	
JIŘÍ BÍLÝ: HOMO OECONOMICUS EVROPSKÉHO FEUDALISMU.....	94
<i>Lubomír PÁNA</i>	

5 VARIA

(informační texty, diskuse, zprávy z konferencí, vědeckých a odborných akcí, jubilea)

POKUS O PONĚMČENÍ ČESKÝCH ZEMÍ V LETECH 1938–1945 (STRUČNÁ INFORMACE).....96

Václav STUPKA

SEZNAM RECENZENTŮ VĚDECKÝCH ČLÁNKŮ DO ČASOPISU AUSPICIA Č. 1/2015, PRŮBĚH A VÝSLEDKY RECENZNÍHO ŘÍZENÍ.....115

CHARAKTERISTIKA ČASOPISU A POKYNY AUTORŮM.....117

FORMULÁŘ NA PŘEDPLATNÉ ČASOPISU.....143

CONTENTS

1 (PUBLIC) ADMINISTRATION

- PROBLEM OF SUSTAINABILITY OF DEMOCRACY IN CONTEXT OF ABRUPT CIVILIZATION CHANGES**.....11
Jan SVOBODA
- QUESTION OF TURKEY'S JOINING THE EU**.....17
Jozef VLČEJ
- TO CHARACTERISTICS OF PERSONNEL MANAGEMENT IN PERSONNEL AUDIT IN BANKING SECTOR OF SLOVAKIA**.....25
Miroslava SZARKOVÁ

2 SAFETY

- PREVENTION EFFECT OF INTEGRITY TEST ON UNDESIRABLE BEHAVIOR OF POTENTIALLY TESTED PERSONS**.....39
Josef HRUDKA – Josef KŘÍHA
- MONEY LAUNDERING IN THE SLOVAK REPUBLIC**.....50
Jana FABIANOVÁ – Josef KŘÍHA
- SAFE USE OF HYDRAULIC RESCUE EQUIPMENT FOR CUTTING B-PILLAR OF SELECTED VEHICLE**.....57
Milan MARCINEK

3 SELECTED ENTRIES FROM OTHER FIELDS IN THE HUMANITIES

- EDUCATION AND ROMA MARGINALIZED COMMUNITIES**.....69
Zuzana BALÁŽOVÁ
- RUSSIAN WORLD IN AUSTRIAN GALICIA ACCORDING TO LETTERS OF WITNESS**.....83
Tatiana STROKOVSKAYA

4 REVIEWS

- MARIE HESKOVÁ: THEORY, MANAGEMENT AND MARKETING OF SERVICES**.....92
Jiří DUŠEK
- JIŘÍ BÍLÝ: HOMO OECONOMICUS OF EUROPEAN FEUDALISM**.....94
Lubomír PÁNA

5 VARIOUS

(information texts, discussion, information about conferences, scholarly and specialized activities, jubilees)

**ATTEMPT AT GERMANISATION OF THE CZECH REPUBLIC IN 1938–1945
(BRIEF INFORMATION).....96**
Václav STUPKA

**LIST OF REVIEWERS OF AUSPICIA No 1/2015 SCIENTIFIC ARTICLES,
REVIEWING PROCESS AND RESULTS..... 115**

**CHARACTERISTICS OF JOURNAL AND INSTRUCTIONS TO
AUTHORS 125**

JOURNAL SUBSCRIPTION FORM.....144

СОДЕРЖАНИЕ

1 (ОБЩЕСТВЕННОЕ) УПРАВЛЕНИЕ, АДМИНИСТРИРОВАНИЕ

ВОПРОС ОБ УСТОЙЧИВОСТИ ДЕМОКРАТИИ В КОНТЕКСТЕ ВНЕЗАПНЫХ ЦИВИЛИЗАЦИОННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ.....11

Jan SVOBODA

ВОПРОС О ВСТУПЛЕНИИ ТУРЦИИ В ЕС.....17

Jozef VLČEJ

К ХАРАКТЕРИСТИКАМ ПЕРСОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ПЕРСОНАЛЬНОМ АУДИТЕ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ В СЛОВАКИИ.....25

Miroslava SZARKOVÁ

2 БЕЗОПАСНОСТЬ

ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ДЕЙСТВИЕ ПРОВЕРКИ НАДЕЖНОСТИ НА НЕЖЕЛАТЕЛЬНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛЬНО ЭКЗАМЕНУЕМЫХ ЛИЦ.....39

Josef HRUDKA – Josef KRÍHA

ЛЕГАЛИЗАЦИЯ ДОХОДОВ ОТ УГОЛОВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИКЕ.....50

Jana FABIANOVÁ – Josef KRÍHA

БЕЗОПАСНЫЙ СПОСОБ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГОТ ВО ВРЕМЯ ПЕРЕСЕЧЕНИЯ СТОЛБИКА Б В ВЫБРАННОМ АВТОМОБИЛЕ.....57

Milan MARCINEK

3 ИЗБРАННЫЕ РАБОТЫ ИЗ ДРУГИХ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

ОБРАЗОВАНИЕ И МАРГИНАЛИЗОВАННЫЕ ЦЫГАНСКИЕ ОБЩИНЫ.....69

Zuzana BALÁŽOVÁ

РУССКИЙ МИР В АВСТРИЙСКОЙ ГАЛИЦИИ В ПИСЬМАХ ОЧЕВИДЦА.....83

Tatiana STROKOVSKAYA

4 РЕЦЕНЗИИ

MARIE NESKOVÁ: ТЕОРИЯ, МЕНЕДЖМЕНТ И МАРКЕТИНГ УСЛУГ.....92

Jiří DUŠEK

JÍŘÍ VÍLÝ: «НОМО ОЕCONOMICUS» ЕВРОПЕЙСКОГО ФЕОДАЛИЗМА.....94

Lubomír PÁNA

5 РАЗНОЕ (информационные тексты, дискуссии, новости с конференций, научных и специальных мероприятий, юбилеи)

ПОПЫТКА ГЕРМАНИЗАЦИИ ЧЕШСКИХ ЗЕМЕЛЬ В 1938–1945 ГГ. (СЖАТАЯ ИНФОРМАЦИЯ).....96
Václav STUPKA

СПИСОК РЕЦЕНЗЕНТОВ НАУЧНЫХ СТАТЕЙ В ЖУРНАЛЕ «AUSPICIÁ» № 1/2015, ПРОЦЕСС И ИТОГИ РЕЦЕНЗИРОВАНИЯ....115

ХАРАКТЕРИСТИКА ЖУРНАЛА И УКАЗАНИЯ АВТОРАМ.....134

БЛАНК ПОДПИСКИ НА ЖУРНАЛ.....143

1 VEŘEJNÁ SPRÁVA, ŘÍZENÍ - (PUBLIC) ADMINISTRATION

DAS PROBLEM DER NACHHALTIGKEIT DER DEMOKRATIE IM KONTEXT PLÖTZLICHER ZIVILISATORISCHER VERÄNDERUNGEN

Problem of Sustainability of Democracy in Context of Abrupt Civilization Changes

Jan SVOBODA

Praha, Czech Republic

ABSTRAKT: S demokracií se setkáváme ve třech základních podobách. Prvním problémem její udržitelnosti je, že se tyto podoby chápou jen redukcionistickým způsobem, neboť se většinou pojmají jen politicky a přehlíží se ekonomická, sociální, kulturní či morální stránka demokracie. Druhým problémem udržitelnosti demokracie je složitost a komplexnost současných sociálních struktur, které jsou vysoce náchylné k prudkým a nečekaným změnám. Další reálná dimenze tohoto problému vyvstává, pokusíme-li se přivést do souvislosti problém interkulturního soužití s dalšími problémy, které se s ním neodmyslitelně pojí - problém globálního oteplování a životního prostředí vůbec, finanční globalizace atd. Je proto třeba nově promýšlet vztah filosofie k etice našeho světa jakožto *oikos*, což si od dnešního filosofa vyžaduje stát se zasvěcenějším i v dalších vědních oborech.

Klíčová slova: podoby demokracie – redukcionistické pojmání – sociální struktury – náchylnost ke změnám – interkulturní komunikace – propojenost globálních problémů

ABSTRACT: We encounter democracy in three fundamental forms. The first problem of its sustainability is that these forms are understood in a reductional manner only because they are regarded mostly only politically and we neglect economical, social, cultural or moral aspects of democracy. The other problem of sustainability of democracy is the intricacy and complexity of contemporary social structures that are highly predisposed to abrupt and unexpected changes. The other real dimension of this problem emerges when we try to bring the problem of intercultural coexistence into the context with other problems which are connected with it inseparably - the problem of global warming and environment in general, financial globalisation etc. In addition, contemporary philosophers, challenged by the complexity of the present world, should acknowledge the present state of scientific disciplines more profoundly. Therefore it is required to disclose further connections between philosophy and ethics of our world as *oikos*.

Key words: forms of democracy – reductional comprehension – social structures – predisposition to changes – intercultural communication – interconnection of global problems

Demokratie ist ein anspruchsvolles und dauerhaftes politisches Ziel. Sie ist kein Zustand, sondern eine permanente Aufgabe: „*Demokratie ist keine Maschine, die – einmal installiert – dauerhaft problemlos funktioniert. Sie lebt von Voraussetzungen, die immer wieder neu geschaffen werden müssen. Sie ist dauerhaft in Gefahr, sich zu weit vom*

demokratischen Ideal zu entfernen“ (Müller 1998-2013). Für Philosophen und Sozialwissenschaftler, aber auch für Politiker und Staatsbürger ist ergo die vorrangige Aufgabe ihre Nachhaltigkeit, - und wiederum die Nachhaltigkeit erfordert in unserem „euro-atlantischen Raum“ eine prosperierende Demokratie.

In diesem Artikel möchte ich auf drei Probleme hinweisen, die mit der Nachhaltigkeit der Demokratie heutzutage direkt verbunden sind. Das erste Problem ist, dass die allgemeinen Formen der Demokratie nur reduktionistisch begriffen werden. Das zweite Problem der Nachhaltigkeit der Demokratie ist die Kompliziertheit und die Komplexität der heutigen sozialen Strukturen, die äußerst anfällig für abrupte und unerwartete Veränderungen sind. Eine weitere reale Dimension dieses Problems ergibt sich, wenn wir versuchen das Problem des interkulturellen Zusammenlebens in Zusammenhang mit weiteren Problemen zu bringen, z. B. mit dem Problem der globalen Erwärmung und des Umweltschutzes allgemein, oder auch mit dem Problem der finanziellen Globalisierung. (Weizsäcker 2006)

Das erste Problem: Die Demokratie nimmt in der Gegenwart drei grundlegende Formen an. Neben den Formen der sog. direkten und indirekten, bzw. repräsentativen Demokratie wird darunter eine als Verfassungsdemokratie bezeichnete Regierungsform verstanden, bei der es sich in der Regel um eine indirekte Demokratie handelt, in der die Macht der Mehrheit per Verfassung auf eine Art und Weise eingeschränkt ist, die Minderheiten gewisse individuelle Rechte oder Gruppenrechte (politische Rechte) wie beispielsweise Meinungsfreiheit oder Bekenntnisfreiheit garantiert. Diese drei Demokratieformen werden jedoch meist nur reduktionistisch verstanden, da nur ihr politischer Aspekt wahrgenommen und dabei übersehen wird, dass die Demokratie auch ihre wirtschaftlichen, sozialen, kulturellen und moralischen Aspekte hat. Eine soziale oder wirtschaftliche Demokratie umfasst alle politischen Systeme, die danach bestrebt sind, soziale und wirtschaftliche Unterschiede, die sich insbesondere aus der ungleichen Verteilung des Privateigentums ergeben, zu minimieren. Der kulturelle und moralische Aspekt der Demokratie steht für die erforderliche Kultur des Miteinanders und der Institutionen und damit für das moralische Ethos der Bürger, ohne das keine Demokratie funktionieren kann.

Ogleich die o.g. grundlegenden Formen der demokratischen Partizipation in ihren Äußerungen und Folgen durch stufenweise Aufdeckung ihres Potentials weiter analysiert und nach einem bestimmten Zweck oder anderweitig sinnvoll verglichen und gegliedert werden können, so erfolgt ihr vorausgesetztes Zusammenwirken dennoch nicht rein zufällig, quasi *ad hoc*. Für den Aufbau einer Demokratie als funktionsfähigem Ganzem muss die Beziehung dieser einzelnen grundlegenden Formen eine komplementäre Beziehung sein. Jener ideale

Gesamtzustand dient uns als prinzipieller Ausgangspunkt, an dem wir uns auszurichten haben. Die Hauptaufgabe jedes Akteurs besteht daher immer darin, sich die grundlegende Frage zu stellen, welche Art von demokratischen Rechten im System als einem funktionellem Ganzen vernachlässigt, mit Absicht gedämpft oder gar gezielt von der Partizipation ausgeschlossen wird. Dieser Grundsatz gilt ohne Ausnahme und insbesondere auch für die heutige Gestalt der Demokratie, in der wir unsere eigenen Rechte oft mit einer solch einseitigen Intensität einfordern, dass es nicht selten am Sinn für die elementare Unterscheidung der Werte gegenseitiger Rücksichtnahme, gegenseitigen Verständnisses und gegenseitigen Vertrauens mangelt (Funda 2002: 131n). Damit ist die Demokratie in ihren Möglichkeiten freilich noch lange nicht ausgeschöpft, obgleich sie ohne unsere aktive Beteiligung und Partizipation schleichend die Färbung einer Oligarchie annehmen kann. Konkrete Demokratie ist stets nur ein Versuch der Demokratie, das Streben nach einer besseren Demokratie, und es liegt an uns, ob wir die politische Atmosphäre durch unsere aktive Beteiligung erträglicher und konstruktiver gestalten. (Goette – Meier 2011)

Für eine funktionsfähige Demokratie muss daher ein positives zur Aktivität anregendes politisches Klima geschaffen werden, durch das die für das gemeinsame Bemühen um ein ausgewogenes Zusammenwirken aller Bestandteile des Systems notwendige Motivation und ein gesunder kreativer Optimismus aufrechterhalten werden. Auch wenn sich weniger komplizierte (auf der Mitgliedschaft in verschiedenen politischen Gemeinschaften basierende (Cohen 2008: 213n) Modelle als die Demokratie anbieten, so ist die Grundlage ihrer Existenz dennoch eine konsequente Anwendung allgemein verständlicher ethischer Werte. Aus der Sicht des heutigen Menschen der westlichen Hemisphäre – dem die katastrophalen sozialen Folgen der verschiedensten Spielarten des Faschismus, Nationalismus und Kommunismus nicht unbekannt sind – wird deutlich, dass heute nicht nur die Rechte der zweiten Generation (soziale und wirtschaftliche Rechte), sondern in gewissem Maße auch Rechte der ersten Generation (Bürgerrechte und politische Rechte) eingeschränkt werden. Primäre Werte wie Selbstachtung, Menschenwürde, angemessener Stolz oder der Sinn für Gleichheit und der Respekt gegenüber anderen stellen eine klare und offensichtliche normative Voraussetzung für jeden sinnvollen Diskurs dar; und wenn dieser Diskurs erfolgreich sein soll, so müssen diese Voraussetzungen als Selbstverständlichkeit kodiert sein. Bewusste Demokratie bedeutet nichts anderes als die Fähigkeit, diese primären Ideen und Werte wirksam und flexibel mit sinnvollem Inhalt zu füllen, damit ihre allgemeine Vertrauenswürdigkeit eine geeignete und friedfertige Implementierung der Rechte der zweiten Generation und *vice versa* ermöglicht. (West – Bergstrom 2011)

Das zweite Problem: Die Tatsache, dass unsere heutigen sozialen Strukturen kompliziert, komplex, insbesondere aber äußerst anfällig für abrupte und unerwartete Veränderungen sind, stellt heutzutage eine Realität mit oftmals fatalen Folgen dar. Der neue findige Trend, mit dem wir uns heute auseinanderzusetzen lernen, wurde im Übrigen durch die Entwicklung der Ereignisse in Nordafrika und im Nahen Osten bestätigt. Es sind jedoch nicht nur diese neuen und plötzlichen sozialen und politischen Umwälzungen, die uns rückwirkend darüber nachdenken lassen, ob jene Heilsversprechung vom „*Ende der Geschichte*“ (Fukuyama 1992), d.h. jene denkwürdige Behauptung, die liberale Demokratie wäre die letzte Entwicklungsphase der Zivilisation, nicht eine bloße vom Kollaps der Sowjetunion genährte utopische Illusion war. Obgleich Fukuyama nie behauptet hat, dass derartige Veränderungen eintreten sollten, so scheint die Aussicht seiner Vision von einer unifizierten Welt seit dem Ende des 20. Jahrhunderts in immer weitere Entfernung gerückt (Huntington 1998). Die durch die Folgen der Finanzkrise hervorgerufene Protestbewegung, die allgemeinen negativen sozialen und kulturellen Folgen der Finanzkrise, steigende Xenophobie und ein heute schon alarmierendes Wachstum des Rechtsextremismus lassen Zweifel an der Wirksamkeit der grundlegenden demokratischen Machtinstrumente aufkommen (Svoboda – Štěch 2012: 111). Überdies entwickeln sich all diese diskontinuierlichen Prozesse und abrupten Veränderungen vor einem neuen globalen Hintergrund – in einem schwer zu identifizierenden Knäuel globaler Fragen und Probleme.

Derartige plötzliche und unerwartete Veränderungen, begleitet von Selbstmordattentaten, undurchsichtigen Aktionen verschiedenartigster aufständischer Gruppierungen bzw. miteinander konkurrierender Organisationen, lassen sich aufgrund ihrer Direktheit und ihren nur schwer nachzuvollziehenden gegenseitigen Verbindungen kaum vorhersehen. Dies alles geschieht im Zusammenhang mit natürlichen und technologischen Systemen, die einen Hang zu unerwarteten fatalen Umwälzungen und Systemausfällen haben. Die jüngsten Aufstände in Tunesien und Ägypten zeigten, dass diese Kräfte heute einfach nicht mehr unterschätzt werden können. Es waren Twitter und Facebook, die hier die Geschichte in Gang brachten, indem sie Informationen über die Selbstverbrennung des Straßenhändlers Mohammed Bouazizi brachten. Diese wirksamen Instrumente, die das Potential besitzen, die junge und gebildete Generation zu mobilisieren, spielt heutzutage eine ebenso große Rolle bei den Protesten gegen Maßnahmen und Einschnitten zur Bewältigung von Krisen in verschiedenen Teilen der Welt von New York bis Taipei. Gleichfalls können sie die Form unerwarteter Angriffe von Hackern annehmen, die in der Lage sind, die Funktion lebenswichtiger Kommunikationsnetze buchstäblich zu eliminieren. Die Spontaneität das

Aufkommens dieser verschiedenartigen Konflikte, die oftmals von destruktivem Verhalten und Wutausbrüchen begleitet werden (wie wir vor einiger Zeit in England sehen konnten), bringt uns zu der Überzeugung, dass es sich im Grunde genommen eher um plötzliche, mitunter kurzschlussartige Interaktionen und Reaktionen handelt, deren Aufkommen und Verlauf langfristig nicht vorhersehbar ist.

Die oben aufgeführten Beispiele zeigen die nicht mehr zu leugnende Tatsache auf, dass sich jenes immer wiederkehrende Wort *Globalisierung* in seiner neuen Gestalt bereits seit langem dabei ist, sich tief in unser Unterbewusstsein einzugraben. Durch die direkte Verknüpfung von Wirtschaft, Kultur und Institutionen mit den Informations- und Kommunikationstechnologien schafft sie sich ihre typischen Formen und spontanen Modelle der sozialen und politischen Organisation (von Terror- und Protestnetzen bis hin zum Internet-Interaktivismus), die es effizient zu erfassen gilt, angefangen von ihren untersten globalen, oftmals schwer identifizierbaren und undefinierbaren Bestandteilen, die ihre unterschiedlichsten Teilinteressen und Bedürfnisse vertreten und organisieren. Im globalen Kontext der Kommunikationsnetze wird nämlich klar, dass es sich nicht um eine Art elitären Überbau handelt, der über diese vielfältigen plötzlichen Veränderungen entscheidet, sondern dass diese unerwarteten Umwälzungen aus ihrer eigenen Topologie hervorgehen (Lähler – Helbing 2008). Dies ist gleichzeitig der Grund, warum diese Probleme auf verschiedenen hierarchischen Stufen von oftmals einander überschneidenden Modellen erwägt werden müssen, und warum diese Modelle nicht nur anpassungsfähig und flexibel sein müssen, sondern auch erweiterbar.

Das dritte Problem: Eine weitere reale Aufgabe ergibt sich, wenn wir versuchen, das Problem des interkulturellen Zusammenlebens in Zusammenhang mit weiteren Problemen zu bringen, mit denen es heute bereits eng verknüpft ist; hierzu gehört beispielsweise das oft erwähnte Problem der globalen Erwärmung und des Umweltschutzes allgemein, oder auch das Problem der finanziellen Globalisierung. Die Beziehung von Philosophie und Öko-Ethik – der Ethik unserer Welt als *Oikos* (Hrubec – Šmajš 2009: 308) – und damit auch die Beziehung von Philosophie und Ökonomie, aber auch Politik, Geschichtswissenschaft, Biologie und weiteren Wissenschaften, der Gegenstand und Ansätze es uns ermöglichen, uns besser in der Komplexität der heutigen Welt zu orientieren, muss neu durchdacht werden.

Die angedeuteten und weitere Zusammenhänge zwingen uns, über ihre heutige und zukünftige globale Bedeutung nachzudenken und uns zu vergegenwärtigen, in welchem Maße die vorhandenen normativen Instrumente der Kultivierung potentieller Zwiste und Konflikte effektiv revitalisiert werden müssen. Es handelt sich um eine große Herausforderung nicht nur

für Philosophen und Sozialwissenschaftler, sondern auch für Politiker und insbesondere für uns selbst – die Staatsbürger – die wir unseren politischen Vertretern durch unsere Wahl unser Vertrauen aussprechen und damit unsere nahe bzw. entferntere, heute bereits globalisierte Zukunft mitbestimmen.

POUŽITÁ LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

1. COHEN, J. (2008): Existuje lidské právo na demokracii? In: Hrubec, M. (ed.), *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*. Praha: Filosofia.
2. FUKUJAMA, F. (1992): *Das Ende der Geschichte. Wo stehen wir?* München: Kindler Verlag.
3. FUNDA, O. A. (2002): *Znavená Evropa umírá*. Praha: Karolinum.
4. GOETTE, L. – MEIER, S. (2011): Can Integration Tame Conflicts? *Science*, vol. 334, 9, s. 1356-1357.
5. HRUBEC, M. – ŠMAJS, J. (2009): Světový filosofický kongres v Soulu: Interkulturní obrat. *Filosofický časopis*, 57, č. 2.
6. HUNTINGTON, S. (1998): *Kampf der Kulturen*. Die Neugestaltung der Weltpolitik im 21. Jahrhundert. München: Goldmann.
7. MÜLLER, R. (1998–2013): Probleme der Demokratie. In: *Online – Lehrbuch Demokratie D@dalos – politische Bildung, Demokratieerziehung, Menschenrechtsbildung, Friedenpädagogik* (ein Projekt von Pharos e.V.), Web: Gesellschaft Agora [online] http://www.dadalos-d.org/demokratie_verstehen/probleme.htm
8. LÄHMER, S. – HELBING, D. (2008): Self-Control of Traffic Lights and Vehikle Flows in Urban Road Network. *Journal of Statiscical Mechaninics: Tudory and Experiment*, PO4019, s. 3-30.
9. SVOBODA, J. – ŠTĚCH, O. (2012): *Interkulturní vojna a mír*. Praha: Filosofia.
10. WEIZSÄCKER, C. C. (2006): Nachhaltigkeit und Demokratie: Analyse des Spannungsverhältnisses zweier Werte. In: Rudolf, D. (Hrsg.): *China und Indien: Supermächte des 21. Jahrhunderts?* Zürich, S. 209-213.
11. WEST, J. D. – BERGSTROM, C. T. (2011): Can Ignorance Promote Democracy? *Science*, vol. 334, s. 1503-1504.

ADDRESS & ©

PhDr. Ing. Jan SVOBODA, M.A., Ph.D.
Institute of Philosophy of the Czech Academy of Sciences
Jilská 1, 110 00 Praha 1
Czech Republic
svobodaj@flu.cas.cz

OTÁZKA VSTUPU TURECKA DO EÚ

Question of Turkey's Joining the EU

Jozef VLČEJ

Skalica, Slovak Republic

ABSTRAKT: Zámerom príspevku je priblížiť otázku integrácie Turecka do Európskej únie. Primárnym cieľom je analyzovať jednotlivé postoje k danej problematike. Ďalej sa článok zameriava na analýzu historického vývinu tureckej spoločnosti, ktorý nám ozrejmuje rozdiel medzi Tureckom a ostatnými islamskými štátmi. Tento rozdiel je hlavne preukázaný uplatnením kemalizmu v tureckej spoločnosti. Príspevok sa zameriava na porovnanie dvoch kľúčových oblastí prístupových kritérií Turecka do EÚ, a to z pohľadu ekonomického a náboženského, ktoré rozdeľujú postoje členských štátov na dva názorové tábory. Hlavným dôvodom pri výbere témy bolo postavenie Turecka, či už v dejinách, ktoré sú do istej miery spojené aj s dejinami Európy, tak určite aj súčasný postoj voči Európskej únii.

Kľúčové slová: kemalizmus – sekularizmus – EÚ – HDP – náboženstvo

ABSTRACT: The intention of this paper is to bring the issue of integration of Turkey into the European Union. The primary aim is to analyze different attitudes towards this issue. Furthermore, the article focuses on the analysis of the historical development of Turkish society, which makes the difference between Turkey and other Islamic countries clear to us. This difference is demonstrated mainly by applying kemalism in Turkish society. This paper focuses on the comparison of two key areas of the accession of Turkey to the EU criteria in the economic and religious terms which divide the EU member states' points of view to two groups. The main reason for choosing the topic was the position of Turkey, not only in history, which is to some extent related to the history of Europe, but also in the current attitude towards the European Union.

Key words: kemalism – secularism – EU – GDP – religion

ÚVOD

Pri rozšírení EU o chudšie štáty sa objavujú obavy členských štátov z prílivu lacnej pracovnej sily, čo vedie rastu nezamestnanosti domáceho obyvateľstva a k sociálnym nepokojom. Tento jav sme už mohli spozorovať pri rozširovaní v roku 2004 a o tri roky neskôr, keď pristupovalo Rumunsko a Bulharsko. Určite však nejde o masový jav, pretože ľudia berú do úvahy okrem lepších platobných podmienok aj sociálne väzby, jazykovú vybavenosť, nutnosť prispôbiť sa k novému prostrediu atď. Ani v prípade Turecka sa nebude jednať o masívnu migračnú vlnu. Bude záležať na tom, do akej miery sa podarí reformovať krajinu a, keď rozdiely budú minimálne, ani Turci nebudú chcieť sa presídľovať (Gergelová 2007).

1 METODIKA A CIEĽ

V článku sme si zvolili metodiku analýzy a komparácie rôznych názorových postojov a spektier k problematike Turecka a jeho vstupu do Európskej únie. V príspevku sú postupne chronologicky usporiadané jednotlivé problematiky. V prvej časti práce sme sa zamerali na vývoj kemalizmu, ktorý je spojený s prvým významným tureckým politikom Mustafom Kemalom zvaným Atatürk. Počas jeho vládnutia Turecko prešlo významnými reformami a zmenami, ktoré výrazne ovplyvnili tureckú spoločnosť smerom k sekularizmu. Môžeme konštatovať, že bez vykonanie týchto reforiem by Turecko pravdepodobne v budúcnosti z kultúrneho a socio-ekonomického hľadiska nebolo kandidátom pre vstup do EÚ. V ďalšej časti sme chronologicky a historicky analyzovali vzťahy medzi Tureckom a EU. Tieto vzťahy sme začali opisovať od prvej tureckej republiky až po súčasnosť. Postupne poukazujeme na jednotlivé výhody a nevýhody členstva Turecka v EU. Nasledovnou oblasťou, ktorú sme považovali za veľmi dôležitú, sú ekonomické dôsledky členstva. Aj tu sme sa snažili ukázať na pozitíva a negatíva. V záverečnej časti sme argumentovali výhodami a nevýhodami prípadného členstva Turecka z geopolitického hľadiska.

2 VÝVOJ TURECKA A JEHO CESTA DO EÚ

2.1 VPLYV KEMALIZMU NA TURECKÚ SPOLOČNOSŤ

Kemalizmus je ideológia, ktorou sa Turecko riadilo viac než osemdesiat rokov. Počas vojny za nezávislosť (1919-1922) sformuloval kemalizmus Mustafa Kemal (1881-1938), ktorý dostal politické meno Atatürk (Šebej 2007), a na týchto súboroch reforiem je založená celá ideológia Tureckej republiky. Podstata kemalizmu spočíva v modernizácii celej spoločnosti. Dôležitú úlohu hrali snahy tureckej spoločnosti reformami sa začleniť do „západnej civilizácie“. Na západe však vznikali o východe obrázky ako o nežiaducej podobe tureckej spoločnosti a tieto názory zostali v pamäti národa dodnes. Po vyhlásení republiky v roku 1923 štát uplatňoval svoju predstavu, a to tým, že prevzal správu nad majetkom náboženských inštitúcií, zavrel náboženské školy (Kučera 2007). Významné zmeny nastali aj vo sfére medziludských vzťahoch, kde štát zrovnoprávnil mužov a ženy.

Ďalšie zmeny, ktoré Atatürk uskutočnil, boli:

1. zrušenie kalifátu,
2. zrušenie akéhokoľvek vplyvu islamu na politiku,
3. zákaz nosenia moslimských znakov odievania (aj zahaľovania žien) na verejnosti,
4. zavedenie latinky namiesto starého arabského písma,

5. zavedenie západného kalendára,
6. západný typ zákonodarstva a podobne. (Kučera 2007)

„Kemalisti boli presvedčení, že modernita sa dá nastoliť postupom z hora dole, z vonka dovnútra: keď budú nastavené podmienky ako v Európe, keď Turci budú vyzeráť, chovať sa, obliekať sa a jesť ako Európania, skôr či neskôr sa Európanmi stanú.“ (Kučera 2007). Cieľom tejto snahy bolo spoločensky, socio-ekonomicky a kultúrne začleniť Turecko do západnej civilizácie.

2.2 VZŤAH TURECKA S EURÓPSKOU ÚNIOU

Kroky, ktoré viedli k posilneniu vzťahov medzi Tureckom a EÚ, boli v prvom rade, že Turecko bolo jedným zo zakladajúcich členov OSN, od roku 1952 sa stalo členom Severoatlantickej aliancie, Rady Európy (1949), ďalej je členom OECD (1961) a asociovaným členom Západoeurópskej únie (1992). V roku 1959 tureckí predstavitelia sa rozhodli nadviazať tesné spojenie s krajinami vtedajšieho Európskeho spoločenstva.¹

Vzťahy Turecka s Európskou úniou majú komplexnú históriu. Ankara na jeseň roku 1959 podala žiadosť o asociované členstvo v EHS. V roku 1963 EHS a Turecko podpísalo asociačnú dohodu tzv. Ankarskú dohodu, ktorým by s Tureckom boli zahájené rokovania ako asociačným členom spoločenstva, kým turecké okolnosti nepovolajú vstup do spoločenstva ako právoplatného člena. Turecko postupovalo v rokovaní veľmi pomaly, nakoľko bolo v konflikte s Cyprusom v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch. Intervencia Turecka v roku 1974 na ostrov vyvolala vnútorný politický rozruch. (Elver 2005) Vzťahy ES a Turecka sa ochladili na bod mrazu v prvej polovici osemdesiatych rokov po vojenskom štátnom prevrate 12. septembra 1980. Udelenie štatútu kandidátskej krajiny Turecku odmietli európski predstavitelia na Luxemburskom summite v roku 1997², získalo ho až na summite v Helsinkách v decembri 1999. Po týchto udalostiach sa v Turecku postupne prijímali inštitucionálne a legislatívne reformy. Tieto reformy mali svoj význam hlavne v posilnení civilnej kontroly nad vojenskými zložkami, nezávislosti justície, posilnení práva menších. Prístupové rokovania zahájili 4. októbra 2005 v Luxemburgu. Podľa vzájomne dohodnutého negociačného rámca však ide o proces s otvoreným koncom, ktorého výsledok nie je zaručený. (Bretherton 2006)

¹<http://www.europskaunia.sk/158/14>.

²3. októbra 2005 začali prístupové rokovania s Tureckom, ktoré je asociovanou krajinou EÚ od roku 1963 a status kandidátskej krajiny získalo v roku 1999. In: EurActiv, (http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/turecko).

Ako potenciálne riešenie neustále pokračujúcich rokovaní medzi EÚ a Tureckom navrhol dávnejšie bývalý francúzsky prezident N. Sarkozy na svojej prvej návšteve Ankary vo februári roku 2011³ inú cestu pre spoluprácu. Francúzska strana by chcela z Turecka urobiť osobitného partnera miesto plnoprávneho člena EÚ. Turecká strana sa však vyjadrila, že s takouto ponukou nikdy nebude súhlasiť.⁴

3 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

3.1 EKONOMICKÉ ASPEKTY VSTUPU TURECKA DO EU

Vybudovanie colnej únie naštartovalo ekonomickú integráciu Turecka do Európskeho spoločenstva. Boli odstránené tarifné prekážky pre import tureckých priemyselných výrobkov v roku 1973, t.j. desať rokov po tom, ako sa o colnej únii uvažovalo prvý krát v Ankarskej dohode. Na realizáciu finálnej verzie colnej únie potrebovalo Turecko niekoľko desaťročí a colná únia bola dobudovaná až k roku 1996. Táto colná únia znamenala úplné odbúranie bariér vo vzájomnom obchode medzi EU a Tureckom a zavedenie spoločnej colnej tarify voči tretím krajinám. (Lipková – Mráz 2005)

Ekonomika tohto štátu je perspektívna s potenciálom rastu pri porovnaní s krajinami daného regiónu. Má viaceré nedostatky, no môže dôjsť k rapidnej zmene pri horizonte desiatich rokov. Treba mať na zreteli aj cestovný ruch, kde každoročne do Turecka pricestuje niekoľko desiatok miliónov turistov. V roku 2012 to boli vyše 3 miliónov len nemeckých turistov. S pohľadu Turecka nie sú obavy veľkej nezamestnanosti ani masového pohybu pracovnej sily ani zneužitiu postavenia.

Na druhej strane musíme pripomenúť, že turecká ekonomika je veľmi dynamická a vďaka svojej demografickej štruktúre má významný potenciál. Obyvateľstvo je mladé, čo je pre Európu pozitívna správa. HDP krajiny rastie rýchlejšie ako HDP únie. V roku 2006 bol rozdiel 3,1 % (6,1 % v Turecku proti 3 % v EU). (Gergelová 2007). Dynamiku tureckej ekonomiky potvrdzuje aj nedávne zverejnenie správy OECD a rovnako aj vyhlásenie generálneho tajomníka klubu najbohatších krajín, že Turecko je najrýchlejšie rastúcim členom. Súčasne výkonnosť tureckej ekonomiky prirovnal ku krajinám BRIC. Dokonca niektorí ekonomickí experti tvrdia, že za sedem rokov Turecko predstihne všetky štáty BRIC okrem Indie a Číny, a že za 30 rokov by sa turecká ekonomika mala uhniezdiť v prvej desiatke najsilnejších ekonomík sveta. (Vodička 2010)

---

³Sarkozy je prvým francúzskym prezidentom, ktorý navštívil Turecko od roku 1992. Do krajiny prišiel ako úradujúci líder skupiny G20. Tureckí predstavitelia vyjadrili ľútosť na tým, že sa rozhodol zostať iba krátko. Zdroj: <http://www.europskyparlament.sk>.

⁴Turecko: Sarkozy je stále proti vstupu Turecka do EÚ. Zdroj: <http://www.europskyparlament.sk>

Hlavným problémom v Turecku je nerovnosť regionov, rozdiely obyvateľstva z pohľadu životnej úrovne a priblíženia sa európskemu štandardu. Západné provincie vykazujú 46 % HDP, no východné provincie len 6 % HDP. Vzďialenosť a pripojiteľnosť obyvateľstva veľmi nízka úroveň, vzdelanostná úroveň obyvateľstva, čím ďalej na východ krajiny tým je to horšie. Celý trh EÚ má obavy z nízkej ceny pracovnej sily a pohltienia pracovného trhu v členských krajinách. Ďalším prvkom je zaostalé poľnohospodárstvo, infraštruktúra. Ide o odčerpávanie veľkého množstva peňazí kvôli zaostalosti krajiny z celoplošného hľadiska. Z demografického pohľadu ide o najľudnatejšiu krajinu dlhodobozaznamenajúcim vysokým prirodzeným prírastkom obyvateľstva. Toto sú hodnotné argumenty, ktoré môžu ovplyvniť budúcnosť pri rozhodovaní EÚ. Z pohľadu dodržiavania ľudských práv: musia vyriešiť právažien, demokratizáciu spoločnosti a silné postavenie armády. Niektoré krajiny sa obávajú moslimského nábožstva a vplyvu moslimou na európskom kontinente, a to najmä Poľsko, Španielsko, Nemecko, Holandsko, Slovensko, Česko a mnoho kresťansky prevládajúcich kultúr.

Pri pohľade na ekonomické dôsledky v prípade vstupu Turecka do EU si musíme vyjasniť, ako turecká ekonomika funguje a aké má slabiny, ktoré by mohli mať negatívne dopady na európskej úrovni. V oblasti poľnohospodárstva pracuje približne 30 % obyvateľstva, pričom podiel poľnohospodárstva na HDP je omnoho menšia, okolo 11 %. (Studičná 2007) Z toho môžeme skonštatovať, že turecké poľnohospodárstvo je veľmi neefektívne, zastarané, extenzívne. Je potreba ju reformovať, čo si vyžaduje nemalé finančné prostriedky. Avšak turecká ekonomika sa mení rýchlym tempom a je jasné, že v priebehu rokovaní o prístupu do EU dôjde k výraznej zmene aj oblasti poľnohospodárstva. *„Členstvo Turecka by predstavovalo pre EU náklady od 0,1 % do 0,17 % HDP. Odhaduje sa, že Turecko by zo spoločného rozpočtu EU ročne odčerpalo okolo 25 mld eur. Náklady na zaostalé regióny zo štrukturálnych fondov by mohli predstavovať 10 mld eur. To je príčinou odmietania vstupu Turecka do Únie najmä občanmi tých členských štátov, ktoré čerpajú štedré dotácie zo spoločného rozpočtu na spoločnú poľnohospodársku politiku, ako je napríklad Francúzsko.“* (Lipková – Mráz 2005) Podobná situácia je aj v oblasti tureckej politiky súdržnosti. Regionálna politika Turecka je v podstate veľmi neefektívna, pretože rozdiely medzi západnou a východnou časťou krajiny sú obrovské. Celková ekonomika Turecka však moc nelíši od Bulharska a Rumunska, ktorí v EU už sú. Avšak rozloha a veľkosť Turecka je problémom z hľadiska absorpčnej kapacity, pretože nároky na pomoc zo strany EU tým rastú.

3.2 NÁBOŽENSKÁ A KULTÚRNA ODLIŠNOSŤ

Turecko je moslimskou krajinou, čo ovplyvňuje nielen kultúru, hodnoty, ale aj politický systém, demokraciu a ľudské práva. Na základe takýchto poznatkov môžeme prehlásiť, že jednou z najcitlivejších zo všetkých argumentov sa zameriava na kultúrne a náboženské rozdiely. Keďže EÚ sa identifikuje ako kultúrna a náboženská mozaika, ktorá uznáva a rešpektuje diverzitu, práve tu si môžeme položiť otázku či sú tieto dva svety zlučiteľné alebo naopak či integrácia je doslova nemožná. Výsledky prieskumov (tzv. Eurobarometer) Európskej komisie hovoria, že pre vstup Turecka je 39 % obyvateľov EÚ a proti 48 % a to aj v prípade, že Turecko splní všetky kritéria.⁵ Najväčšie obavy sú z rešpektovania ľudských práv, najmä práva menšín, vzťahy so susedskými krajinami a demokracia. Ďalšou veľmi diskutovanou otázkou je prospech integrácie. Väčšina obyvateľov EÚ si myslí, že integrácia je v prospech Turecka, Turci však tvrdia pravý opak, že integrácia je v záujmu EÚ. Obavy o strate vlastnej identity sa vyskytujú taktiež na oboch stranách. Rovnako ako pre EU tak aj pre Turecko je otázka kultúrnej odlišnosti dôležitá.

4 Geopolitické hľadisko vstupu Turecka do EÚ

Podporovatelia vstupu Turecka do EÚ poukazujú na výnimočnú zemepisnú polohu Turecka medzi Európou a Áziou, a že Turecko plní úlohu akéhosi mostu medzi kresťanským Západom a moslimským Východom. (Soulejmanov 2006) Prípadne členstvo Turecko do EÚ, by z geopolitického hľadiska prinieslo dve výhody. Posilnenie európskych vojenských kapacít a tým priamu fyzickú prítomnosť v blízkovýchodnom a kaukazsko-kaspickom regióne. Na prvý pohľad takýto kontakt prináša isté bezpečnostné riziko, ale pravý opak je pravdou. Prítomnosť EÚ v tomto regióne by pomohla monitorovať situáciu, či už v Iraku alebo v kaukazskom regióne, kde by sa dohliadalo na demokratický princíp vládnutia. (Romancov 2005) Na základe tohto argumentu by únia zvýšila svoj vplyv v krajinách, ktoré sú dlhodobo vnímané ako hrozby pre regionálnu aj globálnu bezpečnosť, a tým by v nich mohla presadzovať demokratické reformy. EÚ by nebola vnímaná ako „kresťanský klub“, čo by jej výrazne pomohlo pri rokovaní s moslimskými krajinami. Prínosom by, samozrejme, bolo aj turecká armáda – uľahčila by tak Európe samostatnejšiu bezpečnostnú a obrannú politiku. (Najšlová 2005). Oproti tohto argumentu stojí tábor, ktorý tvrdia, že tento región je hlavným ohniskom etnického a náboženského napätia. Pre túto stranu je dôležitá práve otázka či je v záujmu Európy mať dlhú a slabo chránenú hranicu so Sýriou, Irakom a Iránom.

---

⁵*Special Eurobarometer. Attitudes towards European Union Enlargement.*
Zdroj: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_255_en.pdf.

Negatíva prípadného členstva Turecka sa zvyšujú aj kvôli pretrvávajúcemu separatistickému nepokoju v juhovýchodných oblastiach Turecka osídlených prevažne kurdskou menšinou, kvôli nevyriešeným vzťahom Turecka s Cyprusom, Sýriou a Arménskom a rovnako kvôli skutočnosti, že cez turecké územie prúdia do Európy drogy, zbrane a prívál nelegálnych imigrantov. (Romancov 2005)

ZÁVER

Prípadné členstvo Turecka v Európskej únii bude mať na podobu a fungovanie EÚ významný dopad, a to ako v ekonomickej, tak aj v politickej oblasti. Tieto dopady je potenciálne možné zvládnuť obdobným spôsobom, akým EU zvládla svoje predchádzajúce rozšírenia. Turecko bude musieť vyriešiť svoje problémy demokratickej kultivácie vo vzťahu s Kurdmi či Arménmi, ktoré sú zhrnuté v kodanských kritériách, bez ktorých nie pristúpenie k EU možné. EÚ s vyhliadkami 10 rokov vidí, že obyvateľstvo starne, hrozí nedostatok pracovnej sily čo by spôsobilo pokles ekonomiky, sociálnej politiky ako aj celkovej politiky. Za prijatím Turecka stojí dôležitý fakt: jeho poloha. Ide o uzol tranzitný, obchodný a hlavne ekonomicky dôležitý. Spája 3 svetadiely: Európu, Áziu a Afriku. Často sa spomína „energetická samostatnosť“. EÚ by mala kontrolu nad ropu a plynom. Ide o početnosť obyvateľstva a veľkosť národa, čo sú dobré vyhliadky pre EÚ na zvýšenie vojenskej kapacity a celkovej bezpečnosti hlavne v súčasnej konfliktnnej situácii s Ruskom. Turecko uskutočňuje reformy, ktoré pomáhajú plniť kodanské kritéria, čím sa k EU približuje. Musíme si uvedomiť aj to, že v prípade straty perspektívy vstupu môže Turecko zobrať chuť naďalej reformovať krajinu. Turecko so svojimi reformami zasahuje do svojich vlastných tradícií. A určite i na druhej strane, aj Európska únia sa musí v prípade prijatia Turecka zreformovať, ale jednoznačne nesmie zmierniť plnenie Kodanských kritérií.

POUŽITÁ LITERATÚRA A INFORMAČNÉ ZDROJE

1. BRETHERTON, Ch. – VOGLER, J. (2006): *The European union as a Global actor*. Abingdon, Routledge. 273 s.
2. ELVER, H. (2005): *Reluctant Partners: Turkey and the European Union*. Middle East Report, 235, s. 24-29.(<http://www.jstor.org/stable/30042445>).
3. *Turecko*. In: Etrend (<http://www.etrend.sk/turecko/31729.html>).
4. *Turecko*. In: Európska unia (<http://www.europskaunia.sk/158/14>).
5. EUROPEAN COMMISSION: *Special Eurobarometer. Attitudes towards European Union Enlargement*. 255, júl 2006, s. 70-71 (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_255_en.pdf).(15. 10. 2007).
6. EUROPSKY PARLAMENT, *Turecko: Sarkozy je stále proti vstupu Turecka do EÚ*. (<http://www.europskyparlament.sk>).

7. GERGELOVÁ, A. (2007): *Členství Turecka v EU – výzva pro obě strany*. In: TUNKROVÁ, L. – ŠARADÍN, P. (eds.): *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc: UP. 153 s.
8. KUČERA, P. (2007): *Hledání evropských kořenů turecké identity: Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu*. In: TUNKROVÁ, L. – ŠARADÍN, P. (eds.): *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc: UP. 153 s.
9. LIPKOVÁ, L. – MRÁZ, S. (2005): *Turecko a Európska únia*. In: *Journal of Economics*, 06/2005 s. 644-656 (<http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=e05c9346-f40d-4c13-81ee-4d3c587620f2>)
10. NAJŠLOVÁ, L.: *Prečo sa Turecko a Európska únia navzájom potrebujú*. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, s. 87-99. Zdroj: <http://www.ceeol.com>.
11. ROMANCOV, M. (2005): *Geopolitické kontury možného rozšíření Evropské unie*. In: KLÍMA, M. – BUREŠ, J. (eds.): *Kam kráčíš, Evropská unie?* Plzeň: Aleš Čeněk. 174 s.
12. SOULEIMANOV, E. (2006): *Bezpečnostní aspekty případného členství Turecka v Evropské unii*. In: CEPSR (<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=282>).
13. STUDIČNÁ, Z. (2007): *Turecký pochod za lepšími časy*. *Mezinárodní politika*, 31, č. 9, s. 15-17.
14. ŠEBEJ, F.: „*Kemalizmus (možno) zomrie*“ In: *Eurabia*, (<http://www.eurabia.cz/Articles/1294-kemalizmus-mozno-zomrie.aspx>).
15. VODIČKA, M. (2010): *Turecko: Obrácený idiom*. *Euro*, č. 47, s. 68-69.

ADDRESS & ©

Mgr. Jozef VLČEJ, PhD.
 Ústav politických vied
 Stredoeurópska vysoká škola
 Kráľovská 386/11, 909 01 Skalica
 Slovak Republic
j.vlcej@sevs.sk

K CHARAKTERISTIKÁM PERSONÁLNEHO MANAŽMENTU V PERSONÁLNO M AUDITE V BANKOVOM SEKTORE V SR

To Characteristics of Personnel Management in Personnel Audit in Banking Sector of
Slovakia

Miroslava SZARKOVÁ

Bratislava, Slovak Republic

ABSTRAKT: Personálny audit, ktorý v súčasnosti predstavuje súhrn metodologických postupov a metód zameraných na skvalitnenie stavu ľudských zdrojov ako aj skvalitnenie procesov riadenia ľudských zdrojov, patrí k základným funkciám personálneho manažmentu. Jeho realizácia v mnohom závisí od prístupov personálnych útvarov, personálnych manažérov, ako aj vrcholového manažmentu, ktorý formuluje požiadavky a celkové ciele personálneho auditu. Cieľom príspevku je charakterizovať postupy personálneho manažmentu v procese realizácie personálneho auditu v dcérskych spoločnostiach komerčných bank pôsobiacich v SR a sprostredkovať vybrané poznatky a informácie, ktoré boli získané v rámci realizácie prvej etapy riešenia parciálnej výskumnej úlohy projektu VEGA 1/0053/12. Prezentované výsledky majú analyticko-deskriptívny charakter a ilustrujú len vybrané stránky celej problematiky.

Kľúčové slová: personálny manažment – personálny audit – ľudské zdroje – bankový sektor

ABSTRACT: Personnel audit which involves several methodological processes and methods aimed at improving the quality of human resources as well as improving the quality of human resource management belongs to the basic functions of personnel management. Implementing a personnel audit is dependent on the approach used by personal departments, individual managers as well as top management. The role of top management is considered to be crucial as it defines the requirements and overall outcomes. This contribution aims to define the approaches used by personnel management within personnel audit in the Slovak banking sector and to provide an insight into the subject of personnel audit. The article is a part of the research project VEGA 1/0053/12. The results presented in the article are of an analytical – descriptive character and illustrate only selected problems in the analyzed subject.

Key words: personnel management – personnel audit – human resources – banking sector

---

ÚVOD

Audit riadenia ľudských zdrojov patrí medzi základné nástroje riadenia organizácie. Prostredníctvom kvantitatívnych ukazovateľov celkovej efektivity využitia ľudských zdrojov podniku, ktoré personálny audit poskytuje, napríklad dosahovaný zisk na jedného zamestnanca, podiel personálnych nákladov na celkových nákladoch podniku [16], miera fluktuácie, miera absencie zamestnancov alebo ukazovateľov jednotlivých personálnych činností, napríklad podielom zamestnancov na výkonovej forme odmeňovania, podielom hodnoty zamestnaneckých výhod na celkovom objeme miezd, ročnými výdavkami

na vzdelávanie, priemernou dobou obsadenia pracovnej pozície, a podobne [21] možno získať informácie jednak o kvalite ľudského kapitálu podniku a jednak o efektívnosti a účinnosti procesov riadenia ľudských zdrojov v podniku a na základe nich formulovať a prijať účinnejšiu personálnu politiku a definovať budúce efektívnejšie postupy v oblasti riadenia ľudských zdrojov [12]. Personálny audit, informácie ním získané umožňujú získať objektívny obraz a predstavu jednak o stave ľudských zdrojov, ich potenciály a kvalite a jednak o procesoch ich riadenia, teda o dvoch navzájom prepojených veličinách, ktoré R. L. Brady (2006) nazýva zložkami, ktoré pri realizácii personálneho auditu nemožno oddeliť, ale treba ich skúmať v jednote, nakoľko ako ďalej uvádza R. L. Brady (2006) [3], medzi nimi nie sú vždy symetrické vzťahy [3]. To znamená, že podnik môže disponovať kvalitnými ľudskými zdrojmi, ktoré však z dôvodu zlého/neprofesionálneho riadenia nie sú využité alebo naopak, podnik nedisponuje kvalitnými ľudskými zdrojmi, ale ich profesionálnym riadením je udržiavaný obraz dobre fungujúceho podniku, ktorý je však časovo limitovaný. Symetria, resp. hľadanie a optimalizovanie vzťahu medzi dvoma zložkami personálneho auditu je permanentne predmetom diskusií v teórii aj praxi manažmentu a personálneho manažmentu.

Aj napriek dlhodobo prebiehajúcej diskusií, v teórii manažmentu nie je pojem personálny audit jednoznačne obsahovo vymedzený. Medzi autormi prevažuje vymedzenie M. Armstronga (2005) [1], ktorý vymedzuje personálny audit ako typ funkčného auditu, ktorý predstavuje špecifickú oblasť auditov zameraných na vnútropodnikové ľudské zdroje a ich efektívne riadenie [1] na čo nadväzujú definície, ktoré vymedzujú personálny audit ako jednu z techník personálneho kontrolingu [22], ktorá využíva kvalitatívne a kvantitatívne metódy a postupy na zistenie reálneho stavu a identifikáciu odchýlok od plánovaného, stanoveného alebo želaného stavu v oblasti personálnych činností a personálneho riadenia v podniku. V súvislosti s uvedeným je personálny audit najčastejšie definovaný ako komplexná metóda/nástroj preskúmania všetkých aspektov v podniku existujúcich ľudských zdrojov a s nimi súvisiacich zásad, postupov, dokumentácie a systémov s cieľom identifikovať potreby na zlepšenie a posilnenie stavu a riadenia ľudských zdrojov, ako aj zabezpečiť súlad s neustále sa meniacimi pravidlami a predpismi [10]. Z toho vyplýva, že posudzovanie ľudských zdrojov sa neobmedzuje iba na konkrétny personál a jeho prípadné nedostatky, ale zahŕňa viacero oblastí personálnych činností, ako napríklad: audit personálnych funkcií, audit zhody riadiacich pracovníkov so zásadami, postupmi a právnymi predpismi, audit podnikovej personálnej stratégie, audit o personálneho plánovania, personálnych rezerv, motivácie zamestnancov, a ich spokojnosti [2].

1 Prístupy personálneho manažmentu k personálnemu auditu

Súčasná teória personálneho manažmentu odlišuje v zásade dva prístupy k realizácii personálneho auditu v podniku. Prvým prístupom je klasický prístup, ktorý je zameraný na zisťovanie potenciálu ľudských zdrojov v podniku a efektívnosť ich riadenia v statickej forme. Klasický prístup v personálnom audite využíva hlavne kvantitatívne metódy skúmania a zisťovania a preferuje racionálne východiská. Druhým prístupom je holistický prístup [6], ktorý sa v riadení ľudských zdrojov začal presadzovať koncom 90. rokov hlavne v nadväznosti na podnikové stratégie spojené s orientáciou na zákazníka. Holistický prístup v personálnom manažmente využíva hlavne kvalitatívne metódy zamerané na zistenie úrovne emocionálnej inteligencie (EQ) zamestnancov, ich sociálno-psychologických a komunikačných zručností [18, 19, 20]. Na potrebu uplatniť iný ako klasický prístup v personálnom manažmente upozornili viaceré audítorske správy, v záveroch ktorých sa konšatovalo, že je potrebné venovať pozornosť aj správaniu zamestnancov, ich komunikácii, vzájomným interakciám a vzťahom, ktoré majú svoj zdroj v ich emočnom nastavení, ktoré je veľmi podstatné z hľadiska tvorby vnútro podnikových vzťahov, celkovej vnútro podnikovej atmosféry a premietajú sa aj do vzťahov k zákazníkom, klientom a obchodným partnerom. Nahradenie klasického prístupu v personálnom audite holistickým hlavne v organizáciách/podnikoch, ktorých úspešnosť je silno podmienená komplexom vzťahov, ktoré si dokážu so zákazníkmi, klientmi vybudovať, umožnilo presnejšie identifikovať rezervy a riziká podniku.

Holistický prístup personálneho manažmentu pri realizácii personálneho auditu najčastejšie uplatňuje päť kritérií: objekt personálneho auditu, subjekt personálneho auditu, zdroj rozhodnutia o vykonaní personálneho auditu, rozsah personálneho auditu, ciele personálneho auditu. Z tohto hľadiska sa v odbornej literatúre rozlišuje medzi interným a externým personálnym auditom. Moderný interný audit je definovaný ako nezávislá, objektívne uisťovacia a konzultačná činnosť zameraná na pridávanie hodnoty a zdokonaľovanie procesov v organizácii. Interný personálny audit prináša systematický metodický prístup k hodnoteniu a zlepšovaniu účinnosti systému riadenia rizík v oblasti ľudských zdrojov a riadiacich a kontrolných procesov v oblasti ľudských zdrojov. Slovo interný v tomto prípade vyjadruje skôr to, že sú tieto audity uskutočňované na základe interného rozhodnutia vlastníkov podniku, vrcholových orgánov podniku (valné zhromaždenie, predstavenstvo, dozorná rada) alebo manažmentu podniku, ktorý určí, či ho vykonajú interní alebo externí audítori, resp. audítorské spoločnosti. Interný personálny audit si organizačne aj personálne zabezpečuje podnik buď sám prostredníctvom svojich

zamestnancov – interných audítorov, resp. špecializovaného útvaru podniku [15], alebo môže byť, a vo väčšine prípadov aj je, realizovaný z vonkajších zdrojov, tzv. outsourcingom. Dôvodom pre rozhodnutie realizovať interný personálny audit outsourcingom je, že interní audítori dôverne poznajú procesy riadenia ľudských zdrojov v podniku [14], čo môže mať z hľadiska získaných informácií pozitívne aj negatívne dôsledky a zároveň si vzhľadom na vzťahový rámec, v ktorom personálny audit prebieha, len ťažko udržia nezávislosť [4], resp. potrebný odstup [22, 23]. Z tohto hľadiska zdrojom objektívnejších informácií je externý personálny audit, ktorý vykonáva externý audítor, alebo audítorská spoločnosť, ktoré sú nezávislé od podniku. Viacerí autori [1, 2, 19] uvádzajú, že externý audit uprednostňujú manažmenty podnikov najmä v prípadoch, keď sa chcú vyhnúť skresleným informáciám, osobnej zaujatosti a tzv. „podnikovej slepote“, tiež v prípade, keď ešte nedisponujú dobre pripravenými vlastnými internými audítormi [9], alebo v prípade, keď chcú porovnať podnik s podnikmi s tzv. najlepšou praxou (best practice), ktoré pôsobia v rovnakom alebo príbuznom odbore, prípadne aj na rovnakom území. O vykonaní externého personálneho auditu môže rozhodnúť aj externý subjekt, napríklad štátny orgán, verejnoprávna inštitúcia, ale aj záujemcovia o fúziu či akvizíciu podniku (Brady 2006) [3].

VÝSLEDKY PRIESKUMU A DISKUSIA

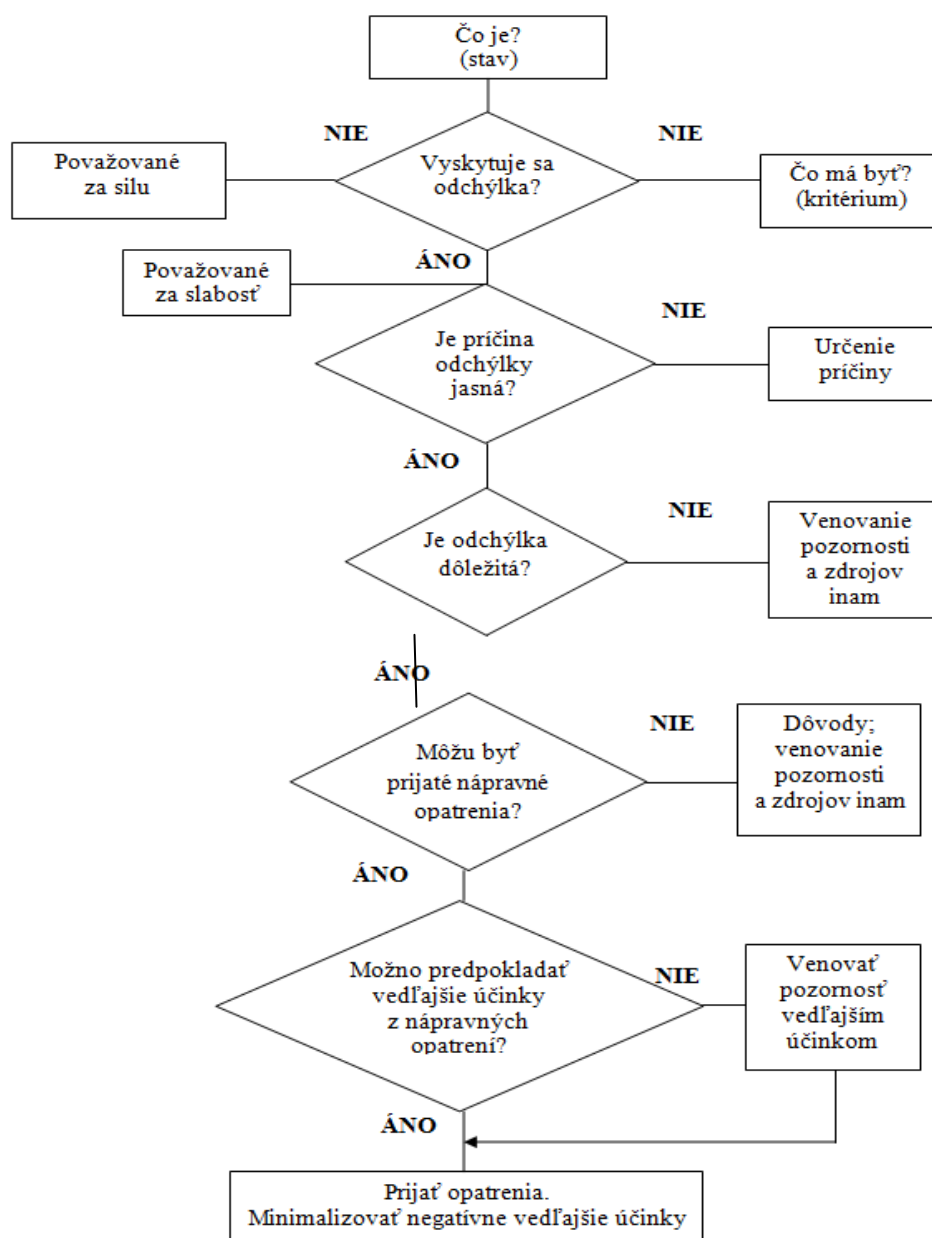
V rámci projektu VEGA 1/0053/12 boli skúmané postupy personálneho manažmentu pri realizácii personálnych auditov v podnikoch pôsobiacich v SR. Cieľom projektu bolo zistiť, či existujú rozdiely medzi výrobnými podnikmi a podnikmi poskytujúcimi služby vrátane podnikov, ktoré poskytujú finančné služby, hlavne banky, v postupoch personálneho manažmentu v oblasti realizácie personálnych auditov. Z tohto hľadiska bol výskum rozdelený do dvoch etáp. V prvej etape objektom výskumu boli finančné inštitúcie a v druhej etape objektom výskumu boli výrobné podniky pôsobiace v SR, ktorej výsledky sa v súčasnosti spracúvajú a v tomto príspevku nebudú prezentované.

Prvá etapa výskumu sa zrealizovala v troch fázach. V prvej fáze výskumu, ktorá sa uskutočnila v marci 2013 boli sústredené, obsahovo analyzované a komparované auditorské správy, resp. ich časti oslovených bánk, ktoré boli relevantné z hľadiska stanovených cieľov výskumu. Druhá fáza výskumu sa uskutočnila v októbri 2013 a bola zameraná na zber informácií pomocou dotazníkovej metódy so zabudovanou škálou možných odpovedí. Distribúcia dotazníka ako aj zber údajov prebiehal elektronicky. Návratnosť bola 100 %. Vzhľadom na predpokladanú nízku responzibilitu dotazníkového šetrenia boli na zber informácií využité Delfská metóda a metóda štruktúrovaného rozhovoru. V tretej fáze

na vyhodnotenie získaných údajov a informácií z obidvoch fáz výskumu boli okrem základných štatistických metód použité model diagnostikovania personálnych odchýlok, T-test a neparametrický Mann-Whitneyho test, tabuľkový kalkurátor Microsoft Excel a štatistický software IBM SPSS Statistics.

V primárnom a sekundárnom výskume boli použité základné vedecké metódy, hlavne metóda deskriptívnej a obsahovej analýzy, metódy syntézy, komparácie a klasifikácie.

Obr. č. 1: Model diagnostikovania personálnych odchýlok. [15]

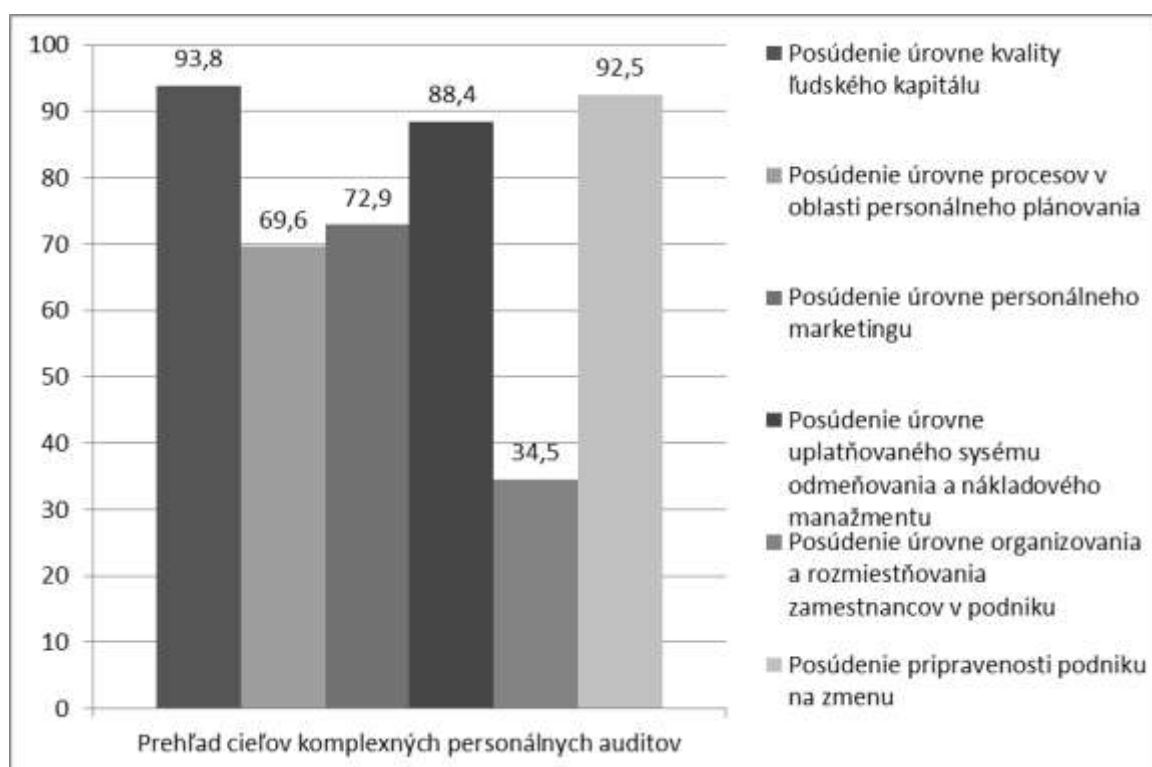

Vzorku respondentov tvorili vrcholové manažmenty a personálni manažéri z personálnych útvarov 14 komerčných bánk so sídlom na území Slovenskej republiky, z čoho boli 3 stavebné sporiteľne a 1 špecializovaná banka. Okrem dvoch, všetky oslovené komerčné banky boli dcérskymi spoločnosťami nadnárodných finančných inštitúcií, vo všetkých fungovali personálne útvary a všetky disponovali vyškolenými internými auditormi pre personálnu oblasť. Vzhľadom na to, že všetky skúmané subjekty disponovali personálnymi útvarmi, ktoré v základných otázkach dodržiavali strategické a politické personálne zámery materskej spoločnosti, cieľom prvej fázy výskumu bolo získať odpovede na šesť základných výskumných otázok:

- Aký typ auditu bol vykonaný v skúmaných subjektoch – komplexný alebo parciálny.
- Kto vykonal personálny audit – externí alebo interní auditori.
- Na čo bol personálny audit prioritne zameraný.
- Ktoré informácie získané v personálnom audite boli diskutované s matkou.
- Ktorý prístup personálneho manažmentu banky v personálnom audite uplatňujú
- Aké metódy boli v personálnom audite použité.

Získané výsledky ukázali, že komerčné banky vykonávali obidva typy personálneho auditu. Komplexný personálny audit bol vykonaný vo všetkých skúmaných komerčných bankách v dvoch prípadoch: v prípade, keď banka fúzovala s inou komerčnou bankou, alebo keď došlo k personálnym zmenám vo vrcholovom manažmente konkrétnej (dcérskej) banky. V obidvoch prípadoch personálny audit iniciovala materská spoločnosť a bol vykonaný externou auditorskou spoločnosťou, vo všetkých prípadoch zahraničnou, v dvoch prípadoch personálnou agentúrou, ktorej základný kapitál bol zhodný so základným kapitálom materskej spoločnosti komerčnej banky. Zistenia a výsledky komplexného personálneho auditu boli priamo distribuované materskej spoločnosti, ktorá o nich následne informovala vrcholový manažment dcérskej spoločnosti spolu s opatreniami zameranými na uskutočnenia potrebných zmien. Podľa našich zistení, v 92 % išlo o zmeny v štruktúre vlastníkov, ktorých dôsledkom boli zmeny v organizačnej štruktúre, ktoré následne vyvolali potrebu zmien v personálnej oblasti dcérskych spoločností.

Graf č. 1: Prehľad cieľov komplexných personálnych auditov.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Posúdenie úrovne procesov v oblasti personálneho plánovania (kvalitatívne, kvalitatívne) zahŕňa analýzu ponuky a pýtanie pracovných síl, plánovanie výkonov, kompetenčné analýzy a stanovenie potenciálu, personálny lízing.

Posúdenie úrovne personálneho marketingu zahŕňa popisy práce, kompetencií, job rotation, kariérové plánovanie, indukčný tréning, outplacement, headhunting.

Posúdenie úrovne uplatňovaného systému odmeňovania a nákladového manažmentu zahŕňa hodnotenie výkonu, bonusy, odmeny, hodnotenie práce, finančná (mzdová) kompenzácia, rozpočtovanie, pracovné režimy – modely flexibilnej pracovnej doby, systém odmeňovania, motivačné systémy.

Posúdenie úrovne organizovania a rozmiestňovania zamestnancov v podniku zahŕňa hodnotenie výkonu, bonusy, odmeny, hodnotenie práce, finančná (mzdová) kompenzácia, rozpočtovanie, pracovné režimy – modely flexibilnej pracovnej doby, systém odmeňovania, motivačné systémy.

Ciele komplexných personálnych auditov, ktoré boli sledované v skúmaných komerčných bankách pôsobiacich v SR, okrem toho, že presne kopírujú potreby materskej spoločnosti z hľadiska hľadania ciest optimalizácie maximalizovania zisku, v zásade korešpondujú s vymedzenými cieľmi personálneho auditu v odbornej literatúre. Napríklad

podľa J. Stýbla [17] hlavnými cieľmi personálneho auditu sú personálne plánovanie, personálne organizovanie, vnútropodnikové procesy, personálne štruktúry, oprávnenie, zmocnenie a sledovanie nákladov na ľudský kapitál.

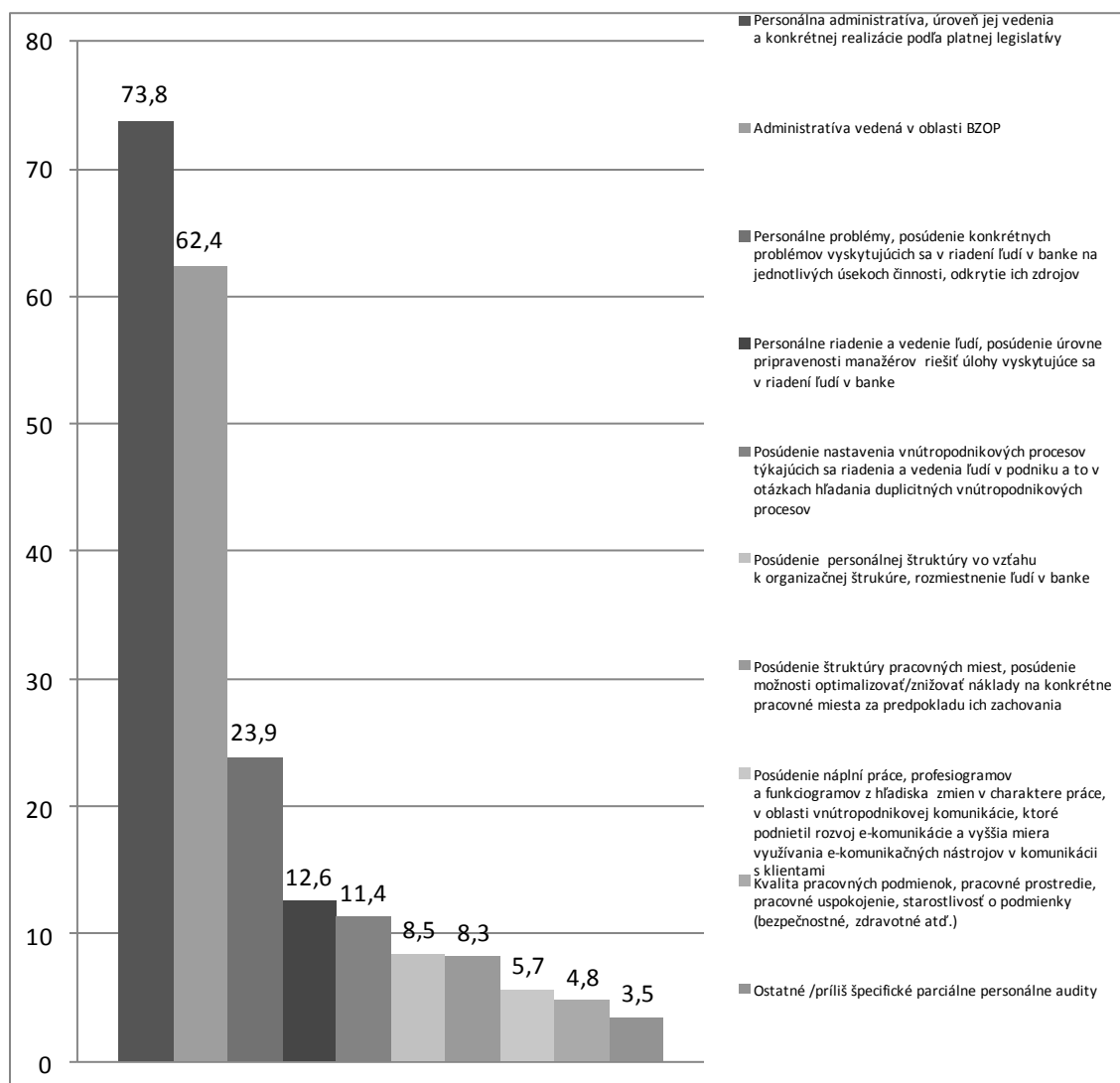
Parciálny personálny audit bol vykonávaný v skúmaných subjektoch väčšinou na popud vrcholového manažmentu dcérskej spoločnosti, nepravidelne/sporadicky, dalo by sa povedať, že podľa potreby, a vykonávali ho externí ako aj interní auditori. Jeho cieľom bolo zistiť a posúdiť realizáciu personálnej politiky v banke v jednotlivých útvaroch, čomu zodpovedali aj získané údaje, informácie a výsledky, ktoré nebolo možné zovšeobecniť na celú organizáciu, ale vzťahovali sa len na konkrétny úsek/útvár, v ktorom boli zistené. Podľa výsledkov prieskumu v 8 komerčných bankách bola za účelom vykonania parciálneho personálneho auditu oslovená vždy tá istá personálna agentúra, resp. audítorská spoločnosť, pričom základnou premisou pre tento „výber“ bola „dobrá spolupráca a skúsenosť“ manažmentu s agentúrou. V dvoch komerčných bankách parciálny personálny audit stále vykonávali interní personálni auditori, ktorí boli na túto činnosť vyškolení v materských spoločnostiach. V ostatných skúmaných subjektoch parciálny audit vykonávali aj externí aj interní auditori, pričom pri ich výbere nebolo uplatňované žiadne špeciálne kritérium. Toto zistenie korešponduje s teoretickými poznatkami autorov [9, 12, 13, 20, 21], že stanovenie a formulácia cieľov parciálneho personálneho auditu je do značnej miery ovplyvnená profesionalitou, typom a úrovňou vzdelania personálnych manažérov podniku. Ďalej výskum potvrdil, že predmetom parciálneho personálneho auditu sú najčastejšie administratívne personálne činnosti, čo korešponduje so zisteniami autorov Olalla, M. F. – Castillo, A. S. (2002) [13]. Tie v nami skúmaných subjektoch tvorili až 73,8 %. Konkrétne problémy vyskytujúce sa v riadení a vedení zamestnancov, personálne riadenie a vedenie ľudí, posúdenie úrovne pripravenosti manažérov riešiť úlohy vyskytujúce sa v riadení ľudí v banke – 12,6 %, posúdenie nastavenia vnútropodnikových procesov týkajúcich sa riadenia a vedenia ľudí v podniku a to v otázkach hľadania duplicitných vnútropodnikových procesov – 11,4 %, posúdenie personálnej štruktúry vo vzťahu k organizačnej štruktúre, rozmiestnenie ľudí v banke – 8,5 %, posúdenie štruktúry pracovných miest, posúdenie možnosti optimalizovať/znižovať náklady na konkrétne pracovné miesta za predpokladu ich zachovania – 8,3 %, posúdenie náplní práce, profesiogramov a funkciogramov z hľadiska zmien v charaktere práce, v oblasti vnútropodnikovej komunikácie, ktoré podnietil rozvoj e-komunikácie a vyššia miera využívania e-komunikačných nástrojov v komunikácii s klientami – 5,7 %. Napríklad parciálnym personálnym auditom zistený a kvantifikovaný prechod a zvýšenie podielu on-line komunikácie marketingových útvarov s klientami mal

vo všetkých skúmaných subjektoch vplyv na redukcii siete kamenných pobočiek niektorých bánk a zvýšenie „virtuálnych stanovísk“, podnietil zmeny v profesiogramoch a funkciogramoch pracovných miest a v neposlednom rade prekvalifikoval aj nároky na zručnosti a vedomosti zamestnancov prichádzajúcich do styku s klientami, ako aj na manažérov, ktorí ich vedú a riadia. Na kvalitu pracovných podmienok, pracovné prostredie, pracovné uspokojenie, starostlivosť o pracovné podmienky napríklad bezpečnostné, zdravotné a podobne bolo zameraných len 4,8 % parciálnych personálnych auditov a to najmä v bankách, v ktorých zamestnanci niektorých útvarov pracujú v tzv. otvorených kanceláriách (**open space**). Parciálny personálny audit v skúmaných subjektoch bol vykonaný z iniciatívy personálnych útvarov, ktoré museli riešiť zvýšenú chorobnosť, úrazovosť [12], fluktuáciu a žiadosti zamestnancov o preradenie na iné „klasické“ pracovisko.

Parciálny audit bol v skúmaných subjektoch realizovaný vždy na určitom vopred vytypovanom úseku/ útvare, v ktorom sa vyskytol určitý problém, resp. potreba prehodnotiť realizáciu personálnej politiky, na základe čoho boli formulované aj jeho ciele. Percentuálne rozloženie vykonaných parciálnych personálnych auditov z hľadiska ich cieľov je uvedené v grafe č. 2.

Graf č. 2: Prehľad cieľov parciálnych personálnych auditov uskutočnených v komerčných bankách pôsobiacich v SR v skúmanom období 2010–2013.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Zistenia a výsledky získané v parciálnom personálnom audite boli s materskou spoločnosťou diskutované len v prípadoch, keď matka prejavila o tieto záujem, čo bolo podľa našich zistení v 43 %. Inak všetky informácie získané v parciálnom personálnom audite dcérske spoločnosti v rôznej forme zasielali materskej spoločnosti.

V komplexnom personálnom audite boli podľa našich zistení použité hlavne klasické kvantitatívne metódy. V parciálnom personálnom audite boli použité kvantitatívne metódy doplnené o niektoré kvalitatívne metódy, pričom snaha o štandardizovanie získaných údajov bola vždy podporená kvantitatívnymi metódami.

So získanými poznatkami a informáciami v personálnom audite sú oboznamované

materské spoločnosti, ktoré, ako odpovedalo 82 % respondentov z radov manažmentu a útvarov personálnych manažérov, používajú tieto informácie pri tvorbe stratégie spoločnosti, ako aj v parciálnych rozhodovacích procesoch, a respondenti sa domnievajú, že informácie získané v personálnom audite sú používané aj na zvyšovanie konkurencieschopnosti danej banky. Na rozdiel od ostatných finančných inštitúcií ako aj podnikov [20], ktoré personálny audit vykonávajú sporadicky a na otázku, čo považujú za najdôležitejšiu prekážku realizácie personálneho auditu, až 73 % respondentov uviedlo finančné náklady a zvyšných 27 % respondentov uviedlo, že ho vykonávať sami nemôžu, nakoľko to nie je v ich kompetenciách, personálne útvary komerčných dcérskych bánk pôsobiacich v SR majú plné kompetencie organizovať, zabezpečovať a realizovať personálny audit a sú v tejto oblasti činnosti kompetentne do značnej miery relatívne samostatné.

Výsledky ďalej ukázali, že väčšina respondentov pri formulovaní základných cieľov personálneho auditu využila niektoré prvky holistického prístupu. I napriek tomu, že získané údaje nás neopravňujú robiť zovšeobecnenia, možno sa domnievať, že personálni manažéri bánk si uvedomujú dôležitosť emócií hlavne u zamestnancov, ktorí prichádzajú bezprostredne do styku s klientami, ale aj u všetkých ostatných, nakoľko ich chápu ako podstatu „dobrých vzťahov“ na pracovisku.

Výsledky tiež ukázali, že v slúmaných komerčných bankách sa parciálny personálny audit vykonáva priebežne podľa potreby a informácie ním získané sú východiskom pre personálny manažment danej banky. Tento poznatok umožňuje konštatovať, že finančné inštitúcie pôsobiace v SR, ich manažmenty, ktorých súčasťou sú aj komerčné banky, prístupujú k ľudským zdrojom, k ich budovaniu, ako aj k ich riadeniu sofistikovane, pričom personálny audit považujú za komplexný nástroj získania relevantných informácií o stave a potenciále ľudských zdrojov spoločnosti.

ZÁVER

Personálny audit sa v súčasnosti zaradil medzi základné nástroje riadenia podniku, ktoré slúžia podnikovému manažmentu na získavanie objektívnych informácií jednak o stave ľudských zdrojov v podniku, o ich kvalite, štruktúre, motivácii a schopnosti adaptovať sa na nové úlohy a problémy, a jednak na získavanie informácií o spôsoboch ich riadenia a regulovania v smere podnikových cieľov a zámerov. Na základe výsledkov výskumu postupov personálneho manažmentu v realizácii personálnych auditov, ktorý bol uskutočnený na vybranej vzorke dcérskych komerčných bánk pôsobiacich v SR v rámci vedeckého projektu VEGA, možno konštatovať, že dcérske finančné inštitúcie realizujú interný aj

externý personálny audit priebežne na pokyn materskej spoločnosti, pričom využívajú podľa cieľov auditu interných aj externých audítorov. Personálne audity sa orientujú predovšetkým na zistenie stavu/kvality zamestnancov (68 %) a v menšej miere na procesy riadenia ľudských zdrojov. V personálnych auditoch sú využívané metódy materskej spoločnosti a prevažuje holistický prístup. K významným zisteniam patrí informácia, že v komerčných bankách pôsobiacich v SR sú personálne útvary pevnou zložkou organizačnej štruktúry a podliehajú bezprostredne vrcholovému manažmentu danej banky. V niektorých komerčných bankách pôsobiacich v SR sú personálne útvary, resp. ich vedúci manažéri, členmi vrcholového manažmentu a spolurozhodujú o personálnej stratégii a personálnej politike danej banky, pričom sa opierajú o zistenia z personálneho auditu, ktorý považujú za dôležitý zdroj informácií, poznatkov a vedomostí o stave a kvalite zamestnancov a manažérov, o potrebách ich vzdelávania, zdokonaľovania vo vzťahu k novým potrebám a požiadavkám, ktoré nielen na finančných trhoch, ale aj na trhu práce neustále vznikajú. Ako ukázali získané výsledky, personálny audit manažmenty a personálne útvary dcérskych komerčných bánk pôsobiacich v SR vykonávajú pravidelne, chápu ho v rovine nástroja riadenia podniku a aj v rovine nástroja skvalitňovania ľudského kapitálu podniku. Vyplýva to zo skutočnosti, že materské spoločnosti pravidelne uskutočňujú personálny kontroling vo svojich dcérskych spoločnostiach a zároveň aj dcérske spoločnosti uskutočňujú personálny audit, ktorého cieľom je informovať materskú spoločnosť o stave a štruktúre zamestnancov dcérskej spoločnosti a tiež o spôsobe riadenia zamestnancov dcérskej spoločnosti z hľadiska vízie a stratégie, ktorá je záväzná pre celú spoločnosť, vrátane dcérskych spoločností, a ktorá obsahuje v zásade základnú tézu: byť konkurencieschopný na trhu hostiteľskej krajiny a dosahovať maximálny možný zisk v hostiteľskom podnikateľskom prostredí. Vychádzajú pritom z poznania, že k splneniu týchto úloh môže dopomôcť len kvalitný ľudský kapitál (zamestnanci a manažéri), ktorý, ak pochádza aj z hostiteľskej krajiny, v ktorej dcérska spoločnosť pôsobí, musí byť pravidelne monitorovaný a hodnotený.

POUŽITÁ LITERATÚRA A INFORMAČNÉ ZDROJE

1. ARMSTRONG, M. (2005): *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0469-2.
2. BANDYOPADHYAY, P. (2007): *Human Resource Audit*. [online]. [cit. 2011-06-11]. Dostupné z <http://www.indianmba.com/Faculty_Column/FC550/fc550.html>.
3. BRADY, R. L. (2006): *Managing An HR Department of One*. Old Saybrook: Business & Legal Reports, inc. ISBN 1-55645-184-9.
4. CANNON, D. (2011): *Certified Information Systems Auditor*. Indianapolis: Wiley Publishing.

5. CELUŠÁK, A. et al. (2000): *Bankovníctvo v Slovenskej republike*. Bratislava: NBS, Inštitút bankového vzdelávania. ISBN 80-8043056-X.
6. COMEAUOVÁ-KIRSCHNEROVÁ, Ch. – WAHOVÁ, L. (1999): Holistic Management. *Management Review*, No. 12.
7. DVOŘÁČEK, J. (2003): *Interní audit a kontrola*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-805-3.
8. FOSTER, J. B. – MAGDOFF, F. (2009): *The Great Financial Crisis: Causes and Consequences*. Monthly Review Press. ISBN 978-1583671849.
9. GERTLER, Ľ. (2014): K otázkam skvalitňovania ekonomického vzdelávania v SR. In: Matulčíková, M. et al.: *Hodnotenie a postoje zamestnávateľských subjektov k potrebám rozvoja ekonomických vedomostí a podnikateľských zručností absolventov neekonomických študijných odborov vybraných fakúlt*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-3895-4.
10. HITTINGER, J. (2009): HR Audit and Recruitment Analysis. In: *Strategic HR inc.* [online]. [cit. 2011-06-11]. Dostupné z <<http://www.strategichrinc.com/hr-audit.htm>>.
11. KRÁL, M. (2009): *Bankovníctví a jeho produkty*. Žilina: Georg. ISBN 978-80-89401-07-9.
12. MATKOVČÍKOVÁ, N. (2014): Occupational safety and health in the field of personnel audit. In: Szarková, M.: *Personnel marketing and personnel management – functions and competences*. Bratislava: Ekonóm, s. 69–96. ISBN 978-80-225-3937-1.
13. OLALLA, M. F. – CASTILLO, A. S. (2002): Human Resources Audit. *International Advances in Economic Research*, vol. 8, No. 1.
14. PICKETT, S. (2010): *The Internal auditing HANDBOOK*. West Sussex: The Atrium. ISBN 978-0-470-51871-7.
15. ROTHWELL, W. J. – KAZANAS, H. C. (2003): *Planning & Managing Human Resources*. Amherst: HRD Press. ISBN 0-87425-718-2.
16. STANĚK, P. (2010): *Globálna kríza – hrozba alebo výzva?* Bratislava: Sprint dva. ISBN 978-80-89393-24-4.
17. STÝBLO, J. (2001): *Lidský kapitál v nové ekonomice*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-86419-12-6.
18. SZARKOVÁ, M. et al. (2010): *Personálny marketing a personálny manažment*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-3049-1.
19. SZARKOVÁ, M. et al. (2014): *Personnel Marketing and Personnel Management Select Issues*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-3906-7.
20. SZARKOVÁ, M. – ANDREJČÁK, M. (2013): *Personnel audit in financial institutions in Slovak Republik*. Zborník z medzinárodnej konferencie Financial Management of Firms and Financial Insitutions. Ostrava. ISBN 978-80-248-3172-5.
21. URBAN, J. (2010): Personální a organizační audity podniku – cíle, metody a výsledky. In: *HR Expert*. [online]. 23. 2. 2010. [cit 2011-02-27]. Dostupné z <<http://www.hrexpert.cz/organizace-a-rizeni-zamestnancu/vyklady/personalni-a-organizacni-audity-podniku-cile-metody-a-vysledky.html>>.
22. VETRÁKOVÁ, M. et al. (2011): *Ludské zdroje a ich riadenie*. Banská Bystrica: EF UMB.
23. VETRÁKOVÁ, M. – BOČINCOVÁ, G. (2013): *Human Resources Management*. Banská Bystrica: UMB. ISBN 978-80-557-0489-0.
24. TKÁČOVÁ, D. et al.(2009): *Finančné trhy a bankovníctvo*. Žilina: Georg. ISBN 978-80-89401-01-7.
25. ŽIŽKA, J. – BÁCOVÁ, J. – CASKA, P. – SOKOLOVÁ, P. (2004): *Rámeč profesionální praxe interního auditu*. Praha: Český institut interních auditorů. ISBN 80-86889-25-5.

26. Národná banka Slovenska (2012). *Mesačný bulletin NBS Február 2012* [online]. Bratislava: NBS, No. 2 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_MesacnyBulletin/2012/protected/StatistikaMB0112.xls>. ISSN 1337-9496.
27. Auditórske správy a interné materiály finančných inštitúcií (1996, 1998, 2000, 2010, 2012).

ADDRESS & ©

prof. PhDr. Miroslava SZARKOVÁ, CSc.
Katedra manažmentu
Fakulta podnikového manažmentu
Ekonomická univerzita
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
Slovak Republic
szarkova@euba.sk

2 BEZPEČNOST - SAFETY

PREVENTIVNÍ PŮSOBENÍ ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI NA NEŽÁDOUCÍ JEDNÁNÍ POTENCIÁLNĚ ZKOUŠENÝCH OSOB

Prevention Effect of Integrity Test on Undesirable Behavior of Potentially Tested Persons

Josef HRUDKA – Josef KŘÍHA

Praha – České Budějovice, Czech Republic

ABSTRAKT: Příspěvek prezentuje empirická zjištění dílčího vědecko-výzkumného úkolu Policejní akademie České republiky v Praze „*Zkouška spolehlivosti – explikace, aplikace, efektivita*“, jehož cílem je ověřit existenci „generálně“ preventivního působení zkoušky spolehlivosti na vybrané kategorie potenciálně zkoušených osob. První část příspěvku je věnována míře informovanosti zkoušených osob o zkoušce spolehlivosti. Cílem části druhé je zjistit, zda zkoušky spolehlivosti preventivně působí na nežádoucí jednání potenciálně zkoušených osob. Za pomoci dotazníkového šetření u výběrového souboru 1200 policistů a nestandardizovaného rozhovoru provedeného u 50 policistů je zjištěno, že zkoušky spolehlivosti preventivní účinek na nežádoucí jednání potenciálně zkoušených osob skutečně mají. Pokud bychom měli specifikovat preventivní účinek zkoušky spolehlivosti, lze hovořit o: větší důslednosti, ostražitosti, pečlivosti, sebereflexi a kontrole, lepším chování, vystupování, jednání a dodržování zákonů a služebních předpisů, protikorupčním účinku, vyvolávání stresu a zřetelné obavy ze ztráty zaměstnání.

Klíčová slova: prevence – zkouška spolehlivosti – Generální inspekce bezpečnostních sborů

ABSTRACT: The article presents some empirical findings of the partial scientific research of the Police Academy of the Czech Republic in Prague „*The integrity test – explication, application, effectiveness*“, the aim of which is to verify the existence of a „general“ prophylactic effect of the integrity tests on the potentially tested persons. The first part of the article deals with the question how familiar the tested people are with integrity testing. The aim of the other part is to find out whether there is a prevention effect on the undesirable behavior of potentially tested people. Using a questionnaire survey that was carried out among 1200 police officers and through non-standardized interviews that were carried out among 50 police officers, it was found out that the integrity tests really have a prevention effect on the undesirable behavior of potentially tested people. If we were to specify this prevention effect, we could mention the following: increased consistency, alertness, carefulness, self-examination and self-control, also better behavior and adherence to the law and internal regulations, anti-corruption effect, higher stress and fear of losing a job.

Key words: prevention – integrity test – General Inspectorate of Security Forces

---

ÚVOD

K 1. 1. 2012 nabyl v České republice (dále jen „ČR“) účinnosti zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů⁶ (dále jen „GIBS“), který ze zákona o Policii ČR⁷ přebírá jeho druhou část, věnovanou Inspekci Policie ČR včetně institutu zkoušky odolnosti protiprávnímu jednání, jinak zvaného zkouška spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti je oprávněním GIBS, spočívajícím „v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit“, jejímž účelem je „předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání“ příslušníka a zaměstnance policie, Vězeňské služby ČR, Celní správy ČR a samotné GIBS. Původní právní úprava zkoušky spolehlivosti v zákoně o GIBS doznala určitých změn, a to jednak pod vlivem zkušeností s jejím používáním za tři roky její účinnosti, a jednak s ohledem na širší personální působnost (viz výše) již zmíněné zcela nové instituce GIBS.

Vzhledem k tomu, že zkouška spolehlivosti je institutem nemajícím v českém právním prostředí obdoby⁸, stala se předmětem dílčího vědeckovýzkumného úkolu č. 3/6 „Zkouška spolehlivosti – explikace, aplikace, efektivita“ Policejní akademie ČR v Praze na léta 2011–2015. Výzkumný úkol je reakcí na společenskou potřebu podrobit tento institut vědeckému zkoumání, a to zejména vzhledem k jeho průlomové a kontroverzní povaze a k jeho předpokládanému potenciálně velkému přínosu pro prevenci nežádoucího jednání u zkoušených osob. Aktuálnost zkoumané problematiky podtrhuje i skutečnost, že tendence k rozšíření zkoušek spolehlivosti v ČR na další osoby působící v orgánech veřejné moci nejsou jen otázkou minulosti, ale trvají i nadále.⁹

HLAVNÍ CÍL VÝZKUMU

Studie zabývající se mimo jiné pozitivními a negativními aspekty testů spolehlivosti v zahraničí, konkrétně ve státě New York, tvrdí, že prověřování (testování) působí přímo na svůj objekt, tj. toho, kdo je prověřován, a dále i generálně preventivně na všechny ostatní potenciální objekty. Studie opakovaně hovoří o velmi silném generálně preventivním účinku prověrek. Obdobně i v ČR byl, v odborných i neoborných kruzích, prezentován předpoklad, že zkoušky spolehlivosti generálně preventivně působí na potenciálně zkoušené osoby (viz

---

⁶ ČESKO. Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ ČESKO. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Testy integrity jsou běžně užívané v zemích s anglosaským systémem práva.

⁹ I poslední vládní dokument v oblasti boje s korupcí „Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014“ v části IV „Seznam protikorupčních opatření obsahuje úkol 4.3.1 pro GIBS: „předložit vládě vyhodnocení využití nástroje zkoušky spolehlivosti s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci“.

poznámka pod čarou č. 9), ale tento účinek přisuzovaný zkoušce spolehlivosti nebyl dosud nikým ověřen. Hlavním cílem¹⁰ empirické části výzkumu je tedy **ověřit existenci „generálně“ preventivního působení zkoušky spolehlivosti na vybrané kategorie potenciálně zkoušených osob.**

METODY VÝZKUMU A ANALÝZY DAT

K dosažení výzkumných cílů se jevílo jako nejvhodnější užití explorativní metody, konkrétně techniky dotazníku a nestandardizovaného rozhovoru.

Po získání dat a jejich utřídění do databáze bylo provedeno třídění prvního stupně (absolutní a relativní četnosti) na které navazovalo třídění druhého stupně za využití tzv. rozhodovacích stromů u nichž je využíván tzv. relativně věcně významný efekt. Tento efekt spočívá v tom, že jako rozdíl hodný interpretačního zřetele je, pro potřeby výzkumu, úroveň zhruba 10% rozdílu mezi stejnými kategorizovanými stupni relativních řádkových četností (procent) v tabulkách klasifikačních stromů. Jako štěpicí algoritmus u klasifikačních stromů je použit test o nezávislosti (tzv. chí-kvadrát), který jestliže najde statisticky významný rozdíl mezi skupinami (tzv. hodnota p-value) potom strom rozdělí.

VYMEZENÍ VÝBĚROVÉHO SOUBORU A OSLOVENÍ RESPONDENTŮ

V tomto vědeckém článku se, vzhledem k jeho omezenému rozsahu, budeme zabývat výzkumnými zjištěními, které se vztahují pouze k výběrovému souboru nejpočetnějšímu, který tvořilo 1200 policistů služby pořádkové (SPP), dopravní (SDP) a kriminální policie a vyšetřování (SKPV) zařazených v krajských ředitelstvích policie (dále jen „KŘP“), při zachování proporcí zastoupení služeb ve vztahu k proporcím odpovídajícím personální velikosti jednotlivých KŘP. U výběrového souboru byly sledovány tyto sociodemografické charakteristiky: pohlaví, lokalita služebního působiště, služební zařazení, kategorizovaný věk, kategorizovaná délka služby u policie, existence příplatku za vedení, vzdělání. Modálním respondentem výběrového souboru je muž, mající střední odborné vzdělání s maturitou, nemající žádné podřízené, ve věku 30 až 39 let, s délkou služby 6 až 10 let (případně i 11 až 15 let). Respondenti byli osloveni v březnu 2013, prostřednictvím pracovníků Protikorupční

---

¹⁰ Další vytýčené dílčí cíle výzkumu jsou a) v části teoretické: pojednat o vývoji právní úpravy zkoušek spolehlivosti; provést podrobnou komparační analýzu relevantních analyticko-koncepčních dokumentů v oblasti testu integrity v ČR; provést rozbor aktuální rozhodovací praxe justice v této oblasti; b) v části empirické: ověřit konkrétnější zkoušce spolehlivosti přisuzovaný účinek, který jsme nazvali účinkem protikorupčním, spočívajícím v nárůstu počtu oznámení policistů o jejich podplácení, z důvodu obavy (domněnky), že nabídka úplatku je právě realizovanou zkouškou spolehlivosti; zjistit postoj (vztahu) ke zkoušce spolehlivosti ze strany potenciálně zkoušených osob – policistů a zaměstnanců policie.

komise Policie ČR s vědomím policejního prezidenta. Díky této jedinečné strategii oslovení respondentů se podařilo zajistit „nevídanou“ 100% návratnost dotazníků.

Přestože u takto pojatého výzkumu není možné přísně vzato při statistické analýze používat metody indukční statistiky (zobecnování závěrů na základní soubor), tak i přesto jsme provedli kontroly tzv. reprezentativity, ve vztahu k rozložení znaků v populaci. Kontrola prokázala akceptovatelné vychýlení výběrového souboru v rozložení sledovaných znaků. Z těchto skutečností lze vyvodit důležitý závěr, že, přestože u takto koncipovaného výzkumu není zpravidla seriózní možné závěry analýzy zobecnovat na soubor základní, lze v tomto případě o zjištěných závěrech s velkou mírou opatrnosti hypoteticky předpokládat, že by mohly platit i v základním souboru.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Hned v úvodu je potřeba uvést, že formulace výzkumných předpokladů vychází z logického úsudku, že, má-li zkouška spolehlivosti preventivně působit na nežádoucí jednání potenciálně zkoušených osob, potom tyto osoby musí mít minimálně povědomí¹¹ o tom, že tento institut existuje a rovněž i povědomí o tom, že patří do kategorie potenciálně zkoušených osob. Proto hlavním účelem úvodních otázek¹² bylo z výběrových souborů odfiltrovat ty respondenty, kteří z objektivních či subjektivních důvodů toto povědomí nemají.

Tab. č. 1

Kategorie	Četnost	Procenta
Bez povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti	304	25.3
Bez povědomí o příslušnosti do kategorie zkoušených osob	130	10.8
Respondenti s povědomím	766	63.9
Celkem	1200	100.0

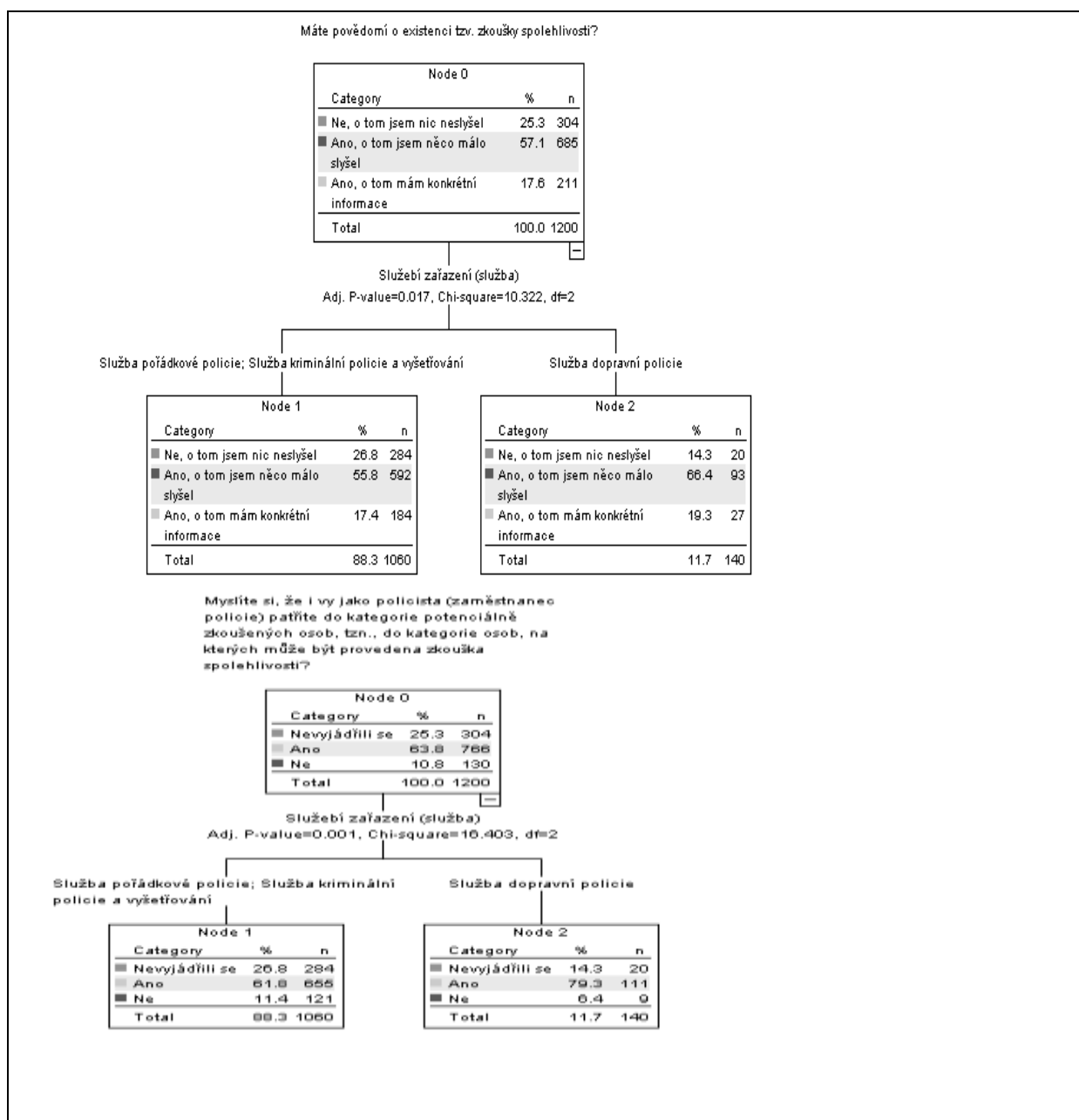
Zdroj: Vlastní výpočty.

Z výše uvedené tabulky je patrná **alarmující skutečnost**, že cca čtvrtina policistů o zkoušce spolehlivosti „nic neslyšela“ a dalších 10,8 % se mylně domnívá, že nepatří do kategorie zkoušených osob. Filtrační otázky nám tedy zúžily výběrový soubor 1200 policistů celkem o 36,1 % na 766 respondentů.

¹¹ *Povědomím se rozumí informovanost jedinců či skupin lidí o určité problematice.*

¹² *Máte povědomí o existenci tzv. zkoušky spolehlivosti? Myslíte si, že i vy jako policista/zaměstnanec policie patříte do kategorie potenciálně zkoušených osob, tzn. do kategorie osob, na kterých může být zkouška spolehlivosti provedena?*

Obr. č. 2

Zdroj: Vlastní výpočty.

Klademe-li si otázku, která služba policie prokázala největší míru povědomí, vyčteme z výše uvedeného stromového diagramu (obr. č. 2 vlevo), že policisté služby dopravní policie, tedy ti policisté, kteří vykonávají činnost s největší možnou mírou korupčního rizika a rovněž ti policisté, kteří nejčastěji projednávají protiprávní jednání mající charakter přestupku, disponují největším povědomím o existenci tohoto institutu, konkrétně 85,7 %. I největší míru povědomí o příslušnosti do kategorie zkoušených osob prokázala opět SDP (viz obr. č. 2 vpravo). Pokud se na klasifikační strom podíváme podrobněji, zjistíme, že u SDP byla u první

otázky eliminována skupina o velikosti 14,3 % (Nevyjádřili se) a u otázky druhé skupina o velikosti 6,4 % (Ne).

Působení zkoušek spolehlivosti na způsob výkonu služby/práce

To, zda u respondentů působí zkouška spolehlivosti na změnu způsobu výkonu služby či práce, lze považovat za velmi citlivé téma. Přestože se jedná o téma citlivé, byla respondentům nejprve položena otázka přímá: „*Od té doby, co jste se dozvěděl o provádění zkoušek spolehlivosti, změnil jste svůj způsob vykonávání služby (práce)?*“, s předpokladem záměrně nebo podvědomě podané nepravdivé odpovědi, ale i s nepatrnou naivní nadějí na odpověď pravdivou.

Z níže uvedené tab. č. 3 můžeme vyčíst, že změnu způsobu výkonu služby/práce přiznalo pouze 2,6 % respondentů policistů.

Tab. č. 3

	Policisté	
	Četnost	Procenta
Ano	20	2.6
Ne	746	97.4
Celkem	766	100.0

Zdroj: Vlastní výpočty.

Tab. č. 4

	Policisté	
	Četnost	Procenta
Ano	132	17.2
Spíše ano	364	47.5
Spíše ne	198	25.8
Ne	72	9.4
Celkem	766	100.0

Zdroj: Vlastní výpočty.

Po této přímé otázce byla s cílem zjistit to samé (působení zkoušky spolehlivosti na změnu způsobu výkonu služby/práce) ob otázku položena otázka nepřímá tzv. „projektivní“: „*Domníváte se, že vědomí provádění zkoušek spolehlivosti má vliv na prevenci nežádoucího jednání policistů či zaměstnanců policie (tzn. na změnu způsobu vykonávání služby/práce)?*“

Z odpovědí na nepřímou otázku, uvedených v tab. č. 4 je patrné, že v 64,7 % se respondenti policisté domnívají, že zkouška spolehlivosti má předpokládaný preventivní účinek, resp. vliv, na způsob výkonu služby.

Obecně problém otázek nepřímých tkví ve validitě výzkumných zjištění. Nakolik jsou skutečně objektivní? Respektive nakolik do odpovědi respondent promítne svůj postoj? **Vzájemné srovnání výsledků z tabulek nám odhalilo zásadní výzkumný rozpor:** zatímco se většina respondentů, konkrétně 64,7 %, domnívá, že zkoušky spolehlivosti mají předpokládaný preventivní účinek, resp. vliv, na způsob výkonu služby, pouze mizivé procento z nich, konkrétně cca 3 %, přiznává, že své jednání s ohledem na existenci zkoušek spolehlivosti skutečně modifikovalo. Vzhledem k tomu, že tato výzkumná zjištění představují nosné těžiště celé problematiky předpokládaného preventivního působení zkoušek, není možné problém nechat tzv. otevřený a jeho rozuzlení na případné intuici čtenáře. Zde bylo přímo nutné za účelem hlubší analýzy provést nestandardizovaný rozhovor. Interpretace poznatků získaných touto explorační technikou je obsahem následujících částí tohoto vědeckého článku.

NESTANDARDIZOVANÝ ROZHOVOR

Rozhovor byl realizován v červnu 2013 s 50 policisty, posluchači kombinovaného studia oboru policejní činnosti na Policejní akademii ČR v Praze, kteří mají zároveň povědomí o existenci zkoušky spolehlivosti a o tom, že patří do kategorie zkoušených osob. Tato technika nám umožnila, po získání důvěry respondenta, hlubší poznání a neformální zjištění informací, které by se jen těžko získávaly jinými způsoby.

Díky snazší kategorizaci bylo možné vyčíslit absolutní a relativní četnosti zastoupení jednotlivých odpovědí a došli jsme opravdu k zajímavým výsledkům (viz tab. č. 5).

Tab. č. 5

	Na ostatní		Na mě	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano, má vliv	49	98	26	52
Ne, nemá vliv	1	2	24	48
Celkem	50	100.0	50	100.0

Zdroj: Vlastní výpočty.

Z padesáti policistů pouze jeden policista řekl, že zkouška spolehlivosti nemá vliv jak na něj, tak ani na ostatní policisty. Tudiž 49 policistů z 50, což je 98 % (nárůst o 33,3 % oproti dotazníkovému šetření), se vyslovilo o preventivním působení zkoušek na ostatní policisty. U přiznání vlivu preventivního působení zkoušek spolehlivosti na vlastní výkon služby došlo také k zásadnímu posunu. Změnu způsobu výkonu služby, resp. vliv zkoušek na vlastní osobu, přiznalo 26 respondentů (tj. 52 %; nárůst o 49,4 % oproti dotazníkovému šetření). Uvedené svědčí o nízké validitě zjištění u přímé otázky, použité v rámci dotazníkového

šetření, vyplývající patrně s nepravdivé sebe prezentace.

Pokud bychom měli specifikovat **účinek zkoušky spolehlivosti na ostatní policisty**, získaný z názorů respondentů, lze hovořit o:

- *větší důslednosti, ostražitosti, pečlivosti, sebereflexi a kontrole,*
- *lepším chování, vystupování, jednání a dodržování zákonů a služebních předpisů,*
- *protikorupčním účinku,*
- *vyvolávání stresu a zřetelné obavy ze ztráty zaměstnání.*

U preventivního vlivu na vlastní výkon služby byla situace obdobná, tedy stejné hodnocení viz výše s tím, že zde lze identifikovat zřetelnější obavy o svoji osobu, resp. obavy o ztrátu zaměstnání či pochybení z nedbalosti, což je svým způsobem i logické a vypovídá to v jistém směru i o upřímnosti sdělených názorů. V souvislosti s tím lze postihnout i vliv zkoušky spolehlivosti na sebevzdělávání proto, abych případnému pochybení předešel. Velmi často z úst policistů zaznělo, že svoji službu díky vědomí, že mohou být zkoušeni, vykonávají důsledněji, přičemž někteří se dokonce vyjádřili v tom smyslu (zejména policisté SDP v rámci dohledu nad BESIP), že díky „zkoušce spolehlivosti“ mají vyšší výslednost, jelikož ex officio „řeší vše“ a tzv. „bez pardonu“, a to vůči komukoli. Dále je na místě říci, že řadě policistů trvalo jistou dobu, než upustili od tvrzení, že oni svou službu vykonávají vždy bezchybně, a než si připustili, že zkouška spolehlivosti na ně skutečně preventivně působí. Uvedené lze vyčíst i z doslovné, níže uvedené transkripce názorů respondentů:

- *„Na mě to nepůsobí, ale zvyšuje to u mě stres, nechci přijít o práci, mám pocit, že mě někdo pořád sleduje.“*
- *„Určitě to působí preventivně, ale nezměnila jsem své chování, někdy jsem přehlédla přestupek, ale teď si dávám hodně velký pozor, nechci přijít o místo, kvůli někomu cizímu.“*
- *„Ano, jsem opatrnější, více se kontroluju, méně důvěrnější a více podezřavější.“*
- *„Začal jsem více přemýšlet o věcech, které jsem dříve řešil automaticky.“*
- *„Nezměnil jsem nic. Práci se snažím dělat správně po celou dobu, ale mám trochu obavu, zda případnou zkoušku vykonám dobře.“*
- *„Zastavil jsem starého dědu, který neměl platný zdravotní posudek. Přemýšlel jsem, jestli je to zkouška. Pustil jsem ho bez sankce a potom jsem si říkal, že jsem vůl.“*
- *„Zastavil jsem auto, které jelo nedovolenou rychlostí a řídil ho polda, v době volna, radši jsem to vyřešil blokově, i když vím, že jsem to stejně udělal blbě.“*

- „Jo, radši víc studuju předpisy k seznámení a opakuju si správný postupy, abych do toho nespádl, jsem důslednější, jedu bez pardonu.“
- „Ano, jsem podezřavější a víc hledím na profesionalitu zákroku.“
- „Ne, moc mě to nezměnilo, ale jsem obezřetnější, prvotní úkony dělám stejně, ale pak přiberu možnost, že je to zkouška a uvažuju, jaké chyby jsem udělal.“

Na závěr této části uvedeme zjištění, která mají souvislost s předpokládaným protikorupčním účinkem zkoušek. Pokud se podíváme na doslovný přepis názorů respondentů, kteří kategoricky odmítli preventivní působení zkoušek (viz níže), dojdeme ke zjištění, že pravděpodobně z většiny se jedná o policisty, kteří na zkoušku spolehlivosti nahlízejí zúženým či mylným pohledem, jako na převážně nebo jako na jen a pouze zinscenovanou nabídku úplatku. Dokonce řada z nich se vyjádřila v tom smyslu, že pokud by na modifikaci otázky „Od té doby, co jste se dozvěděl o provádění zkoušek spolehlivosti, změnil jste svůj způsob vykonávání služby/práce?“, odpověděli, že ano, potom by to mělo podle nich stejnou vypovídající hodnotu, jako přiznání, že dříve „brali úplatky“ a nyní už ne. Právě z tohoto důvodu prý rozhodně a kategoricky odpověděli, že oni svůj způsob vykonávání služby nezměnili.

ZÁVĚR

Výzkum prokázal, že poměrně velká skupina potenciálně zkoušených osob (36,1 %) **nemá minimální povědomí o tomto institutu** a že tudíž z logiky věci nemůže u těchto osob preventivní účinek vůbec nastat. Dotazníkovým šetřením byl zjištěn základní výzkumný rozpor, v odpovědích na přímou a nepřímou - projektivní otázku zjišťující podíl respondentů ovlivněných preventivním účinkem zkoušky spolehlivosti, kdy přestože většina (64,7 %) respondentů se domnívá, že zkoušky spolehlivosti mají všeobecný preventivní účinek, pouze mizivé procento z nich (cca 3 %) přiznává, že své jednání s ohledem na existenci zkoušek spolehlivosti skutečně modifikovalo. Vědomi si limitů striktně omezeného prostoru dotazníkového šetření u takto choulostivé problematiky, jsme proto následně použili techniku nestandardizovaného rozhovoru. Díky provedení nestandardizovaného rozhovoru lze u výše uvedeného výzkumného rozporu kvalifikovaně usuzovat na větší podíl respondentů ovlivněných zkouškou spolehlivosti, jelikož v rámci rozhovoru již 52 % respondentů přiznalo vliv zkoušek na vlastní osobu, resp. na změnu způsobu výkonu služby. Ačkoliv tedy dotazníkové šetření preventivní účinek zkoušky spolehlivosti (na vlastní osobu) u většiny respondentů přímo nepotvrdilo, následné nestandardizované rozhovory, u kterých lze u tohoto citlivého tématu usuzovat na větší vypovídací hodnotu, v nezanedbatelné míře **preventivní**

účinek jasně dokládají. Pokud bychom měli specifikovat účinek zkoušky spolehlivosti na respondenty policisty, tak z jejich výpovědí vyplývá, že lze hovořit o větší důslednosti, ostražitosti, pečlivosti, sebereflexi a kontrole, dále o lepším chování, vystupování, jednání a dodržování zákonů a služebních předpisů, ale také o vyvolávání stresu a zřetelné obavy ze ztráty zaměstnání.

Je na místě na úplný závěr zmínit, že hlavní cíl empirické části výzkumu: „*ověřit existenci generálně preventivního působení zkoušky spolehlivosti na vybrané kategorie potenciálně zkoušených osob (policisty a zaměstnance policie)*“, cíleně koresponduje s deklarovaným odůvodněním úkolu GIBS „*předložit vládě vyhodnocení využití nástroje zkoušky spolehlivosti s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci*“, uváděným ve Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014, jímž je „*Preventivní působení vědomosti rizika podrobení se zkoušce spolehlivosti. Jde především o navození stavu, který bude působit preventivně, nikoliv o snahu masivně testovat úředníky či politiky*“. Je možné bez nadsázky říci, že výzkum byl obsahově pojat a časově korigován tak, aby v co největší míře reagoval na imperativy doby, resp. aktuální potřeby resortu a bezpečnostní praxe. O uvedeném svědčí i okamžité, bezprostřední využití výsledků výzkumu, kdy výzkumná zjištění byla implementována do zmiňované analýzy - úkolu GIBS předkládané vládě.

Dále lze tvrdit, že empirická část výzkumu, pojatá poměrně široce¹³, přináší solidní poznatkovou základnu pro další bezpečnostní výzkum a řadu cenných poznatků, které naleznou či již našly využití pro bezpečnostní management. Využití poznatků směřuje především k Policii ČR, Ministerstvu vnitra ČR a Generální inspekci bezpečnostních sborů.

POUŽITÁ LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

1. HRUDKA, J. – VANGELI, B. (2014): *Zkouška spolehlivosti: explikace, aplikace, efektivita*. Praha: Policejní akademie ČR. ISBN 978-80-7251-415-1.
2. KOVAŘÍK, Z. (2012): *Problémy profesní motivace pracovníků Policie České republiky*. Brno: Tribun EU. 198 s. ISBN 978-80-263-0286-5.

---

¹³ Empirická část přináší následující výzkumná zjištění: povědomí respondentů o existenci zkoušky spolehlivosti, povědomí respondentů o příslušnosti do kategorie zkoušených osob, působení zkoušek spolehlivosti na způsob výkonu služby/práce, postoj (vztah) respondentů ke zkoušce spolehlivosti, analýzu trendu a predikce časových řad oznámení policistů o jejich podplácení, analýzu vlivu „existence zkoušky spolehlivosti“, „protikorupčního školení“ a „oceňování“ policistů za správný protikorupční postoj na počet oznámení policistů o jejich podplácení, míra povědomí respondentů o zkoušce, zdroj povědomí respondentů o zkoušce spolehlivosti (externí a interní), představu respondentů o scénářích zkoušek spolehlivosti a o scénářích zkoušek v rámci svého konkrétního služebního/pracovního zařazení, představu respondentů o tom, zda jsem se stal či zda se stanu zkoušenou osobou, představu respondentů o počtech provedených zkoušek za jeden rok, představa respondentů o profesních skupinách, na které by se měly zkoušky spolehlivosti vztahovat, a informace z oblasti podplácení policistů.

3. Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013-2014 Dostupné z <http://www.vlada.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/Strategie-2013-a-2014---aktualni-verze.pdf>).

ADDRESS & ©

JUDr. Josef HRUDKA
Katedra policejních činností
Bezpečnostně právní fakulta
Policejní akademie
P. O. BOX 54, 143 01 Praha 4
Czech Republic
hrudka@polac.cz

Mgr. et Bc. Josef KRÍHA
Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice
Czech Republic
kriha@vsers.cz

LEGALIZÁCIA PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Money Laundering in the Slovak Republic

Jana FABIANOVÁ – Josef KRŘÍHA

Košice, Slovak Republic – České Budějovice, Czech Republic

ABSTRAKT: Článok pojednáva o legalizácii príjmov z trestnej činnosti v SR. Prezentované sú legislatívne opatrenia SR proti legalizácii takýchto príjmov, najčastejšie formy legalizácie a výsledky činnosti Finančnej spravodajskej jednotky, do ktorej pôsobnosti spracovanie informácií o tejto závažnej trestnej činnosti spadá.

Kľúčové slová: legalizácia príjmov z trestnej činnosti – hospodárska kriminalita

ABSTRACT: The article discusses money laundering in Slovakia. There are presented legislative measures against money laundering in the Slovak Republic, the most common forms of money laundering and the results of the Financial Intelligence Unit activity to which competence processing of information about this serious crime belongs.

Key words: money laundering – economic crime

ÚVOD

V mnohých krajinách, Slovensko nevynímajúc, s rozvojom ekonomiky súvisí i nárast ekonomickej kriminálnej činnosti. Závažné hospodárske kriminálne činy zhoršujú podnikateľské prostredie, deformujú hospodársku súťaž a vytvárajú priestor pre legalizáciu príjmov z trestných činností a ich investovanie do ďalších kriminálnych aktivít, napr. terorizmu. V globalizovanom svete predstavuje legalizácia príjmov z trestnej činnosti a financovanie terorizmu hrozbu pre svetovú bezpečnosť a integritu finančného systému mnohých krajín, preto je boj s ekonomickou kriminalitou jednou z priorít bezpečnostnej politiky SR.

Článok sa zaoberá legislatívnou úpravou ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti v SR a stručne charakterizuje jej vývoj za posledné obdobie (2011–2013) na základe správ finančnej spravodajskej jednotky.

LEGISLATÍVNE OPATRENIA PROTI LEGALIZÁCII PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI V SR

Práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri predchádzaní a odhaľovaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti na Slovensku upravuje Zákon 297/2008 Z.z. z 2. 7. 2008 (Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred

financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Legalizácia príjmov z trestnej činnosti predstavuje činnosti smerujúce k zastretiu pôvodu zisku pochádzajúceho z trestnej činnosti a následne k jeho legalizácii, prípadne investovaniu do legálnej ekonomiky (Novotný 2008).

Podľa Zákona 297/2008 je za legalizáciu príjmov z trestnej činnosti (ďalej len legalizácia) považované úmyselné konanie, ktoré spočíva v zmene povahy majetku z trestnej činnosti alebo z účasti na nej, v jeho prevode, utajení alebo zakrytí jeho pôvodu alebo povahy, v nadobudnutí, držbe, užívaní a požívaní majetku s vedomím, že tento majetok pochádza z trestnej činnosti alebo z účasti na nej a tiež v napomáhaní alebo navádzaní na takéto konanie.

Príjmy z trestnej činnosti najčastejšie pochádzajú z nelegálneho predaja zbraní a drog, daňových podvodov, korupcie, terorizmu, colných podvodov, krádeží a falšovania peňazí. Trestné stíhanie za legalizáciu je v Slovenskej republike upravované Trestným zákonom a Trestným poriadkom.

Spôsoby legalizácie príjmov z trestnej činnosti sa rôznia z hľadiska obsahu i prevedenia. Sú realizované obyčajne v troch krokoch:

1. umiestnenie hotovosti do finančného systému,
2. uskutočnenie finančných transakcií za účelom zastretia nelegálneho pôvodu prostriedkov,
3. návrat takto „očistených“ finančných prostriedkov majiteľovi a ich investovanie do legálnych aktivít.

Neobvyklá obchodná operácia

Neobvyklou obchodnou operáciou (ďalej NOO) podľa zákona č. 297/2008 nazývame právny alebo iný úkon, ktorý nasvedčuje tomu, že jeho vykonaním môže dôjsť k legalizácii príjmov z trestnej činnosti alebo financovaniu terorizmu.

Neobvyklou obchodnou operáciou je najmä obchod, ktorý vybočuje z bežného rámca obchodovania, nemá žiadny zrejmy ekonomický účel, obchod pri ktorom sa klient odmieta identifikovať alebo poskytnúť potrebné údaje, ak mu to ako povinnosť ukladá zákon, používa finančné prostriedky nízkej menovitej hodnoty v neprimeranom množstve, vzhľadom na svoje postavenie nemôže byť vlastníkom používaných finančných prostriedkov, alebo inak vyvoláva pochybnosti o pôvode prostriedkov.

Povinná osoba

Povinná osoba je fyzická alebo právnická osoba definovaná zákonom (Zákon č. 297/2008), ktorá má povinnosť informovať o podozrivých transakciách. Medzi jej povinnosti možno zaradiť povinnosť identifikovať klienta zákonom predvídaným spôsobom a súčasne overiť jeho identifikáciu, povinnosť zisťovať neobvyklú obchodnú operáciu, povinnosť ohlásiť finančnej spravodajskej jednotke NOO alebo pokus o jej vykonanie, povinnosť odmietnuť uzatvorenie zmluvného vzťahu, povinnosť ukončiť alebo odmietnuť vykonať obchod, povinnosť NOO zdržať a ohlásiť.

Podľa platnej právnej úpravy Slovenskej republiky medzi povinné osoby patria, okrem iného, tieto subjekty:

- a) právnická osoba alebo fyzická osoba oprávnená vykonávať činnosť organizačného a ekonomického poradcu,
- b) poskytovateľ služieb pre obchodné spoločnosti,
- c) právnická osoba alebo fyzická osoba oprávnená sprostredkovať predaj, prenájom a kúpu nehnuteľností,
- d) finančný agent a finančný poradca,
- e) prevádzkovateľ hazardnej hry,
- f) audítor, účtovník, daňový poradca,
- g) právnická osoba alebo fyzická osoba oprávnená obchodovať s pohľadávkami,
- h) právnická osoba oprávnená na výkon zasielateľstva.

Finančná spravodajská jednotka

Povinná osoba podáva hlásenie o neobvyklej obchodnej operácii finančnej spravodajskej jednotke (ďalej FSJ), ktorá je integrálnou súčasťou Národnej kriminálnej agentúry NaKa. Činnosť FSJ je zameraná na prijímanie, evidovanie, analýzu, vyhodnocovanie a spracovávanie hlásení o NOO. V prípade dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu, odstúpi FSJ informácie priamo príslušnému orgánu činnému v trestnom konaní.

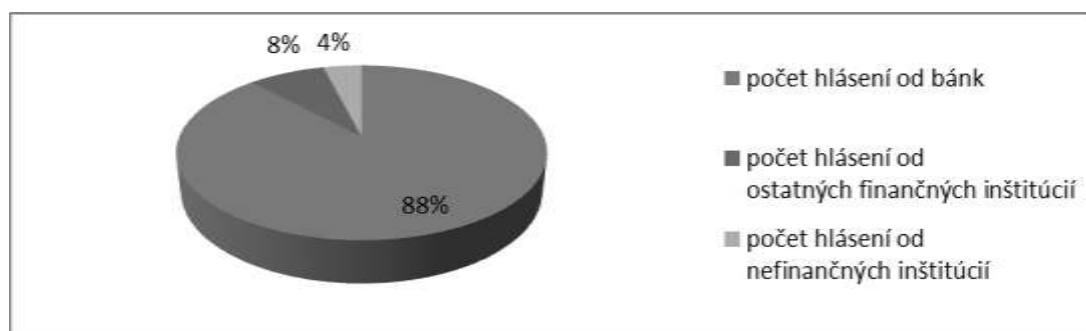
LEGALIZÁCIA PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI V SR

Podľa výročnej správy FSJ za rok 2013 môžeme o legalizácii príjmov z trestnej činnosti v SR konštatovať nasledovné:

Údaje o hlásených neobvyklých obchodných operáciách

Finančná spravodajská jednotka prijala v roku 2013 celkovo 3886 hlásení o NOO, z ktorých 3416 bolo od bánk, ďalšiu skupinu tvorili hlásenia od ostatných finančných inštitúcií, ktorých bolo 314 a treťou skupinou boli hlásenia od nefinančných inštitúcií v počte 156 (graf č. 1). Počet prijatých NOO má za posledné tri roky narastajúci charakter (tab. č. 1).

Graf č. 1: Hlásenia o NOO prijaté od jednotlivých typov subjektov v roku 2013 v SR.

Zdroj: Výročná správa FSJ (2013), vlastné spracovanie.

Tab. č. 1: Celkový počet hlásení o NOO prijatých v rokoch 2011–2013 v SR.

Rok	2011	2012	2013
Počet prijatých NOO	2982	3650	3886

Zdroj: Výročná správa FSJ (2013), vlastné spracovanie.

Medzi najčastejšie evidované typy NOO patria hotovostné operácie, bezhotovostný platobný styk, zahraničný platobný styk a operácie realizované subjektmi registrovanými v daňových rajoch (tab. č. 2). Z pohľadu boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti sa ako operácie so zvýšeným rizikom javia hlavne hotovostné operácie a operácie realizované subjektmi registrovanými v daňových rajoch.

Legalizácia príjmov z trestnej činnosti v roku 2013 mala súvis predovšetkým s páchaním daňových trestných činov a s podvodným konaním. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný nárast hlásení súvisiacich s investíciami do nehnuteľností z prostriedkov vložených na účty v hotovosti bez známeho pôvodu týchto prostriedkov. Mierny pokles oproti minulému obdobiu zaznamenali prípady phishingu (o 50) a internetové podvody (o 23).

Tab. č. 2: Štatistický prehľad typov zaznamenaných NOO v roku 2013.

ZAZNAMENANÝ TYP NOO	POČET	HODNOTA v mil. €
Bezhotovostný platobný styk	2098	683
Hotovostné operácie	2519	456
Zahraničný platobný styk	1239	620
Operácie s prvkom „off shore“	104	78
Phishing, Pharming	90	10,8
Internetový podvod	31	2,8
Hazard	11	1,2

Zdroj: Výročná správa FSJ (2013).

Spolupráca so zahraničnými finančnými spravodajskými jednotkami FIU

Komplexné a efektívne preverovanie prípadov legalizácie príjmov z trestnej činnosti by nebolo v mnohých prípadoch možné bez rýchlej a účinnej výmeny informácií na medzinárodnej úrovni. Túto oblasť v rámci FSJ zabezpečuje oddelenie medzinárodnej spolupráce. V roku 2013 si FSJ vymenila informácie so zahraničnými FIU v 879 prípadoch (tab. č. 3). Najfrekventovanejšia bola spolupráca s FIU Maďarska, Česka, Nemecka, Rakúska, Poľska a Holandska.

Tab. č. 3: Prehľad vybraných činností oddelenia medzinárodnej spolupráce v rokoch 2011–2013.

	Počet žiadostí zaslaných do zahraničia	Počet vybavených dožiadaní zo zahraničia	Počet informácií odstúpených do zahraničia	Počet informácií o slovenských subjektoch prijatých zo zahraničia
2011	306	144	474	204
2012	436	147	363	93
2013	250	258	293	78

Zdroj: Výročné správy FSJ (2012, 2013).

Najčastejšie používané metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti v SR podľa výročnej správy FSJ 2012

Vkladanie špinavých peňazí do podnikov pracujúcich prevažne s hotovosťou (kasína, herne, reštaurácie, bary, parkovacie garáže atď.) a následná realizácia početných finančných transakcií, s cieľom zakryť pôvod finančných prostriedkov. Metóda je využívaná hlavne pri legalizovaní príjmu pochádzajúceho z násilnej, drogovej a daňovej trestnej činnosti.

Smurfing – ide o rozdelenie veľkého objemu nelegálne získaných peňazí na menšie časti

(do 15.000 EUR), ktoré sú následne vkladané na viaceré bankové účty v rôznych bankách.

Umiestnenie príjmov mimo krajiny. Cieľom takýchto transakcií je sťaženie identifikácie príjmov z trestnej činnosti a sťaženie ich zaistenia na účely trestného konania. Ide najmä o výnosy z takých činností, ako sú phishing, pharming, vishing, internetové podvody, podvody s platobnými kartami alebo podvody s platobnými terminálmi.

Spätná pôžička, najčastejšie s využitím účtov zahraničných fyzických a právnických osôb, nezriedka so sídlom v tzv. daňovom raji.

Investície do nehnuteľností, cenných papierov, životných poisťiek a na účty životného sporenia, kúpa obchodných podielov v spoločnostiach.

Zapájanie schránkových a fiktívnych spoločností do zložitých obchodných schém a reťazcov, resp. využívanie obchodných spoločností, založených za účelom prijímania platieb za fiktívne služby a tovary, ktoré však reálne nepodnikajú.

Zneprehľadnenie tokov tovaru, služieb a finančných prostriedkov so súčasným zapojením tzv. bielych koní a fiktívnych spoločností (tzv. karuselové podvody).

Internetové lotériové a hazardné hry, následná výplata z konta na iný účet bez samotného vykonania hazardu.

Zneužitie klientskeho účtu advokátov a notárov s úmyslom vytvorenia hodnoverného zdroja finančných prostriedkov.

Využitie špedičných spoločností a peňažných kuriérov, na ktorých činnosť sú použité výnosy z trestnej činnosti. Metóda je využívaná pri legalizovaní príjmov z drogovej trestnej činnosti, pri obchodovaní s ľuďmi a zbraňami.

Využitie krycích spoločností, ktoré v skutočnosti nevyvíjajú reálnu podnikateľskú činnosť a ktoré vlastní osoby napojené alebo sympatizujúce s medzinárodným terorizmom.

Fingované obchody, ktorými sa zakrýva v skutočnosti vykonávané obchodovanie so zbraňami a nebezpečným materiálom.

ZÁVER

Preventívne opatrenia proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti v SR upravuje zákon 297/2008. Zberom, prešetrovaním a spracovaním informácií o neobvyklých obchodných operáciách sa zaoberá Finančná spravodajská jednotka. Ekonomická trestná činnosť má v SR mnohorakú a čoraz sofistikovanejšiu podobu, pričom usudzujúc podľa každoročne narastajúceho počtu NOO jej riziko stúpa. Príjmy z trestnej činnosti sú prostredníctvom neprehľadných finančných operácií, často cez fiktívne schránkové spoločnosti prepierané a vracané späť do legálnej ekonomiky, čím sú spôsobované subjektom i štátu veľké škody.

POUŽITÁ LITERATÚRA A INFORMAČNÉ ZDROJE

1. NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. et al. (2008): *Kriminologie*. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-376-8.
2. Finančná spravodajská jednotka (2012). Výročná správa. [online] [cit. 5. 5. 2014]. Dostupné z http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/naka_opr/fsj/Vyrocnna_sprava%20SJFP%202012.pdf
3. Finančná spravodajská jednotka (2013). Výročná správa. [online] [cit. 3. 7. 2014]. Dostupné z http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/naka_opr/fsj/Vyrocnna%20sprava%20za%20rok%202013.pdf
4. Internetová stránka polície SR [online] [cit. 15. 4. 2014]. Dostupné z <http://www.minv.sk/?financna-policia>
5. Zákon 297/2008 Z.z. Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ADDRESS & ©

Ing. Jana FABIANOVÁ, PhD.
Ústav ekonomickej a logistickej bezpečnosti
Vysoká škola bezpečnostného manažérstva
Kukučínova 17, 040 01 Košice
Slovak Republic
jana.fabianova@gmail.com

Mgr. et Bc. Josef KŘÍHA
Katedra právnických oborů a bezpečnostních studií
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice
Czech Republic
kriha@vsers.cz

BEZPEČNÝ SPÔSOB POUŽÍVANIA HVT PRI STRIHANÍ STĽPIKA B NA VYBRANOM AUTOMOBILE

Safe Use of Hydraulic Rescue Equipment for Cutting B-Pillar of Selected Vehicle

Milan MARCINEK

Bratislava, Slovak Republic

ABSTRAKT: Hasičský záchranný zbor zasahuje na mieste zásahu pri dopravných nehodách ako tím prvotného zásahu. Vzniknutá mimoriadna udalosť vytvára priestor pre základné zložky integrovaného záchranného systému, ktoré musia rýchlo, efektívne a bezpečne poskytnúť zraneným osobám pomoc. Do popredia sa často dostáva otázka vyslobodenia postihnutých osôb. Cieľom štúdie je spôsob bezpečného použitia hydraulického vyslobodzovacej techniky (HVT) pri strihaní stĺpika B v rámci zásahu s dopravnou nehodou na vybranom automobile. Pre účely výskumu sa zrealizovali testy strihania hydraulickými nožnicami na automobiloch FIAT BRAVO a VW-POLO.

Kľúčové slová: hydraulické nožnice – stĺpik B – vozidlo

ABSTRACT: Fire Rescue Corps intervene as the primary intervention team in road accidents. The incident creates space for the core components of the Integrated Rescue System (IRS) providing a quick efficient, and safe assistance to injured persons. The question of rescuing of the accident-affected persons is often foreground. The paper aims at safe using the hydraulic rescue equipment when cutting B-pillar under the action of traffic accident on a selected car. The experiments were conducted by using hydraulic shears cutting the cars Fiat Bravo and VW-POLO for the aim of the research.

Key words: hydraulic shears – B-pillar – vehicle

ÚVOD

Hasičský záchranný zbor se zaměřuje kromě hašení požárů na likvidace následků mimořádných událostí a další úkoly ochrany obyvatelstva. Jednou z činností je provádění záchranných a likvidačních prací u dopravních nehod [Kavan – Mráčková 2011]. Hasičský záchranný zbor zasahuje na mieste zásahu pri dopravných nehodách spravidla ako súčasť zasahujúceho tímu. Pri väčšine mimoriadnych udalostí príslušníci HaZZ tvoria jadro hlavných zložiek integrovaného záchranného systému. Každá zložka zasahujúca pri takomto type zásahu sa samostatne pripravuje na plnenie svojej úlohy. Výcvik každej jednotlivéj zložky sa podstatne líši od ostatných. Pretože všetky sú sústredené na pomoc obetiam nehody, úloha každej zložky je iná, špecifická. Pokiaľ nie sú splnené podmienky dodržania bezpečnosti pri práci s HVT, môže dôjsť k rôznym stavom. Za nebezpečenstvo považujeme stav, pri ktorom hrozí zranenie, škoda na majetku, životnom prostredí, alebo iná ujma a riziko predstavuje súčin medzi pravdepodobnosťou vzniku negatívneho javu a jeho dôsledkom.

Z toho vyplýva, že len znalosť rizika a možných následných nebezpečenstiev umožňuje podniknúť potrebné opatrenia k jeho maximálnemu zníženiu. Na základe získaných vedomostí navrhne optimálny spôsob použitia hydraulického vyslobodzovacej techniky (ďalej len HVT) pri zásahu s dopravnou nehodou. [Marcinek 2012]

Riziko prostredia pri práci s HVT

Každý technický zásah pri dopravnej nehode je jedinečný svojím prostredím a nie je možné vysloviť jednoznačnú definíciu tejto situácie. Veľkosť rizika, ktoré zo sebou prináša prostredie dopravnej nehody, je dané faktom, že v úplnej väčšine uvažovaných situácií je celkové riziko dané množstvom možných predvídateľných hrození, ktoré môžeme rozdeliť na [Marcinek 2012]:

- ohrozenie prepravovaným nákladom,
- ohrozenie účastníkmi cestnej premávky,
- ohrozenie samotným automobilom.

Veľkosť rizika, ktoré zo sebou prináša používanie HVT, je daná faktom, že v úplnej väčšine uvažovaných situácií je celkové riziko dané množstvom možných predvídateľných rizík, ktoré môžeme rozdeliť na [Marcinek 2012]:

- riziko dané konštrukciou a technickými vlastnosťami HVT,
- riziko dané situáciou a jej vývojom pri použití HVT.

Medzi riziká musíme počítať aj tie, ktoré vyplývajú z prípadného nedodržania ergonomických princípov z hľadiska výrobcov HVT, čo má za následok ovplyvnenie ovládateľnosti a zníženie pozornosti zasahujúceho hasiča, napr. [Marcinek 2012]:

- zle ovládateľné zariadenie, ako napríklad hmotnosť nástroja, zlé umiestnenie ovládacích prvkov, nevyváženosť nástroja,
- anatomické možnosti ako napr. práca v rukaviciach, ovládacia sila, anatómia nôh a rúk.

Cieľom štúdie je testovanie spôsobu bezpečného použitia HVT pri strihaní stĺpika B v rámci zásahu s dopravnou nehodou na vybranom automobile na automobiloch FIAT BRAVO a VW-POLO OPEL VECTRA. Pre účely strihania sa použili Hydraulické nožnice Holmatro® CU 3040 NCTM, Hydraulické nožnice Holmatro® CU 4035 C, Hydraulické nožnice Weber Hydraulik S-260.

Experimentálne vzorky

Strihanie bolo vykonané na skúšobných vzorkách karosérií automobilov VW-POLO rok výroby 1999, FIAT-BRAVO rok výroby 1998 a OPEL VECTRA rok výroby 2006. Sekundárnym prvkom boli strihané stĺpiky motorových vozidiel, konkrétne boli použité stĺpiky typu B.

Skúšobná vzorka B stĺpik automobilovej karosérie rozdeľuje karosériu automobilu na dve polovice (obr. č. 1). Ide o stĺpik na ktorom je z vnútornej časti uchytený bezpečnostný pás, ktorý bol pri strihaní menšou prekážkou a bolo potrebné ho odstrániť – rozrezaním ešte pred strihaním.

Obr. č. 1: Karoséria s označením stĺpikov [2].

Fig. No. 1: Body with labelled pillars [2].

V experimente boli použité tri rôzne typy hydraulických nožníc (tab. č. 1):

1. Hydraulické nožnice Holmatro® CU 3040 NC, rok výroby 2007
2. Hydraulické nožnice Holmatro® CU 4035 C, rok výroby 2009
3. Hydraulické nožnice Weber Hydraulik S-260, rok výroby 2002

Tab. č. 1: Základné charakteristiky testovaných hydraulických nožníc.

Table No. 1: Basic characteristics of tested hydraulic shears.

Nožnice	Hmotnosť	Roztvorenie	Max. priemer guľatiny	EN – trieda 13 204	Označenie vzorky
WEBER HYDRAULIK S 260	14,9 kg	260 mm	Ø 32 mm	H	Weber S 260
HOLMATRO 3040 NCT	17,9 kg	180 mm	Ø 34 mm	H	H-3040 NTC
HOLMATRO 4035 GP	14,2 kg	237 mm	Ø 32 mm	H	H-4035 GP

Pomôcky pre výskum

Pre získanie požadovaných fyzikálnych veličín (čas, dráha, tlak) potrebných prevypočítanie požadovaných výsledkov navrhnutého experimentu boli použité nasledujúce meracie zariadenia:

- oceľový zvinovací meter pre meranie dĺžky pracovných ramien, ich vzájomnej vzdialenosti pri maximálnom otvorení respektíve zatvorení a pre meranie rozmerov vytvorených pracovných priestorov pre záchranárov,
- oceľové posuvné meradlo, použité pre meranie priemerov použitých skúšobných vzoriek,
- digitálne stopky, použité na zaznamenanie času otvorenia a zatvorenia hydraulických vyslobodzovacích nožníc a zaznamenanie času prestrihnutia jednotlivých skúšobných vzoriek stĺpikov automobilov,
- tlakomer na meranie maximálnych dosiahnutých tlakov pri experimente.

Záznamové zariadenia a pomôcky

Na účely experimentu boli použité záznamové zariadenia a pomôcky, a to:

- vedeckú kalkulačku (zn. SHARP) na výpočet goniometrických funkcií a matematických a fyzikálnych výpočtov,
- dielenský zverák na uchytenie oceľovej guľatiny pre potrebu prestrihnutia,
- digitálnu videokameru (zn. SONY) pre zaznamenanie celkového dynamického procesu strihania stĺpikov automobilov,
- digitálne fotoaparáty (zn. SONY DSC W-35, NIKON D60) pre potreby fotodokumentácie celého nášho experimentu a snímky z čiastkových strihaní.

Experimentálna metóda

Model strihania

sa uskutočnil na vonkajšom priestranstve útvaru OR HaZZ v Lučenci za prítomnosti a pomoci odborne vyškolených pracovníkov HaZZ, spĺňajúcich všeobecné pracovné podmienky a vystrojených prostriedkami osobnej výstroje a výzbroje hasiča – záchranára, technického vybavenia a za použitia ostatných pomôcok na výskum a záznam meraní.

Podmienky a priebeh skúšky

Skúšky sa realizovali za normálnych pracovných podmienok, kedy teplota prostredia bola v rozmedzí od 25 do 30 °C prúdením vetra do 2 m.s⁻¹, za účelom vytvorenia podmienok, ktoré sa čo najviac priblížia reálnej situácii pri zásahu. Pred začatím samotného experimentu bolo vykonané meranie tlakových pomerov jednotlivých pohonných jednotiek hydraulickej vyslobodzovacej techniky a namerané hodnoty boli zaznamenané a použité pri záverečnom vyhodnotení. Na začiatku každého strihania boli hydraulické nožnice pri úplnom otvorení pevne priložené k strihanému stĺpiku kolmo na strihanú vzorku. Kľúčovým momentom bolo prestrihnutie stĺpikov B a zaznamenanie testovaných hodnôt. Strihanie stĺpikov bolo vykonávané v rovnakých polohách hydraulických nožníc a skúšobnej vzorky. Strihanie sme vykonali v miestach hornej časti stĺpikov automobilu 10 cm od spojenia so strechou automobilu a ukončenie strihania bolo vždy až po zosilnené miesta karosérie automobilu pre uchytenie bezpečnostného pásu vozidla. Strihanie bolo vykonané v polohe zatvorených dverí na karosériách automobilov.

Sledované parametre

Čas strihania stĺpikov bol zaznamenávaný z polohy úplného otvorenia ramien hydraulických nožníc a meranie bolo ukončené po prestrihnutí skúšobnej vzorky v polohe úplného zatvorenia hydraulických nožníc. Na tlakomery bol sledovaný priebeh narastania tlaku hydraulického oleja a bola zaznamenávaná najvyššia hodnota tlaku potrebná na prestrihnutie skúšobnej vzorky.

Uvedené postupy boli opakované päťkrát na každom type skúšobnej vzorky. Počas strihania boli dodržané všetky bezpečnostné opatrenia. Strihanie vykonal vždy jeden z príslušníkov HaZZ spĺňajúci bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, použitím 3 rôznych druhov HVT. Celý postup sa zaznamenával na digitálnu videokameru v kombinácii s fotodokumentáciou použitím dvoch rôznych fotoaparátov, za účelom dosiahnutia kvalitného fotografického záznamu experimentu [Marcinek 2012].

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Výsledky strihania stĺpikov typ B s hydraulickými nožnicami WH – S 260

Priebeh merania je prezentovaný fotodokumentáciou (obr. č. 2) a výsledky získaných experimentov strihania stĺpikov B nožnicami Weber S 260 pre WV POLO CLASSIC, pre FIAT BRAVO a pre OPEL VECTRA, prezentované v tab. č. 2 a vzájomné porovnané na obr. č. 3.

Obr. č. 2: Priebeh strihania stĺpikov B na vozidle VW POLO CLASSIC pomocou hydraulických nožníc Weber S 260.

Fig. No. 2: The course of cutting the B-pillars on VW POLO CLASSIC using hydraulic shears Weber S 260.

Strihanie stĺpiku B hydraulickými nožnicami WH-S 260 na vozidle WV POLO CLASSIC a FIAT prebiehalo štandardným spôsobom. Ale u vozidla OPEL sme museli vynaložiť oveľa vyššiu tlak a čas strihania bol neporovnateľne dlhší než u ostatných vozidiel (tab. č. 2).

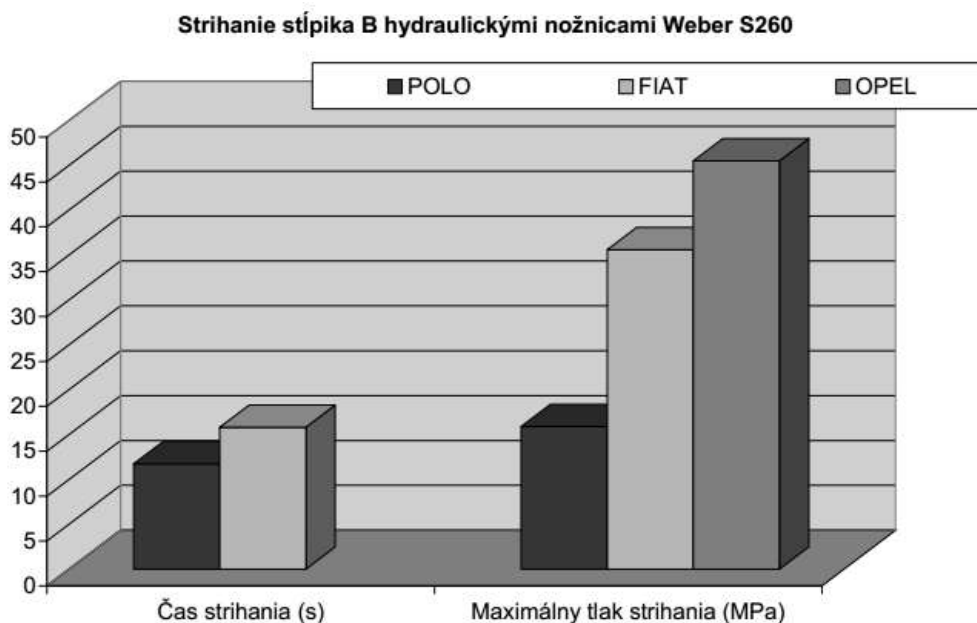
Tab. č. 2: Výsledky testovania hydraulických nožníc strihaním stĺpikov B na vybraných vozidlách.

Tab. No. 2: Results of testing hydraulic shears cutting the B-pillars on selected vehicles.

Stĺpik	Nožnice	FIAT BRAVO		WV POLO		OPEL VECTRA	
		čas strihania	maximálny tlak strihu	čas strihania	maximálny tlak strihu	čas strihania	maximálny tlak strihu
		[s]	[MPa]	[s]	[MPa]	[s]	[MPa]
B	WS-260	15,804±0,13	35,6±0,18	11,734±0,18	15,9±0,18	120,102±0,09	45,5±0,22
	H-3040 NCT	21,878±0,38	32,1±0,38	16,5±0,2	16,5±0,27	13,388±0,05	30,6±0,18
	H-4035CG P	17,046±0,33	32,5±0,15	13,4±0,05	13,4±0,05	17,37±0,05	33,7±0,25

Obr. č. 3: Vzájomné porovnanie parametrov strihania (čas strihania a maximálny tlak strihania) stĺpikov B (vozidlá POLO, FIAT a OPEL) hydraulickými nožnicami Weber S 260.

Fig. No. 3: Head to head comparison of cutting parameters (cutting time and maximum cutting pressure) of the B-pillars (POLO, FIAT and OPEL) with hydraulic shears Weber S 260.

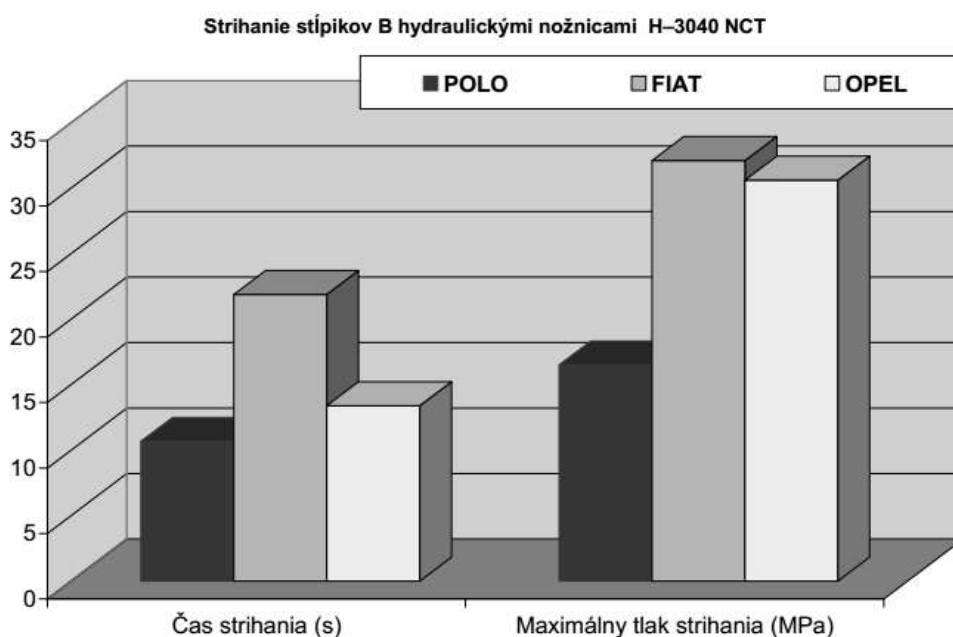

Výsledky strihania stĺpikov typ B s hydraulickými nožnicami H-3040 NCT

Priebeh a výsledky získaných experimentov strihania stĺpikov B nožnicami H-3040 NCT, pre VW POLO CLASSIC, pre FIAT BRAVO a pre OPEL, s následným porovnaním výsledkov je v tab. č. 1 a na obr. č. 4.

Obr. č. 4: Vzájomné porovnanie parametrov strihania (čas strihania a maximálny tlak strihania) stĺpikov B (vozidlá POLO, FIAT a OPEL) hydraulickými nožnicami H-3040 NCT.

Fig. No. 4: Head to head comparison of cutting parameters (cutting time and maximum cutting pressure) of the B-pillars (POLO, FIAT and OPEL) with hydraulic shears H-3040 NCT.

Ako vidieť z obr. č. 4., najvyššie hodnoty pri hydraulických nožniciach H-3040 NCT vykazuje FIAT.

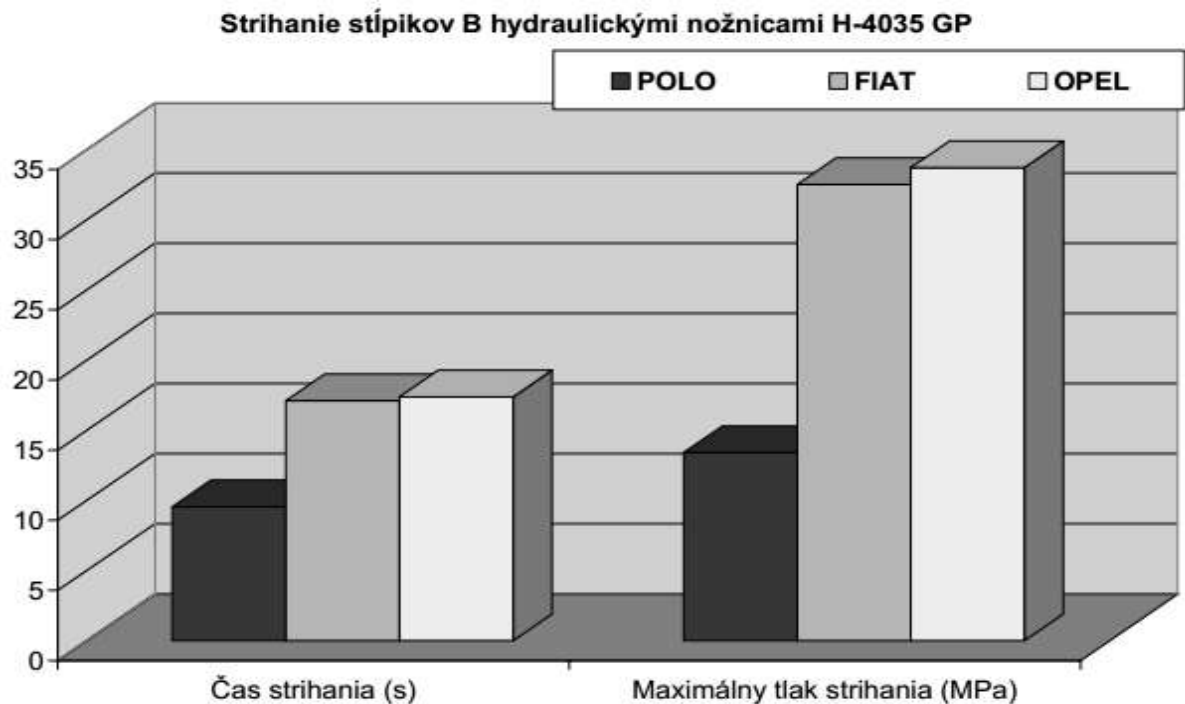
Výsledky strihania stĺpikov typ B s hydraulickými nožnicami H-4035 C GP

Výsledky získaných experimentov strihania stĺpikov B nožnicami H-4035 C GP, pre VW POLO CLASSIC, pre FIAT BRAVO a pre OPEL VECTRA, s následným grafickým porovnaním získaných priemerných hodnôt je na obr. č. 5.

Obr. č. 5: Vzájomné porovnanie parametrov strihania (čas strihania a maximálny tlak strihania) stĺpikov B (vozidlá POLO, FIAT a OPEL) hydraulickými nožnicami H-4035 C GP.

Fig. No. 5: Head to head comparison of cutting parameters (cutting time and maximum cutting pressure) of the B-pillars (POLO, FIAT and OPEL) with hydraulic shears H-4035 C GP.

Vzájomné porovnanie výsledkov strihania stĺpikov typ B s hydraulickými nožnicami Weber S-260, Holmatro-4035 GCP, Holmatro-3040 NCT. Pri prestrihávaní stĺpikov typu B sa tiež použili stĺpiky z vozidiel VW POLO, FIAT a pridali sme ďalšie skúšobné vozidlo OPEL VECTRA. Za účelom použiť na experiment vozidlá čo najnovšieho typu sa nám podarilo získať len časť karosérie vozidla OPEL VECTRA, ktorý je však vyrobený z roku 2006.

Vo výsledkoch je vidieť rozdiel medzi strihaním stĺpikov B vozidiel POLO, FIAT a OPEL VECTRA. Najmarkantnejší čas strihania je 120 s pre OPEL VECTRA, ktorý sme do obr. 5-3a) nezahrnuli. Je potrebné skonštatovať, že najkratšie časy všetky tri hydraulické nožnice vykazujú u WV POLA.

Pri hodnotení hodnôt maximálnych tlakov strihania (obr. č. 5-3b), kde jasne vidieť, že Weber S 260 dosahuje opäť vyššie tlaky voči ostatným nožniciam. To znamená, že musíme vyvinúť na jeho činnosť vyššiu námahu. Z toho nám vyplýva, že čerpadlo pohonnej jednotky Weber je viac zaťažené pri strihaní takých istých rozmerov stĺpikov ako čerpadlá Holmatro. Predpokladáme, že uvedený rozdiel v tlakových pomeroch má za následok skoršie opotrebovanie čerpadla a kratšiu prevádzkyschopnosť. Zaujímavé výsledky sú pri VW, kde sa hodnoty maximálnych tlakov u jednotlivých nožníc výrazne líšia v porovnaní s OPLOM a FIATOM. K výraznej zmene uhlovej rýchlosti došlo len pri strihaní nožnicami Holmatro 3040 NCT a Weber S-260 (tab. č. 1). Získané výsledky je ťažko porovnávať s ďalšími, keďže ide o originálny postup, avšak uvedené porovnania poskytujú cenné informácie pre odborníkov zaoberajúcich sa oblasťou HVT.

Pre účely porovnania konkrétnych výstupov sme použili štatistický výpočet. Pri sledovaní vplyvu jednotlivých faktorov sme použili matematický softvér STATISTICA 7 konkrétne 2-faktorovú analýzu rozptylu ANOVA, s vytvorenou matematickou maticou v programe Excel Office. Výsledky 2-faktorovej analýze rozptylu ANOVA (tab. č. 3) sú znázornené na obr. č. 6.

Hypotetický predpoklad:

Čím starší rok výroby hydraulických nožníc a čím novšie auto, tým väčšie problémy s prestrihnutím karosérie.

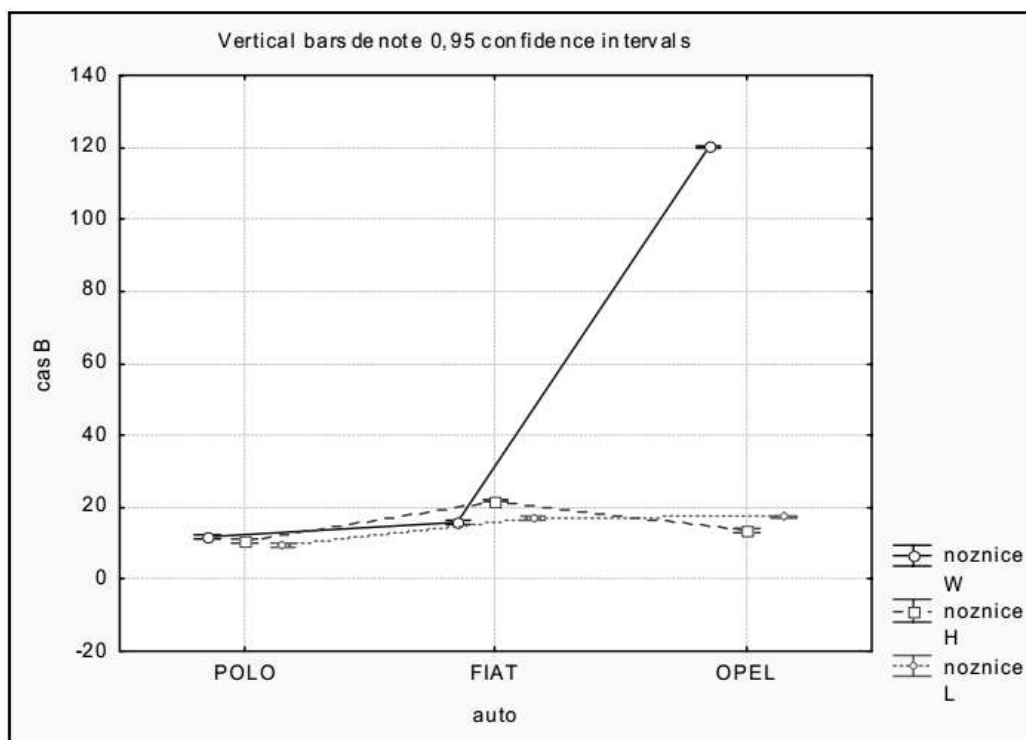
Tab. č. 3: Základná tabuľka 2-faktorovej ANOVA (analýza vplyvu faktorov auto, nožnice na čas strihania stĺpikov B).

Table No. 3: Basic 2-factorial ANOVA (analysis of car factor influence, pruning shear time of B-pillars).

Univariate Tests of Significance for cas B (stĺpik B) Sigma-restricted parameterization					
Effective hypothesis decomposition					
	SS priemer	Degr. of Freedom	MS Smerodajná odchýlka	F Fischerov test	p faktor vplyvu
Celkový priemer	31355,81	1	31355,81	132733,0	0,00
noznice	11716,36	2	5858,18	24798,4	0,00
auto	13276,11	2	6638,05	28099,7	0,00
noznice*auto	24994,08	4	6248,52	26450,7	0,00
Náhodné činitele	8,50	36	0,24		

Obr. č. 6: Grafické znázornenie 2-faktorovej analýzy vplyvu faktorov auta (FIAT a POLO a OPEL) a hydraulických nožníc na čas strihania stĺpikov B hydraulickými nožnicami. Legenda: NOZ W – Weber S 260, NOZ H Holmatro H-3040 NCT a NOZ L - Holmatro-4035 GCP

Fig. No. 6: Graphical representation of two-factor analysis of car factor influence, (FIAT and OPEL and POLO) and hydraulic shears for cutting time of B-pillars with hydraulic shears. Legend: NOZ W - Weber S 260, NOZ H H-3040 Holmatro NCT and NOZ L - Holmatro 4035-GCP

Ako vidieť na obr. č. 6, rozdiel v časoch na jednotlivé autá je minimálny, časy sa líšia pre hydraulické nožnice Weber S 260 u OPLA.

ZÁVER

Hypotéza nie je potvrdená, na základe získaných výsledkov je možné vyvodiť predpoklad vyššej hodnoty času prestrihnutia sa najvýraznejšie prejavil pri strihaní skúšobnej vzorky karosérie Opel Vectra nožnicami W-S 260. Prestrihnutie vzorky z roku 2006 nožnicami vyrobenými roku 2002 nastalo až po niekoľkých minútach. V porovnaní so strihaním našich vzoriek vyrobených neskôr nás tento výsledok priviedol k hypotetickému konštatovaniu, že dokonca pomerne nová použitá HVT by sa pri vyslobodzovaní uväznených osôb mohla stretnúť s rizikom neschopnosti prestrihnúť konštrukčné celky najnovších automobilov.

POUŽITÁ LITERATÚRA A INFORMAČNÉ ZDROJE

1. KAVAN, Š. – MRÁČKOVÁ, K. (2011): Vývoj Hasičského záchranného sboru ČR – deset let profesionálního záchranného sboru. In: *Zborník príspevkov z IV. medzinárodnej vedeckej konferencie Bezpečné Slovensko a Eúropská únia*, 11.–12. november 2010. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva. ISBN 978-80-89282-44-9.
2. MARCINEK, M. (2010): Právne predpisy v oblasti vyslobodzovacej techniky. In: *Právne vedomie verejnosti v demokratickom štáte*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, Medzinárodná vedecká konferencia. (CD-room)

3. MARCINEK, M. (2012): *Korelácia testovaných parametrov hydraulických nožníc pri strihaní stĺpikov vybraných osobných automobilov v rámci technických zásahov*. Dizertačná práca. Zvolen: TU. 195 s. (nepublikované).
4. MARCINEK, M. – MARKOVÁ, I. (2013): Spôsob bezpečného použitia HVT pri zásahu s dopravnou nehodou na automobile FIAT BRAVO a VW POLO. (Method for the Safe Use o HTV Interference with Traffic Accident on cars Fiat Bravo and VW Polo.) *OCHRANA OBYVATELSTVA - DEKONTAM 2013 - Recenzované periodikum*, s. 25-25. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě. 29.-30. leden. ISSN 1803-7372.
5. Metodický list č. 90: Činnosť hasičskej záchranej služby – dopravné nehody na cestách.
6. Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 26/2002 o pravidlách bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Hasičskom záchrannom zbore.
7. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 124/2006 Z. z. o Bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov.

ADDRESS & ©

kpt. Ing. Milan MARCINEK, PhD.
Katedra verejnej správy a krízového manažmentu
Akadémia Policajného zboru
Sklabinská 1, 835 17 Bratislava
Slovak Republic
milan.marcinek@minv.sk

3 VYBRANÉ PŘÍSPĚVKY Z DALŠÍCH HUMANITNÍCH OBORŮ - SELECTED ENTRIES FROM OTHER FIELDS IN THE HUMANITIES

VZDELÁVANIE A MARGINALIZOVANÉ RÓMSKE KOMUNITY

Education and Roma Marginalized Communities

Zuzana BALÁŽOVÁ

Skalica, Slovak Republic

ABSTRAKT: Vzdelávanie je všeobecne ponímané ako najdôležitejšia zložka socializácie a spoločenského uplatnenia. Obzvlášť citlivá je otázka vzdelávania v prípade riešenia zlej životnej situácie obyvateľov marginalizovaných komunit, ktorú prevažnú časť tvoria Rómovia, respektíve obyvateľstvom sú vnímané ako rómske marginalizované komunity. Problematika rómskej komunity je zväčša ponímaná vo všeobecnosti a viaceré štúdie sa zaoberajú jednotlivými oblasťami života, akými sú vzdelávanie, bývanie, zdravotná starostlivosť a zamestnanosť. Prax ukazuje, že jednotlivé zložky so sebou úzko súvisia a vo väčšine prípadov sú od seba závislé.

Kľúčová slova: vzdelávanie – marginalizované rómske komunity – segregácia – vylúčenie

ABSTRACT: Education is generally perceived as the most important part of socialization and social achievement. Particularly, the question of education is delicate in case of searching solutions to bad living situation of people in the marginalized Roma communities. The Roma community issue is mostly conceived generally and in several studies the authors write about individual spheres of life, such as education, housing, healthcare and employment. We can see that each part is related to the practice and most of them are dependent on each other.

Key words: education – Roma marginalized communities – segregation – exclusion

---

ÚVOD

Na celom svete odhadom žije okolo 9–11 miliónov Rómov. Z historického hľadiska patria Rómovia ako skupina obyvateľstva k jednej z najmenej prijímanej etnickej skupiny v Európe zo strany majoritnej spoločnosti. Vzájomná nedôvera prameniaca z historických skúseností a stretov jednotlivcov je po stáročia pripisovaná celému etniku. Stereotypné správanie majority smerom k minorite prispieva k vzniku konfliktného správania, k vytváraniu predsudkov a posudzovania jednotlivcov na základe skúseností celej skupiny. O postoji slovenských občanov voči Rómom vypovedá aj výskum Inštitútu pre verejné otázky, podľa ktorého by 78 % korešpondentov nechcelo v susedstve Rómov.¹⁴ Dlhodobé

---

¹⁴ VAŠEČKA, M. (2009): *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike.*

spoločenské odmietanie sa začalo premietat' aj do správania samotných Rómov, pričom niektoré zo skupín si osvojili pripísané vzorce správania na základe predpokladu, že takéto správanie je okolitou spoločnosťou žiadané.

METODIKA A CIEĽ

Pre spracovanie problematiky bola použitá analytická metóda, vychádzajúca zo štúdia odbornej literatúry venovanej problematike vzdelávania a začleňovania rómskych komunit a minorít. Cieľom tejto štúdie bolo poskytnúť obraz na vzdelávanie a integráciu Rómov cez historický exkurz a vybrané verejné politiky, ktoré mali zásadný podiel na formovaní tohto etnika až po súčasnosť. Prihliadnutie na historický kontext pri dnešnom vzdelávaní je nesmierne dôležitý, nakoľko je potrebné zohľadniť všetky aspekty – historické, geografické, sociálne a kultúrne.

IDENTIFIKÁCIA MARGINALIZOVANÝCH KOMUNIT

Agentúra Ministerstva školstva Slovenskej republiky pre štrukturálne fondy EÚ charakterizuje vo svojom slovníku pojmov marginalizované rómske komunity ako „*koncentrácie Rómov, ktoré trpia vysokou mierou sociálnej exklúzie a deprivácie*“.¹⁵

Obširnejšiu definíciu marginalizovaných skupín je možné nájsť v *Dlhodobej koncepcii bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania*, ktorá hovorí, že „*marginalizované skupiny obyvateľstva sú ohrozené úplným sociálnym vylúčením (exklúziou) v dôsledku pôsobenia faktorov, ako napr. strata bydliska, dlhodobá nezamestnanosť, závislosť od drog, nedostatočná sociálna prispôsobivosť, príslušnosť k určitej etnickej skupine v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou, marginálna pozícia celého osídlenia a pod. Z hľadiska všetkých sociálnych ukazovateľov vrátane bývania sú najpočetnejšou a špecifickou marginalizovanou skupinou na Slovensku príslušníci sociálne vylúčených rómskych komunit.*“¹⁶

Marginalizované rómske komunity sú tiež definované ako „*koncentrácie Rómov, ktoré patria medzi najohrozenejšie skupiny obyvateľstva, trpiace vysokou mierou deprivácie a sociálnej exklúzie (ekonomické vylúčenie, priestorové vylúčenie, kultúrne vylúčenie, symbolické vylúčenie, politické vylúčenie) ako aj silnou sociálnou závislosťou na štáte,*

Bratislava: IOM.

¹⁵ AGENTÚRA MINISTERSTVA ŠKOLSTVA SR. [online] Dostupné na: <http://www.asfeu.sk/slovník/?id=47>, [cit. 25. 1. 2010].

¹⁶ DLHODOBÁ KONCEPCIA BÝVANIA PRE MARGINALIZOVANÉ SKUPINY OBYVATEĽSTVA A MODEL JEJ FINANCOVANIA. [online] Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity. [cit. 19. 9. 2006] dostupné na: www.vlada.gov.sk.

charakteristické tiež osobitnou tradíciou života a inými špecifickými faktormi tohto etnika“.¹⁷

Rómovia na území Slovenskej republiky neobývajú len výlučne segregované osady. V roku 2004 boli identifikované štyri typy bývania rómskej populácie vo vzťahu k majorite:

1. *integrované – rozptýlené*, rómski obyvatelia žijú v obci rozptýlene medzi majoritou;
2. *integrované – koncentrované*, rómski obyvatelia žijú v rámci obce, ale koncentrovane v istej časti alebo častiach;
3. *na okraji obce* – rómski obyvatelia žijú koncentrovane v okrajovej časti obce;
4. *mimo obce* – rómski obyvatelia žijú v osade vzdialenej od obce alebo oddelenej nejakou bariérou.¹⁸

Okrem prostredia geografického vplýva na vývin jedinca aj sociálne prostredie, ktoré je významným činiteľom podmieňujúcim rozvoj osobnosti. Je evidentné, že obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít, resp. obyvatelia z rómskych osád sú v istom slova zmysle znevýhodnení už pri narodení sa do rómskej osady, nielen z pohľadu geografickej príslušnosti ku komunite, ale aj pohľadu ekonomického, kdeže obyvatelia týchto komunít sú vo veľkej miere nezamestnaní, poprípade zamestnaní v odvetviach s nízkym finančným príjmom.

CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNEJ SITUÁCIE

Problematika sociálneho vylúčenia je zložitý mechanizmus, ktorý v sebe zahŕňa celé spektrum faktorov. Exkurz do minulosti ukazuje, že počiatky zlej sociálnej situácie možno hľadať už po skončení 2. sv. vojny. Prístup nového politického režimu v povojnovom Československu vychádzal z ideologických princípov národnostnej politiky voči menšinám. Odmietal akceptovať historickú a kultúrnu odlišnosť Rómov. Vychádzal z presvedčenia, že ich problémy pramenia zo sociálnej zaostalosti, ktorú spôsobil „kapitalistický politický systém“. Komunistická ideológia popierala identitu Rómov, ich etnicitu, materský jazyk, kultúrne tradície, hodnotové orientácie, špecifické druhy zamestnaní. Tento princíp poznačil ďalších päťdesiat rokov spoločného života. Rómovia boli nielen oficiálnou ideológiou, ale aj majoritou zaradení medzi sociálne patologické skupiny obyvateľstva, o ktoré sa postará štát a to aj spôsobmi, ktoré boli často krát na hranici humánnosti i zákona. Boli realizované

---

¹⁷ SYSTÉM KOORDINÁCIE IMPLEMENTÁCIE HORIZONTÁLNEJ PRIORITY MARGINALIZOVANÉ RÓMSKE KOMUNITY, NA ROKY 2007-2013. Verzia 3.1. [online] Vypracoval: Odbor koordinácie horizontálnej priority marginalizované rómske komunity. Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Dostupné na: <http://romovia.vlada.gov.sk/data/files/6192.pdf>, [cit. 22. 11. 2010], s. 8.

¹⁸ ŠKOBLA, D. – LEONCIKAS, T. – ŠTEPÁNKOVÁ, M.: *Etnicita ako štatistický ukazovateľ pri monitorovaní životných podmienok a diskriminácie*. Valeur. s. 55.

programy prevýchovy, do „vzorových dedín“ boli prevážaní za prácou, bolo im pridelované ubytovanie, kontrolovalo sa vyplácanie mzdy, realizovaný bol dohľad nad školskou dochádzkou za cieľom odstránenia negramotnosti. Úrady mali za úlohu odstrániť diskrimináciu. Začiatkom 60-tych rokov štát realizoval politiku „sociálnej asimilácie Cigánov“, cieľom ktorej bolo ich splynutie s obyvateľstvom. Zákomom z roku 1958 bolo nariadené násilné usadenie Olašských Rómov. Neskôr štátna politika pokračovala v riešení „rómskej otázky“ napríklad plošnými opatreniami v duchu „sociálneho inžinierstva“. Išlo o niekoľkonásobný riadený rozptyl Rómov zo Slovenska do Čiech, čím sa narušili rodinné a ekonomické väzby. Likvidovali sa niektoré osady. Z agrárneho prostredia do priemyslových mestských aglomerácií bolo takto presídlených viac ako 15 000 ľudí. Ignorovanie etnicity sa prejavila zákazmi zakladania folklórnych súborov, krúžkov, či vysielania rómskych rozprávok. 70-te roky 20. storočia boli charakteristické pokračujúcou spoločenskou integráciou. Hlavné zameranie sa orientovalo na výchovu a prevýchovu, boli zriaďované triedy pre adaptáciu rómskych detí, kvóty na prijímanie učňovskej mládeže. V roku 1976 pracovala Komisia na riešenie cigánskej otázky. Rómovia sa už v tom čase prispôbili výhodám i podmienkam komunistického režimu. Väčšina obyvateľov Slovenska vnímala napätú situáciu medzi majoritou a Rómami. Za jej dôvody pokladala nespravodlivú distribúciu zdrojov počas 40 rokov 20. storočia. Rómsku odlišnosť často pokladala za prejav sociálnej patológie. V 80-tych rokoch 20. storočia bola zdravotníckou starostlivosťou znížená úmrtnosť malých detí, zlepšila sa hygiena a celkový zdravotný stav rómskeho obyvateľstva. Manuálna práca bola vyššie finančne i spoločensky hodnotená, ako práca duševná. Na udržanie štandardu to bolo aj pre viac člennú rodinu dostačujúce. Aj preto mnohé rómske rodiny boli postavené na príjme jedného člena rodiny, rola ženy bola hlavne v domácnosti. Po novembri 1989 sa situácia radikálne zmenila. Pre novú transformujúcu sa ekonomiku boli Rómovia so svojou nízkou kvalifikovanosťou a nedostatočnými pracovnými návykmi slabým „kapitálom“. Stratili aj to málo, čo mali - sociálne istoty. Rodiny stratili jeden príjem a veľmi rýchlo nastal ekonomický a sociálny prepád. Na základe výskumov je možné konštatovať, že pokračuje deformácia pôvodných rodinných a spoločenských väzieb, posilňuje sa stratégia provizória, zostáva obmedzený prístup k pracovným príležitostiam, prehľbuje sa proces sociálneho uzatvárania sa a následného sociálneho vylúčenia.¹⁹

Exklúzia ostatnými za podpory samo vylúčenia sa na okraj spoločnosti spôsobila, že Rómovia sa často správali ako skupina v ohrození, čo sa prejavuje na prehľbovaní uzavretosti

---

¹⁹ RADIČOVÁ, I. (2001): *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E. (Centrum pre analýzu sociálnej politiky).

skupiny, vzájomnej súdržnosti a únikovej stratégie či prechádzala do otvorenej agresie. Obyvatelia marginalizovaných rómskych komunit dosahujú i dnes na počiatku 21. storočia veľmi nízkeho vzdelania, väčšina detí navštevuje v lepšom prípade špeciálne školy, v tom horšom a žiaľ častejšom, deti do školy nechodia a následne po dosiahnutí veku pracovnej spôsobilosti, nie sú schopní byť zaradení do pracovného procesu, pretože nemajú žiadne kvalifikačné predpoklady, pre trhovú ekonomiku 21. storočia sú v podstate nepoužiteľní. Ich využitie je možné v rámci sezónnych prác, pomocných prác na stavbách a pod. Keďže sa jedná o nekvalifikované profesie, ich finančné hodnotenie je tomu prislúchajúce a mesačný zárobok nepokrýva ani minimálne životné náklady. Ďalším faktorom vo finančnej stránke je skutočnosť, že väčšina obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunit hospodária so svojimi financiami rozdielne ako majoritná spoločnosť. Filozofia života je založená na prežívaní aktuálneho dňa, resp. „žijeme pre dnešok, nie pre zajtrajšok“. Plánovanie s financiami sa v týchto rodinách väčšinou neuskutočňuje a finančná gramotnosť je veľmi nízka.

Chudoba a sociálne vylúčenia má široké a zložité podoby, ktoré predovšetkým súvisia s faktormi, ako sú príjem a životná úroveň, príležitosť na vzdelanie a dôstojnú prácu, sociálnu ochranu, bývanie, prístup k zdravotnej starostlivosti atď. Chudoba ako spoločenský jav sa nezriedka spája s etnickým pôvodom obyvateľstva. Na základe tejto teórie príčinou chudoby je ich príslušnosť k etnickej menšine. Takéto spojenie chudoby s etnicitou sa vyskytuje aj v Národnom programe SR k Európskemu roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, kde sa hovorí: „....., že chudoba na Slovensku je determinovaná tiež etnickými aspektmi a dotýka sa vo veľkej miere predovšetkým rómskeho obyvateľstva.“²⁰ Tento strategický dokument vyjadruje záväzok Slovenskej republiky dosiahnuť rozhodujúci vplyv na odstránenie chudoby v súlade s rozhodnutím č. 1098/2008 EC Európskeho parlamentu a Rady z 22. októbra 2008 o Európskom roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

Z harmonizovaného štatistického zisťovania EU SILC 2007 vyplýva, že podiel ľudí pod hranicou chudoby z celkovej populácie na Slovensku je 11 %. V najväčšom riziku chudoby sú neúplné rodiny s deťmi (26 %), rodiny s tri a viac deťmi (26 %) a deti a mládež (17 %). Pri chudobe je problematickým elementom jej reprodukcia z generácie na generáciu a životy detí sú veľmi významne ovplyvnené okolnosťami života rodičov, akými sú napr. ich vzdelanie a príjem. V prípade starších ľudí vo veku nad 65 rokov je miera rizika chudoby na úrovni 8 %. Udržateľné zníženie chudoby a odstránenie sociálneho vylúčenia Slovenská republika

---

²⁰ NÁRODNÝ PROGRAM SR K EURÓPSKEMU ROKU BOJA PROTI CHUDOBE A SOCIÁLNEMU VYLÚČENIU. (2009). [online] dostupné na: <http://www.upsvar-vk.sk/download/np2010.pdf> [cit. 11. 2. 2011].

zabezpečuje opatreniami, z ktorých sa za kľúčové považuje zabezpečenie podpory príjmu, podpory prístupu k zamestnaniu, vzdelávaniu a integrácii na trh práce, prístupu k verejným službám a rozvoj ľudského kapitálu, a to tak samotných jednotlivcov a skupín sociálne vylúčených alebo ohrozených sociálnym vylúčením, ako aj tvorcov politik a poskytovateľov služieb. Politiky aktívnej inklúzie môžu významne posilniť nielen presadzovanie sociálneho začlenenia najviac znevýhodnených osôb a ich integráciu na trhu práce, ale súčasne s tým môžu pomôcť znížiť aj rodové nerovnosti.²¹

Sociálnu exklúziu je možné sledovať v štyroch základných rovinách, pričom platí, že sú vzájomne prepojené a vzájomne sa determinujú. Socio-ekonomickú rovinu možno charakterizovať nedostatkom finančných zdrojov, nezamestnanosťou, marginalizáciou a dlhodobou nezamestnanosťou, výrazným obmedzením sociálnej pomoci, vylúčením zo sociálneho zabezpečenia, neschopnosťou saturovať potreby bývania = deložovanie, nízka úroveň bývania. Politická rovina predstavuje nízka vzdelanostná úroveň = vylúčenie z politického a občianskeho života, či odmietavý prístup majority.

Kultúrna rovina je charakteristická nedostatočným prístupom k vzdelaniu, nízkou kvalitou vzdelania, nedostatočným prístup ku kultúre, absenciou kultúrnych príležitostí. Úroveň zdravotnej starostlivosti predstavuje nízku úroveň bývania, slabú úroveň zdravotnej starostlivosti, nízku úroveň vlastnej zodpovednosti.²²

Berghman²³ chápe sociálne vylúčenie ako dôsledok zlyhania spoločnosti nie ako zlyhanie jednotlivca. V tomto ponímaní sociálneho vylúčenia nie je jednotlivec sa chudobu zodpovedný sám, ale naopak, zodpovednosť preberá spoločnosť, čiže štát. To znamená, že aj riešenie nepriaznivej situácie obyvateľov sociálne vylúčených by malo byť v réžii štátu. Otázne je, do akej miery môže štát v podmienkach trhovej ekonomiky ovplyvniť ekonomické usporiadanie spoločnosti, redistribúciu zdrojov, nevyhovujúcu legislatívu, diskrimináciu...

Príslušníci marginalizovaných rómskych komunít patria do najviac chudobou ohrozených skupín obyvateľov. Vysoké percento populácie sa nachádza v hmotnej núdzi, pričom značnú časť odkázaných tvoria deti. Všeobecne vzdelanostná úroveň je veľmi nízka, často nedosahuje ani ukončené základné vzdelanie. V dôsledku dlhodobej nezamestnanosti a sociálnej izolácii dochádza k druhotnej negramotnosti. Miera nezamestnanosti, napriek

---

²¹ NÁRODNÝ PROGRAM SR K EURÓPSKEMU ROKU BOJA PROTI CHUDOBE A SOCIÁLNEMU VYLÚČENIU. (2009) .[online] dostupné na: <http://www.upsvar-vk.sk/download/np2010.pdf> [cit. 11. 2. 2011]

²² DŽAMBAZOVIČ, R. – JURÁSKOVÁ, M. (2003): Sociálne vylúčenie Rómov na Slovensku. In: Vašečka, M. (ed.): *Čačipen pal o Roma (Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku)*. Inštitút pre verejné otázky. Bratislava.

²³ BERGHMAN, J. (1995): Social Exclusion in Europe: Policy Context and Analytical Framework. In: Room, G. (ed.): *Beyond the Threshold: The Measurement and Analysis of Social Exclusion*. Bristol. The Policy University Bristol. s. 10–28.

aktivačným programom, je vysoká. Individuálne životné stratégie neexistujú a možnosť vymaniť sa z existujúceho spôsobu života je nepatrná.

VZDELÁVANIE – HISTORICKÝ EXKURZ A SÚČASNOSŤ

Vzdelávanie je časťou sociálnej politiky, nakoľko vzdelanie je prvkom sociálneho a ľudského rozvoja a jedným z faktorov, ktorý determinuje sociálnu štruktúru spoločnosti. Vzdelávanie bolo, je a bude súčasťou každej kultúry. Každý národ či etnikum má svoje kultúrne špecifiká, ktoré môžu byť pre iné etnikum nepochopiteľné a vo veľkej miere ponímané negatívne.²⁴ Vo všeobecnosti sa pri riešení životných situácií sociálne znevýhodnených obyvateľov hovorí o tom, že základom pre lepšie postavenie v spoločnosti je získanie dobrého vzdelania.

„Vzdelávanie je možné charakterizovať ako zámerné osvojovanie vedomostí a návykov, tesne spojených s rozvojom poznávacích, citových a voľných procesov, smerujúcich k spoločensky žiaducej správaníu a jednaniu človeka.“²⁵

Historický exkurz do zásadných zmien a zásahov do života a výchovy Rómov dotvára obraz a pohľad na vzdelávanie Rómov v súčasnosti. Vzdelávanie z časového hľadiska je možné vnímať v určitých fázach. Výrazným a prvým obdobím zásahu do tradičného spôsobu života Rómov boli osvietenské reformy Márie Terézie a Jozefa II. Zásadná zmena vo vzdelávaní Rómov nastala v období Habsburskej monarchie. Cisárovná Mária Terézia (1740-1780) zaviedla v zmysle dobových politických reforiem v rokoch 1768 a 1773 nariadenia, ktoré zavádzali asimiláciu Rómov. Tieto nariadenia výrazne zmenili dovtedajšiu vnútornú stabilitu rómskych spoločenstiev, ako aj ich vzťahy s ostatnými obyvateľmi Uhorska. Nariadenia nielenže zakazovali Rómom bývať v stanoch, sťahovať sa po krajine, obchodovať s koňmi, mať vlastného vajdu, ale aj prikazovali Rómom zmeniť si meno či nútili ich dávať svoje deti od dvoch do dvanástich rokov na výchovu v sedliackych rodinách. Cigánske deti mali v zmysle týchto nariadení slúžiť v sedliackych rodinách toľko rokov, koľko boli vychovávané. Vykonávanie týchto opatrení bolo vzhľadom na odpor Rómov sprevádzané násilím, ale nerómovia, najmä osvietenci, verili v opodstatnenosť tohto prístupu.²⁶ Vzdelávanie Rómov ovplyvnilo najmä zavedenie školskej reformy *Ratio educationis* z roku 1777. Zákon z roku 1868 obsahoval aj povinnú školskú dochádzku a vyučovanie v materinskom jazyku. Vzťahoval sa aj na Rómov, avšak vyučovanie v rómčine nezahŕňal, aj kvôli problémom spojených so samotnou rómčinou.

²⁴ ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) (2001): *Menšiny a migranti v Českej republice*. Praha: Portál.

²⁵ ŠIMONÍK, O. (2005): *Pedagogická praxe*. Brno: MSD, s. 41.

²⁶ AB HORTIS, A. S. (1995): *Cigáni v Uhorsku: O dnešnom stave, zvláštnych mravoch a spôsobe života...* Bratislava: Štúdio –dd-. 203 s.

V období prvej Československej republiky bola významnou zmenou v oblasti vzdelávania Rómov skutočnosť, že Rómom priznaný štatút národnosti a ústava zaručovala rovnoprávnosť všetkým občanom. Rómske deti podliehali povinnej školskej dochádzke a mohli navštevovať buď štátne alebo cirkevné školy. Vzdelávacie ciele sledovali aj spolky, ktorých činnosť bola zameraná na povznesenie Rómov. Išlo najmä o dva spolky v Košiciach – Liga pre povznesenie Cigánov a Spoločnosť pre štúdium a riešenie cigánskej otázky. Aktivity spolkov boli zamerané tak na vedeckú a laickú verejnosť – organizovali divadelné predstavenia, prednášky a diskusie, ako aj na samotných Rómov – usporiadali pre nich prednášky o hygiene, prevencii chorôb, starostlivosti o deti, ako aj kultúrne a športové aktivity.

Vojnový slovenský štát na základe zákona o štátnom občianstve z 25. 9. 1939 akceptoval tých Rómov, ktorí mali trvalé bydlisko a profesiu, a tí, ktoré nemali trvalé bydlisko, boli vylúčení zo spoločnosti a ich deti nemohli navštevovať školy. Ďalším problémom bola skutočnosť, že aj usadení Rómovia museli na základe vyhlášky z 20. apríla 1941 odstrániť svoje obydlia z blízkosti ciest a postaviť ich oddelene od ostatného obyvateľstva, vo zvlášť vyhradených lokalitách. Väčšina rómskych detí bola na základe tohto opatrenia, ako aj na základe presunutia do zaisťovacích táborov a kvôli vyhladzovacím akciám, vylúčená zo škôl. Diskriminačné, administratívno-perzekučné aktivity narušili vnútornú štruktúru Rómov a prehĺbili ich sociálnu, spoločenskú a etnickú izoláciu. Je možné konštatovať, že segregácia mnohých osád má svoje korene práve v tomto období. O vzdelávaní ako takom nie je v tomto období možno hovoriť vzhľadom na celospoločenské udalosti.

K ďalším významným zmenám začalo dochádzať v období od roku 1948–1989, kedy môžeme hovoriť o snahách o prevychovanie Rómov na „riadnych socialistických triedne uvedomelých občanov“. Verilo sa, že sa to podarí v rámci industrializácie krajiny, v kontexte ktorej bolo potrebné tak prevychovávať dospelú rómsku populáciu, ako aj zaškolovať deti vstupujúce do školského systému. Problém však spočíval v tom, že komunistická ideológia popierala identitu Rómov, ich etnicitu, materský jazyk, kultúrne tradície, hodnotové orientácie a ich špecifické druhy zamestnaní. V 50. rokoch 20. storočia bolo prijaté opatrenie na zaškolenie rómskych detí a na odstránenie negramotnosti zriadením špeciálnych vyrovnávacích tried pre zaostávajúcich rómskych žiakov.²⁷ V špeciálnych školách boli

---

²⁷ Špeciálne vyrovnávacie triedy boli zriaďované v zmysle smernice Ministerstva školstva a kultúry číslo 110/1958 o výchove a vzdelávaní cigánskych detí. Prínosom bolo, že tieto vyrovnávajúce triedy pre zaostávajúcich rómskych žiakov mali byť súčasťou normálnych a nie špeciálnych ZŠ. Podobné smernice o výchove a vzdelávaní rómskych žiakov vydalo i slovenské poverenie školstva. Por.: HAIŠMAN, T.: Romové v Československu v letech 1945-1967, s. 162.

zaškoloované staršie rómske deti, ktoré nechodili pravidelne do školy a nebolo ich možné zaradiť do zodpovedajúceho ročníka. Na základe uznesenia ÚV KSC z 4. apríla 1958 *O práci medzi cigánskym obyvateľstvom* začala etapa násilnej asimilácie „etnografickej skupiny Cigánov“. Pri odstraňovaní zaostalého spôsobu života sa ignorovala osobitosť Rómov, najmä to, ako svoju situáciu reflektujú samotní Rómovia.²⁸

Koncepcia riadenej asimilácie založenej na metóde rozptylu a odsunu bola ďalším krokom socialistického režimu voči Rómom. Učitelia chodili do osád a brali si osobný patronát nad žiakmi. Istú úlohu plnilo aj vzdelávanie brancov v armáde a vzdelávanie v nápravno-výchovných zariadeniach. Prijímanie rómskych žiakov na stredoškolské štúdium a ich začleňovanie do učebného pomeru bolo riadené smernicami o výchove a vyučovaní cigánskych detí a mládeže. V sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia sa začali v istej miere likvidovať osady a obyvateľom boli prideľované štátne byty, mládež bola umiestňovaná do podnikov po celom Slovensku, kde popri práci im bolo poskytované aj ubytovanie. V trende podpory vzdelávania rómskych detí sa pokračovalo aj v osemdesiatych rokoch. Uznesením federálnej vlády číslo 35/1981 bolo stanovené, že sa majú zvyšovať počty detí v materských školách, zlepšovať školskú dochádzku a prospech rómskych detí, venovať sa zvýšená pozornosť rozmiestňovaniu dorastu, hlavne jeho zaraďovaniu do učebných odborov. Povinnou školskou dochádzkou sa síce podarilo znížiť analfabetizmus, dosiahla sa vyššia školská dochádzka detí, až okolo 80 % rómskej populácie získalo základné vzdelanie, no napriek tomu sa zväčšoval rozdiel medzi rastúcou vzdelanostnou úrovňou všetkých detí a stagnujúcou alebo zhoršujúcou sa vzdelanostnou úrovňou rómskych detí. Pri hodnotení vzdelávania rómskych detí v období socializmu možno konštatovať, že sa v ňom dosiahlo mnoho čiastkových úspechov²⁹. Rómske deti boli integrované do jednotného rigidného školského systému, v kontexte marxisticko-leninskej ideológie. Štátny školský systém vyžadoval každodennú domácu prípravu, počítal s pomocou rodičov pri domácich úlohách a bol postavený na samostatnej práci a rýchlom osvojovaní si encyklopedických vedomostí. Na druhú stranu, však tento systém popieral akékoľvek práva na etnické uplatnenie, vzdelávanie a kultúru menšiny ako takej.

Zásadný obrat v prospech vzdelávania rómskych detí nastal po prijatí uznesenia vlády SR z 9. apríla 1991, ktorým vláda schválila *Zásady vládnej politiky SR k Rómom a ich rozpracovanie v rezortoch školstva, mládeže a športu, kultúry, práce a sociálnych vecí*

---

²⁸ HANESOVÁ, D. (2006): *Sociálna a misijná práca s rómskou komunitou*. Banská Bystrica: UMB.

²⁹ Tieto čiastkové úspechy neboli prirodzeným dôsledkom prijímaných opatrení, ale záviseli viac od osobnosti konkrétnych pedagógov, rodičovskej podpory a ambícií samotných detí.

a financií. Prijatím týchto zásad a ich rozpracovaním na podmienky jednotlivých rezortov sa vytvoril základný politický rámec na riešenie problémov rómskej menšiny v SR. Uznesením vlády SR č. 498 zo dňa 26. mája 2004 bola schválená *Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže*³⁰. Predkladané opatrenia v koncepcii naznačujú smery, ktorými je potrebné sa uberať, aby sa dosiahla vzdelanostná úspešnosť rómskych žiakov a vytvorili sa podmienky na integráciu sociálne znevýhodnených detí a mládeže do spoločnosti.

Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže bola základom pre špecifikovanie zámerov a cieľov *Národného akčného plánu SR k Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005–2015*³¹ v prioritne vzdelávanie v súvislosti s problematikou chudoby, diskriminácie a rodovej rovnosti rómskej populácie.

Jedným z ukazovateľov nových trendov po roku 1989 bol pokles rómskych detí v materských školách, čo sa výrazne premietlo do problémov rómskych školopovinných detí už v prvom ročníku ZŠ.³² Šotolová hovorí, že: „...k rade objektívnych príčin, ktoré rómskym deťom sťažujú prístup ku vzdelaniu, pristupuje jedna subjektívna, vnútorný vzťah Rómov ku vzdelaniu, ktorý nezaujíma v ich hodnotovej orientácii významnejšie postavenie“.³³

Rómske deti zo segregovaných osídlení sú handicapované trikrát : prvý raz pri nástupe na ZŠ, druhý raz pri prijímacích pohovoroch na stredné školy. Zvažujúc svoje šance, ak sa rozhodnú pre stredoškolské vzdelávanie, tak prioritne na tzv. učňovských školách (pri ich výbere je určujúca dostupnosť - vzdialenosť od bydliska) a tu sú obmedzované výberom tretí raz.³⁴

Základné predpoklady pre vstup do edukačného systému dostáva dieťa v rodine počas prvých troch rokov svojho biodromálneho vývoja. Prijíma bazálne informácie, ktoré sú v priebehu rokov dopĺňané o spoločenské mravy, normy, etiku, verbálny a neverbálny prejav ako aj budovanie pracovných návykov. Okrem týchto informácií, ktoré formujú jedinca ako osobnosť, musí jedinec získať poznatky v rámci vzdelávacieho procesu, ktoré v období rannej adolescencie profilujú jeho ďalšie profesionálne zameranie.

---

³⁰ KONCEPCIA INTEGROVANÉHO VZDELÁVANIA RÓMSKYCH DETÍ A MLÁDEŽE VRÁTANE ROZVOJA STREDOŠKOLSKÉHO A VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA. Uznesenie vlády SR č. 498 zo dňa 26. 5. 2004. [online] Dostupné na: www.rocepo.sk/modules/mydownloads/visit.php?cid=6&lid=54. [cit.26.1.2011]

³¹ *NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN SR K DEKÁDE ZAČLEŇOVANIA RÓMSKEJ POPULÁCIE 2005–2015*. Rómske vzdelávacie centrum Prešov. Dostupné: www.rocepo.sk/modules/mydownloads/singlefile.php?cid=6&lid=60. [online] Verzia 7. 2. 2005. [Cit. 26. 1. 2011] Dekáda začleňovania rómskej populácie je spoločnou iniciatívou Bulharska, Chorvátska, Českej republiky, Maďarska, Macedónska, Rumunska, Srbska, Čiernej Hory a Slovenska. Okrem priority vzdelávanie sa program *Dekády* zameriava na ďalšie tri prioritné oblasti: zamestnanosť, zdravie a bývanie.

³² HANESOVÁ, D. (2006): *Sociálna a misijná práca s rómskou komunitou*. Banská Bystrica: UMB.

³³ ŠOTOLOVÁ, E. (2000): *Vzdelávaní Romú*. Praha: Grada Publishing.

³⁴ RADIČOVÁ, I. (2001): *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Centrum pre analýzu sociálnej politiky, s. 67.

Prvý kontakt s nedomácom prostredím prichádza pre jedinca v období tretieho veku života, kedy môže dieťa začať absolvovať predškolskú prípravu. Predškolská výchova predstavuje súbor učení, ktoré formujú sociálny a rozumový vývoj dieťaťa v interakcii s okolím. Z hľadiska účinnosti výchovy a vzdelávania je dôležité, aby rôzne výchovné vplyvy pôsobiace na dieťa boli zosúladené. V rámci tohto zosúladenia spolupracuje výchovno-vzdelávacia inštitúcia s rodinou a komunitou. Vzájomná interakcia všetkých zložiek dopomáha k tomu, aby jedinec prešiel predškolskou prípravou s plnohodnotnou výbavou osobnosti.

Matějček³⁵ poukazuje na tieto princípy rodinnej výchovy:

- princíp uspokojovania základných potrieb detí a rodičov vo vzájomnej interakcii,
- princíp biologického dedičstva detí po rodičoch, vlastníctvo spoločnej minulosti, prítomnosti a budúcnosti,
- princíp spoločného času a priestoru, prelínanie súkromia,
- princíp sociálnych vzťahov, ktoré sa v rodine prelínajú prirodzene,
- princíp vzájomného výchovného pôsobenia rodiny.

Predškolská výchova musí byť komponovaná tak, aby obsahovala niektoré princípy rodinnej výchovy, predovšetkým princíp sociálnych vzťahov. Jedinec by sa mal podobne ako v rodine, tak aj v predškolskom zariadení učiť modelom správania, dieťa sa učí pracovným a hygienickým návykom ako aj komunikácii so svojimi rovesníkmi a ostatným okolím, ktoré nie je kvalifikované ako rodinné prostredie. Ak hovoríme o vzdelávaní a výchove v rómskych marginalizovaných komunitách, stretávame sa so skutočnosťami, ktoré nenapĺňajú všeobecné princípy rodinnej výchovy, tak ako sú ponímané u majoritného obyvateľstva. Vzhľadom na tieto skutočnosti dochádza v ďalších rokoch vzdelávania k podstatným rozdielom medzi majoritným a minoritným obyvateľstvom, ktoré spôsobujú hlboké rozdiely aj v sociálnom postavení príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít.

Deti zo segregovaných osád sú niekoľkonásobne znevýhodňované už pri nástupe do školy. Dôvodom je absolútna chudoba ich rodičov, deťom chýbajú elementárne zručnosti, hygienické a spoločenské návyky, základné komunikačné schopnosti, pretože značná časť Rómov neovláda slovenský jazyk a so svojimi deťmi doma komunikujú len v jazyku rómskom. Problémom je teda neznalosť jazyka, čo je výrazná bariéra, slabá pripravenosť prispôbovať sa konvenciám majoritnej populácie a nízka hodnota vzdelania medzi Rómami. Týmto deťom zároveň chýba akákoľvek podpora zo strany rodiny a najbližšieho okolia.

---

³⁵ MATĚJČEK, Z. (1992): *Princípy rodinnej výchovy*. Křestanství a psychologie. Praha: Sborník Křesťanské akademie.

Rómske deti majú súčasne vysokú absenciu v škole, čo vysvetľujú najčastejšie nedostatočným oblečením, nemožnosťou dopraviť sa do školy, povinnosťou starať sa o mladších súrodencov, chorobou. V segregovaných oblastiach neexistuje sociálny vzor orientovaný na vzdelanie.³⁶

Na vyrovnanie rozdielov, ktoré sú markantne viditeľné pri vstupe do prvého ročníka základnej školy medzi deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia a deťmi, ktoré prešli predškolskou dochádzkou, sa začal aplikovať v praxi nástroj, ktorému hovoríme nultý ročník. Nultý ročník poskytuje jednoročné zaškolenie detí, ktoré nie sú na vstup do vzdelávacieho systému dostatočne pripravené, ako bolo už spomenuté, bývajú to zväčša deti, ktoré neprešli predškolskou prípravou. Toto obdobie slúži na to, aby sa deti nielen socializovali, ale tiež je to istá forma prevencie proti chybnému preradovaniu detí do špeciálnych škôl. Väčšina odborníkov sa však zhoduje, že nultý ročník nemôže plnohodnotne nahradiť predškolskú prípravu, ktorú by dieťa malo absolvovať vo veku 3-5 rokov. Nultý ročník zväčša deti absolvujú v 6- tich rokoch, a to už je vzhľadom na socializačný proces a osvojovanie si istých návykov niekedy nedostačujúce. Dôsledkom nízkej sociálnej pripravenosti detí na vzdelávací systém a režim v základných školách, sú deti premiestňované do špeciálnych škôl. Postoj k vzdelávaniu detí z rómskych marginalizovaných komunit v špeciálnych školách je rozdielny.

Gallová Kriglerová hovorí³⁷: „V dvoch z troch skúmaných lokalít sme sa stretli s názorom, že deti, ktoré absolvujú špeciálnu školu oveľa častejšie pokračujú v ďalšom vzdelávaní oproti deťom, ktoré sú na základnej škole a musia niekoľkokrát opakovať ročník, pretože im škola nevytvára dostatočné podmienky na to, aby dosahovali adekvátnu školskú úspešnosť. To samozrejme neznamena, že deti by mali byť radšej vzdelávané v špeciálnych školách. Skôr to poukazuje na to, že zmenou prístupu základných škôl by školská úspešnosť detí mohla byť vyššia.“

Cieľom vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunit je edukácia osobnosti, ktorá v dospelom veku je plnohodnotnou a samostatnou jednotkou, ktorá v spoločnosti má isté práva a povinnosti. Je evidentné, že človek, ktorý dosiahne určitý stupeň vzdelania, má väčšie možnosti uplatnenia na trhu práce, ako jedinec, ktorý má len základné vzdelanie. Úspešnosť vzdelávania detí, ktoré pochádzajú z rómskych marginalizovaných komunit, je založená na akceptovaní dvoch základných predpokladov. Prvým z nich je zmena celkového

---

³⁶ RADIČOVÁ, I. (2001): *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Centrum pre analýzu sociálnej politiky, s. 134.

³⁷ GALOVÁ KRIGLEROVÁ, E. (2006): *Dopad opatrení zameraných na zlepšenie situácie rómskych detí vo vzdelávaní*. Bratislava: SGI, s. 7.

prístupu, postoja učiteľov – represiu je potrebné nahradiť motiváciou.³⁸ Druhým predpokladom je zvyšovanie odbornej kvalifikácie vyučujúcich a ich morálne predpoklady, ako aj zmena školských osnov, ktoré zohľadňujú multikultúrnosť spoločnosti a špecifiká rómskej populácie a podporujú inkluzívne prostredie.

ZÁVER

I napriek snahám o vytvorenie systému vzdelávania pre marginalizované rómske komunity možno hovoriť o absencii prístupu, ktorý by reagoval na zmeny v spoločnosti a prihliadal na špecifiká rómskej populácie vychádzajúc z inakosti kultúrneho a sociálneho prostredia. Tento prístup by mal byť predovšetkým na báze systémovej zmeny a riešenia na viacerých úrovniach, ako len čiastkové projekty a aktivity individualistov či tretieho sektora. Napokon, otázka existencie pružného vzdelávacieho systému, akým môže byť inkluzívny model vzdelávania, je aktuálna nielen v súvislosti z rómskym etnikom, ale aj pri vzdelávaní iných minorít v spoločnosti.

POUŽITÁ LITERATÚRA A INFORMAČNÉ ZDROJE

1. AB HORTIS, A. S. (1995): *Cigáni v Uhorsku: O dnešnom stave, zvláštnych mravoch a spôsobe života...* Bratislava : Štúdio –dd-. 203 s. ISBN 80-967263-2-3.
2. ANTALOVÁ, I. (2001): Postavenie Rómskej minority na Slovensku. In: Koganová, V. et al.: *Ludské práva a slobody v demokratickej spoločnosti*. Bratislava: Ekonóm.
3. BERGHMAN, J. (1995): Social Exclusion in Europe: Policy Context and Analytical Framework. In: Room, G. (ed.): *Beyond the Threshold: The Measurement and Analysis of Social Exclusion*. Bristol: The Policy University Bristol, pp. 10–28.
4. DŽAMBAZOVIČ, R. – JURÁSKOVÁ, M. (2003): Sociálne vylúčenie Rómov na Slovensku. In: Vašečka, M. (ed.): *Čačipen pal o Roma (Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku)*. Inštitút pre verejné otázky. Bratislava.
5. GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E. (2006): *Dopad opatrení zameraných na zlepšenie situácie rómskych detí vo vzdelávaní*. Bratislava: SGI, s. 7.
6. HANESOVÁ, D. (2006): *Sociálna a misijná práca s rómskou komunitou*. Banská Bystrica: UMB. ISBN 80-8083-2684.
7. HORŇÁK, L. (2001): Individuálny vzdelávací program ako prostriedok akcelerácie kognitívneho vývinu rómskych žiakov na špeciálnych základných školách. In: *Rómske etnikum v systéme multikultúrnej edukácie*. Prešov: PF PU, s. 37-49.
8. MANN, A. B. (2001): Predpoklady úspešného vzdelávania rómskych žiakov. In: *Rómovia, vzdelávanie, tretí sektor*. Bratislava: PDCS – Centrum prevencie a riešenia konfliktov, s. 24-29. ISBN 80-968095-6-3.
9. MATĚJČEK, Z. (1992): *Principy rodinné výchovy*. Křestanství a psychologie. Praha: Sborník Křesťanské akademie.
10. RADIČOVÁ, I. (2001): *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E. (Centrum pre analýzu sociálnej politiky).

³⁸ MANN, A. B. (2001): Predpoklady úspešného vzdelávania rómskych žiakov. In: *Rómovia, vzdelávanie, tretí sektor*. Bratislava: PDCS – Centrum prevencie a riešenia konfliktov, s. 24-29. ISBN 80-968095-6-3.

11. ŠIMONÍK, O. (2005): *Pedagogická praxe*. Brno: MSD, s. 41.
12. ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) (2001): *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál.
13. ŠKOBLA, D. – LEONCIKAS, T. – ŠTEPÁNKOVÁ, M. (2003): Etnicita ako štatistický ukazovateľ pri monitorovaní životných podmienok a diskriminácie. *Valeur*, s. 55.
14. ŠOTOLOVÁ, E. (2000): *Vzdelávaní Romů*. Praha: Grada Publishing.
15. VAŠEČKA, M. (2009): *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike*. Bratislava: IOM. ISBN 978-80-970307-0-4.
16. Agentúra Ministerstva školstva SR. [online] [citované 5. 1. 2010], dostupné na: <http://www.asfeu.sk/slovník/?id=47>
17. *Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania*. Uznesenie vlády SR č. 498 zo dňa 26. 5. 2004. [online] [cit. 26. 1. 2011], dostupné na: www.rocepo.sk/modules/mydownloads/visit.php?cid=6&lid=54.
18. *Národný program SR k Európskemu roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu*. (2009). [online] [cit. 11.2.2011] dostupné na: <http://www.upsvar-vk.sk/download/np2010.pdf>
19. *Národný akčný plán SR k Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005–2015*. [online] Rómske vzdelávacie centrum Prešov. [cit. 26. 1. 2011] dostupné: www.rocepo.sk/modules/mydownloads/singlefile.php?cid=6&lid=60. Verzia 7. 2. 2005.
20. *Systém koordinácie implementácie horizontálnej priority marginalizované rómske komunity, na roky 2007-2013*. Verzia 3.1. Vypracoval: Odbor koordinácie horizontálnej priority marginalizované rómske komunity. Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. [online] [stiahnuté: 22. 11. 2010] dostupné na: <http://romovia.vlada.gov.sk/data/files/6192.pdf>, s. 8.
21. ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE RÓMSKE KOMUNITY: *Dlhodobá koncepcia bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania*. [online] [cit. 19. 9. 2010], dostupné na: <http://www.minv.sk>

ADDRESS & ©

Mgr. Zuzana BALÁŽOVÁ
 Vysoká škola zdravotníctva sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava
 Rómske advokačné a výskumné stredisko
 Mallého 18, 909 01 Skalica
zuzanabalazova79@gmail.com

РУССКИЙ МИР В АВСТРИЙСКОЙ ГАЛИЦИИ В ПИСЬМАХ ОЧЕВИДЦА

Russian World in Austrian Galicia According to Letters of Witness

Татьяна СТРОКОВСКАЯ

Дубна, Россия

АННОТАЦИЯ: В статье представлен взгляд на положение русского и русскоязычного меньшинства и некоторые аспекты государственной национальной политики на присоединенной к Австрии территории Галиции. Описывается период с 1835 г. по 1861 г. Источником данного сообщения послужила переписка двух ученых славистов Дениса Ивановича Зубрицкого и М. П. Погодина. При проведении исследования автор использовал метод контент-анализа научной переписки, привлекая архивные и малоизвестные опубликованные материалы.

Ключевые слова: этно-культурное меньшинство – национальная политика – русский язык – образование – издательская деятельность – цензура

ABSTRACT: This article is devoted to the position of Russian and Russian-speaking minority on the territory of Austrian Galicia from 1835 to 1861. It is based on the letters of Denis Ivanovich Zubritsky from Lviv to the Russian scientist M. P. Pogodin. The author observes some aspects of national policy in “Galician-Russia” in the mentioned period. The author used the method of content analysis of scientific correspondence. The article is based on the unique and little-known archival and published documents

Key words: ethno-cultural minority – national policy – Russian language – education – publishing – censorship

---

ВВЕДЕНИЕ

Своеобразие положения русского и русскоязычного национально-культурного меньшинства в Галиции в описываемый период состояло в двух аспектах. С одной стороны, Галиция входит в состав Австрийской Империи, где государственным языком является немецкий и все особенности административно-правовой, территориальной и религиозной системы определяются Австрийской монархией. С другой стороны, сама Галиция – регион, являвшийся частью разделенной и утратившей свою государственность Польши, отошедший к Австрии. Соответственно, этническое большинство населения там составляют поляки, преобладающий язык межнационального общения – польский, а религиозное большинство составляют католики и в некоторых районах униаты.

Российский ученый, крупный чиновник и известный меценат М. П. Погодин поддерживал обширную переписку с интеллигентами из славянских земель, входящих

в состав различных государств. Мотивацией его была как личная любознательность, так и стремление с одной стороны распространить сведения о зарубежных славянах, их истории и культуре, в России, а с другой стороны содействовать «*славянским литераторам в их начинаниях*» путем оказания «*нравственной и материальной помощи*»³⁹. В этот период центром общения русской интеллигенции Австрийской Империи был Львов.

Денис Иванович Зубрицкий (1777-1862) славист, называвший себя «галицким русским» ученым всю жизнь прожил во Львове. Он начал переписываться с Погодиным некоторое время спустя после революций в Европе и волнений в Польше 1830-х гг., наблюдал революцию в Австрийской Империи 1848 г. и пролог польского восстания 60-х гг.

МАТЕРИАЛ, МЕТОДИКА, РЕЗУЛЬТАТЫ

Поводом к началу переписки стал весьма примечательный случай. Д. И. Зубрицкий написал на польском языке «Опыт истории русского народа в Галиции со времен польского владения». Первая часть – события до 1340 г. была благополучно напечатана во Львове в 1837 г. Вторая часть (1340-1596 г.) была задержана австрийской цензурой и направлена в Вену, где и застряла в бюрократических коридорах. Зубрицкий обращается к Погодину за сочувствием и рассуждает о его предложении опубликовать свое сочинение в России. На этом фоне и выявляются особенности положения русских и вообще славян в Австрии, и в частности во Львове.

Зубрицкий считал, что сочинение его должно быть напечатано на польском языке, т.к. на нем говорило большинство населения Галиции. Издание литературных и исторических трудов, связанных с Россией, помогало «*удерживать угасающую искорку русской жизни в сем крае*»⁴⁰. Главной задачей автора было воздействовать на «*русских наших соотечественников в Галиции, Польше и присоединенных губерниях, доказуя им, какая была плачевная судьба русского народа под польским правлением*»⁴¹. Круг тем для литераторов и историков был ограничен. Например, на просьбу Погодина писать о Брестской Унии 1596 г. Зубрицкий отвечает: «*Мне, в своих обстоятельствах и отношениях, и всякому здешнему русскому не дозволено*

---

³⁹ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 3.

⁴⁰ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879. Письмо 2, с. 549.

⁴¹ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879. Письмо 1, с. 549.

заниматься этим делом: поводы я Вам изустно объявлю. У нас ни истории, ни материалов сего рода нельзя издавать»⁴². В следующем письме он добавляет: «Даже и опасно у нас для молодых людей и их будущего произведения в духовный чин или какую-либо должность заниматься русскою литературою»⁴³. Не раз упоминает ученый об отказах австрийской цензуры в предоставлении книг: «Вам известно, что мне отказано читать русские законы...»⁴⁴, за употребление русского языка «подозревают в симпатизировании Московщине...»⁴⁵. Очень показательный казус произошел при издании музыкального обзора. Слова «крещендо и декрещендо» были приняты цензором за русские и перечеркнуты. «Еле-еле удалось доказать, что это итальянские музыкальные слова»⁴⁶ и не имеют к крещению никакого отношения.

Еще одно ограничение касалось издания русскоязычных сочинений за пределами австрийской Империи. Обсуждая с Погодиным возможности публикации своих трудов Обществом Истории и Древностей Российских в Москве, Зубрицкий пишет: «Печатайте как Вам угодно, на русском или на польском языке, даже и с употреблением моего имени, но под заглавием «Отрывки из большой истории галицко-русского народа». Издавать целые свои труды вне государства⁴⁷ у нас запрещено, но отрывки могут появляться в чужих странах без всякой ответственности»⁴⁸. В итоге он передумал печатать свое произведение в Москве, т.к. в этом случае было бы трудно доставить и распространить его в Галиции и ожидаемой пользы от него не было бы. Главным опасением автора было то, что при публикации во Львове его «заставят переодеть свое сочинение из русского в хохлацко-польское платье»⁴⁹. Зубрицкий очень бережно относился к чистоте русского литературного языка. В этом отношении он имел довольно экстремальные взгляды, считая «*пусть болтает простолудин, как его мать научила, а язык словесности должен быть один в целом народе*»⁵⁰.

По просьбе Погодина много внимания в своих письмах уделяет Зубрицкий описанию системы образования в Австрийской Галиции. Он перечисляет учебные

---

⁴² Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879. Письмо 5, с. 551.

⁴³ Под литературой подразумеваются все виды научной деятельности, связанные с последующей публикацией результатов. Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879. Письмо 5, с. 552.

⁴⁴ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 568.

⁴⁵ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 587.

⁴⁶ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 588.

⁴⁷ Имеет в виду Австрийскую Империю.

⁴⁸ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, письмо 5, с. 550.

⁴⁹ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 586.

⁵⁰ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, письмо 27, с. 614.

заведения и типографии Львова, среди которых оказалась лишь одна Ставропигиальная русская школа с 1 учителем, где учили чтению, письму, церковному пению и обрядам и одна частная ставропигиальная типография, печатавшая на русском языке, не издавалось ни одной русской газеты (а всего их во Львове с 1835 по 1861 г. было три: польская, немецкая и галицкая, выходившая на немецком языке). Учебные заведения Львова насчитывали 4 высших: 1. Университет, где было четыре факультета (богословский, юридический, медико-хирургический, философский) 2. Академия языков и искусств при университете (изучали итальянский и французский) 3. Теологическое и философское училище (для католических монахов), 4. Реальная и Коммерческая Академия Семь средних: две гимназии (Академическая и Доминиканская), пять немецких народных школ (из них – 2 женские) и пять начальных, из которых четыре были приходские немецкие школы. Там работали по одному учителю с помощниками. Открыта была во Львове для униатов и православных Ставропигиальная русская школа, где один 1 учитель преподавал чтение, письмо, церковное пение и обряды. Она существовала на правах частной школы на епархиальные и на деньги прихожан, желавших учить своих детей читать и писать по-русски.

Несколько смягчилась ситуация после революции 1848 г. В период с 1851 по 1858 гг. во Львове издавались на русском языке литературный журнал и ежегодный календарь, а «в некоторых Галичских училищах дозволено было преподавать некоторые предметы на русском языке»⁵¹. В этот краткий период и в гимназиях, и в университете Львова преподавались русский язык, литература. Как препятствия для развития русскоязычной среды и интеллигенции отмечает Зубрицкий нехватку книг и учителей. Он убежден: «самый важнейший предмет есть отечественная история»⁵². Между тем, во Львове даже «История Государства Российского» Н. М. Карамзина была под запретом цензуры. Немецкие учебники истории, по мнению славянского патриота, искажали события или давали предвзятые, однобокие оценки. Славист обобщает недостатки немецких опусов заключением, что они «полны лжи»⁵³. Поэтому он задался целью составить историю Галичской Руси по «отечественным источникам», то есть, по древнерусским и славянским

---

⁵¹ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879. Письмо 18, с. 584.

⁵² Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 585.

⁵³ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 586.

рукописям⁵⁴.

Либеральный период продлился недолго. Уже в 1858 г. ситуация в отношении русского национально-культурного меньшинства поменялась. *«У нас беда! – восклицает Зубрицкий в очередном письме. – Едва зарождавшееся литературное движение увяло. Нет уже ни одного русского журнала в Галиции, и календарь даже не издается. Вместо русского преподавателя догматического богословия в семинарию назначен в середине курса латинский. Профессор русской словесности в университете Львова принужден болтать вздор на польско-хохлацком наречии»*.⁵⁵

Не смог славист избежать и комментариёв политической ситуации. Еще по поводу волнений более раннего этапа Зубрицкий комментировал, что при восстании польской шляхты не *«только галицкие руссы, но и польские крестьяне, соединенные народностью и вероисповеданием с помещиками, отказались в нем участвовать»*⁵⁶. Последствием этого отказа было облегчение положения австрийских крестьян, верных правительству, их освободили от своеволия помещиков, но одновременно в Империи усилился полицейский надзор.

Накануне событий 1861-1864 гг. Зубрицкий чувствует надвигающиеся волнения: *«у нас, кроме жидов, нет сословия, довольного своей судьбой»*⁵⁷. Среди главных причин усиливающегося всеобщего недовольства в Австрийской империи он называет повсеместно распространившуюся коррупцию и сочетание крайней бедности населения с крайней расточительностью чиновников. Опасаясь как бы возмущения не перекинулись в любимую им Россию, Д. И. Зубрицкий словно заклинание повторяет мысль, рефреном звучащую в его письмах: *«Желал бы, чтобы Россия обнеслась каменной китайской стеной от зараженной Европы западной, ибо тлетворная ее язва уже обложила окрестности России»*⁵⁸.

В одном из последних посланий М. П. Погодину, Зубрицкий описывает ситуацию в Галиции, и сегодня поражающую своей актуальностью. Считаю уместным привести ее здесь без сокращений.

«Какая-то зловердная шаль завладела умами жителей всех провинций: все волнуются, требуют дерзко какой-то народности, автономии, сеймов,

⁵⁴ Довольно примечательно, что, считая себя прирожденным гражданином Австрийской империи, везде употребляя слова у «нас», «наше», «мы», говоря об Австрии и Галиции, отечественной историей, языком и литературой для своего края Д. И. Зубрицкий считает русские.

⁵⁵ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, письмо 26, с. 608.

⁵⁶ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 580.

⁵⁷ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 620.

⁵⁸ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, письмо 28-29, с. 618.

исключительного употребления своего наречия в присутственных местах и школах, собираются на сходки, шумят, толкуют, хулят немцев, порицают правительство. Словом сказать, наше государство колеблется в своих основаниях, выходит из своих пазов и клонится к разрушению... Если же шумят и обуреваются флегматические немцы, чехи, хорваты и румыны, то можете себе представить, что делают охотники на все возмущения – поляки. Как бы волшебным жезлом тронутые, в мгновение переоделись в польское, кажется уже прежде заготовленное на этот случай платье, надели разного вида и рода шапки, сабли и мечи, собираются и шумят, восстают за Днепром границы будущей Польши, злословят Россию, служат по костелам торжественные панихиды и поминки бунтовщикам против России (1794 и 1831 г.)»⁵⁹

Размышляя о судьбах России, с большим опасением Зубрицкий относится к развитию железнодорожного сообщения России и Европы, а главное, к свободному проникновению европейцев и европейских товаров в Россию. Мыслитель считает, что открывать свои территории и рынки нужно взвешенно, после длительных размышлений, и главное, защитив отечественное производство мерами экономического протекционизма и соответствующим развитием конкуренции с западными товарами.

Как предупреждающий пример он приводит Австрию, где Галиция, по его мнению, экономически проиграла от строительства железной дороги: *«Жида и другие торговцы покупают масло, живность, сало и прочее и тащат в Демблицу, а оттуда по железной дороге в Вену для прокормления немцев, которые уже стали бы питаться кониной, они принуждены были бы кормиться и псиной, и кошками, и крысами, если бы не венгерская и галицкая железная дорога, но теперь радуются. И что же они дают нам в обмен на тучное пожизненное – тряпье из хлопчатой бумаги, ленточки, булавки, пахучее мыльце, помаду на усы, на плешивые головы, шарлатанские порошки и всякого рода дрянь и безделуцу... и Россия должна быть осмотрительна в заведении железных дорог.»⁶⁰* Осмотрительность Зубрицкий видит в том, что прежде чем открывать активную торговлю и пускать в страну иностранные товары, необходимо *«снабдить западные полосы Империи (здесь уже пишет о России – Т. С.) хорошими фабриками, а только тогда, когда будет излишек их, будет и время подумать о пути вывоза за границу.»⁶¹*

Критикует он и Австрию за неравноценную и неравноправную торговлю

---

⁵⁹ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погдину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, письмо 29, с. 619-620.

⁶⁰ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погдину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 605.

⁶¹ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погдину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 617.

с Россией: *«Мы, Австрия, Галиция, высылаем украдкой (контрабандой – Т. С.) ежегодно в Россию огромное количество щегольски сшитого мужского и женского платья из самых подлых материй, и множество (хлопчато)бумажных и других изделий, а получаем хорошие рубли.»*⁶²

В строительстве железной дороги между Баку и Поти Зубрицкий предполагает не столько пользу, сколько опасность, в том числе и политическую: *«Но какая же цель? Разве чтобы английские и французские туристы могли удобнее мчаться по орошенной русской кровью земле, шпионить, возмущать горцев и ввозить украдкой свои товары?»*⁶³

В тоже время он не противник прогресса, напротив, он считает, что *«прославлять прошедшее, значит, быть недовольным настоящим и желать минувшего»*⁶⁴. Например, для развития Кавказа и вовлечения горцев во взаимодействие с внутренними территориями России он предлагает целый проект интеграции. *«Для блага же Кавказского края и для смягчения и укрощения бурливых, хищнических нравов тамошних жителей, надо заняться улучшением вещественного их быта, введением хлебопашества, ското-, пчело-, и садоводства, распространением и улучшением виноделия, умножением всех средств домашнего и семейного благосостояния и они, вкусив раз приятности мирной жизни, не станут более бросаться в пропасть опасных предприятий».*⁶⁵ Зубрицкий советует выписать из Тироля и Швейцарии коров и опытных скотоводов для выведения на Кавказе адаптированной породы коров и обучения местных жителей, из Венгрии – Токайскую лозу, из ценных пород дерева, произрастающих на Кавказе, изготавливать часы для продажи в Персии.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Из писем Д. И. Зубрицкого видно, что положение русского и русскоязычного этно-культурного меньшинства в Австрийской Галиции не удовлетворяет его. Славист считает, что представленность и позиции носителей русского языка и культуры в регионе постепенно ослабевают. Он констатирует, что среди «галицких русских» в качестве разговорного и языка общения чаще используется польский, и даже историю своего собственного края и народа местные интеллигенты легче и охотнее будут воспринимать на польском языке. Причины такого явления он видит отчасти

---

⁶² Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 605.

⁶³ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 617.

⁶⁴ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 587.

⁶⁵ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 617.

в политике австрийского правительства, отчасти в отсутствии потребности самого населения, которое предпочитает адаптацию к господствующей этно-культурной среде сохранению национального своеобразия.

Д. И. Зубрицкий видит несколько способов поправить ситуацию и поддержать русскоязычную диаспору: распространение чистого литературного русского языка, поддержка печати исторических и литературных произведений, связи с российской интеллигенцией и поддержка со стороны общественных и научных сообществ из России. При этом Д. И. Зубрицкий является противником политических изменений, резко критикует проявления экстремизма в любых формах. Он считает, что деятельность по сохранению русского элемента в мультикультурном окружении следует инициировать и развивать самим представителям местного сообщества, отводя особую роль в этом деле образованию и публицистике.

Будущее России Д. И. Зубрицкий видит в Евразийском господстве, за которое ей придется конкурировать с Британией. *«В Иране и Афганистане должно решиться, кому суждено обладать миром: России или же Альбиону»*⁶⁶. Сегодня его рассуждения о том, что держава, которая достигнет успехов в освоении Средней Азии и Ближнего Востока, станет сильнейшей и ведущей в мире, приобрели новую актуальность.

М. П. Погодин внимательно отнесся к размышлениям и советам своего корреспондента. На основе переписки, а также впечатлений от трех его собственных путешествий по славянским землям за рубежом России он составил для министра просвещения С. С. Уварова записку с рекомендациями о мерах, которые может предпринять Россия для сближения славян западных и южных с Россией.

В гуманитарной области предложения состояли в следующем:

- для чехов, словаков, австрийских сербов и хорватов поддержка их научных обществ, школ и литературных изданий;
- облегчение славянам (причем и южным, и западным) получение русских книг;
- изучение западных и южных славян в России.⁶⁷

Позже эти и другие материалы были опубликованы в двух сериях статей: «Статьи политические и польский вопрос 1856-1867» (40 статей и писем) и «Собрание статей писем и речей по поводу Славянского вопроса». (20 статей).

---

⁶⁶ Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861. М. 1879, с. 618.

⁶⁷ Погодин, М. (1873): *Историко-политические письма и заметки*. Москва, с. 15-16.

ИСТОЧНИКИ И ЛИТЕРАТУРА

1. *Письма к Погодину М. П. из славянских земель 1835-1861.* М. 1879.
2. *Письма О. М. Бодянского к М. П. Погодину из славянских земель 1835-1861.* М. 1879.
3. Погодин, М. П. (1876): *Статьи политические и польский вопрос 1856-1867.* Москва: Издательство Московского университета.
4. Погодин, М. П. (1878): *Собрание статей писем и речей по поводу Славянского вопроса.* Москва: Издательство Московского университета.
5. Погодин, М. (1873): *Историко-политические письма и заметки.* Москва: Издательство Московского университета.

ADDRESS & ©

Доцент, кандидат исторических наук Татьяна Евгеньевна СТРОКОВСКАЯ
Кафедра социологии и гуманитарных наук
Международный университет природы, общества и человека «Дубна»
ул. Вернова, 3А -209, 141983 г. Дубна
Россия
t.e.strokovskaya@gmail.com

Docent, PhD Tatiana STROKOVSKAYA
Department Sociology and Human Sciences
International University of Nature, Society and Humanity “Dubna”
Vernova 3A – 209, 141980 Dubna, Moscow reg.
Russia
t.e.strokovskaya@gmail.com

4 RECENZE · REVIEWS

Marie HESKOVÁ: *Teorie, management a marketing služeb*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, 182 s., ISBN 978-80-8747-225-5.

Marie HESKOVÁ: *Theory, Management and Marketing of Services*

Druhé, aktualizované a doplněné, vydání publikace „Teorie, management a marketing služeb“ se stejně jako první vydání z roku 2012 zabývá nejvýznamnější částí národního hospodářství většiny vyspělých zemí – tj. sektorem služeb. Autorka opětovně vychází z již osvědčeného členění publikace, kterou dle recenzenta vhodně rozčlenila do třech vzájemně navazujících částí:

1. Teorie služeb a postavení služeb v moderní ekonomice,
2. Management služeb a jeho specifika,
3. Marketing služeb.

Každá ze všech tří částí obsahuje standardní strukturu vysokoškolské publikace – zahrnuje v úvodu nejen studijní cíle a klíčová slova, ale v závěru textu také shrnutí, literární zdroje a elektronické odkazy na použité zdroje a otázky k opakování. Svým fundovaným odborným zaměřením bude publikace patřit mezi několik málo odborných zdrojů, které se v česko-slovenském prostředí problematice věnují a může tak být využita nejen studenty bakalářského studijního programu VŠERS Management a marketing služeb, ale i další odbornou a laickou veřejností.

Druhé vydání publikace, ke kterému se autorka rozhodla vzhledem k dynamickému vývoji v této oblasti, se oproti prvnímu vydání z roku 2012 změnilo nejen kvantitativně, kdy je publikace rozšířena o přibližně 10 stran textu navíc, ale zejména kvalitativně, kdy autorka nejenže pro lepší názornost doplnila publikaci o aktuální statistiky a příklady, ale i nejnovější zahraniční zdroje k dané problematice reflektující přístupy významných světových odborníků (např. James A. Fitzsimmons), což jen přispívá ke komplexnosti zpracování problematiky managementu a marketingu služeb v tomto díle. Ocenit lze i při doplnění a aktualizaci textu publikace i akcentování nejnovějších trendů, ke kterým došlo v průběhu posledních 2-3 let, jako je např. masivní rozšiřování QR kódů.

Publikace „Teorie, management a marketing služeb“ autorky doc. Ing. Marie Heskové, CSc. má vysokou odbornou úroveň, která je v souladu s požadavky kladenými na obdobná díla. Předložený text lze proto publikovat jak v podobě vysokoškolské učebnice, tak i v podobě odborné publikace, která se díky svému unikátnímu obsahu jistě stane užitečným

studijním materiálem pro všechny zájemce o problematiku managementu a marketingu služeb.

ADDRESS & ©

Ing. Jiří DUŠEK, Ph.D.
Katedra managementu a marketingu služeb
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice
Czech Republic
dusek@vsers.cz

Jiří BÍLÝ: *Homo oeconomicus evropského feudalismu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 415 s., ISBN 978-80-7380-514-2.

Jiří BÍLÝ: *Homo Oeconomicus of European Feudalism*

Odborný text této knihy je historicko-ekonomická analýza, lišící se od standardních monografií ze dvou hledisek:

- 1) jednak tím, že nepostupuje vždy podle jednotlivých škol a jejich představitelů a podle možností tíhne ke globálněji charakterizovaným celkům (například klasická kanonická nauka, fyziokratismus, merkantilismus apod.);
- 2) jednak tím, že se vztahuje k tematickému výkladu jejich učení (např. teorii hodnoty, teorii spravedlivé mzdy, teorii peněz).

Druhá odlišnost spočívá v tom, že jde o látku, která je součástí všech kurzovních výkladů ekonomické teorie. Autor usiloval o to, aby text byl současně jakousi kritickou učebnicí středověkého ekonomického myšlení, a to v rámci hospodářských dějin, včetně jejich nejběžnějších technik.

Dějiny ekonomických učení se zabývají vývojem odrazu hospodářského života společnosti v historicky podmíněném myšlení. Jejich zvláštní pozornost platí odrazu, který se časem vyděluje ve zvláštní společensko-vědní obor – ekonomii.

Autor provází čtenáře genezí jejího vzniku od počátečních náznaků ekonomického myšlení a počáteční akumulace kapitálu až k prvním reflexím vědeckého ekonomického myšlení na sklonku feudalismu. K tomuto postupu ho vedlo přesvědčení, že podaří-li se čtenářům ukázat, co se skrývá za formálně vytříbeným a na první pohled elegantním „analytickým aparátém soudobé ekonomické teorie, dokážou sami rozpoznat její skutečné poznávací hodnoty a pochopí tak lépe správnost jejího hodnocení.

Tuto metodu považuji za úspěšně experimentálně ověřenou i mou vlastní pedagogickou praxí.

Na recenzované knize nejvíc oceňuji analýzu historické podmíněnosti pozadí hospodářských procesů, které vedly nejprve k odmítavému postoji ke kupeckému a lichvářskému kapitálu. Ten vyúsťoval u některých jeho představitelů až k požadavku zásahů státu proti těmto historicky prvotním formám kapitálu. V ekonomickém myšlení feudální společnosti 14. století se však formuje nový proud, který naopak prosazoval státní politiku, která byla v souladu s potřebami tehdy dominujícího obchodního kapitálu. Autor zde na širokém společensko-historickém pozadí brilantně ukázal formování procesu ekonomického myšlení, které předcházelo merkantilismu a dospělo až k ekonomické vědě.

Autor spojuje ve své erudici tři prvky – má odborné historické školení, ekonomické a právnické. Vytvořil tak pozoruhodné dílo, spojující všechny tři úhly pohledu v jediné syntéze, reflektující ve své genezi právě tyto tři složky. Problematické otázky řeší s obdivuhodnou suverenitou, připomínající velké práce německých a anglických národohospodářů přelomu 19. a 20. století.

Kniha Jiřího Bílého má nesporné vědecké i pedagogické kvality, a proto jistě vhodně zaplní manuály právníků, ekonomů, sociologů, historiků a především naší studující veřejnosti.

ADDRESS & ©

doc. Dr. Lubomír PÁNA, Ph.D.
Katedra společenských věd
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice
Czech Republic
pana@vsers.cz

5 VARIA

POKUS O PONĚMČENÍ ČESKÝCH ZEMÍ V LETECH 1938–1945

(stručná informace)

Attempt at Germanisation of the Czech Republic in 1938-1945

(brief information)

Václav STUPKA

Praha, Czech Republic

Vznik českého státu

Řeč je základním prostředkem společenských vztahů mezi lidmi. Rozumějí-li si, umožňuje to jejich spolupráci, soužití i zakládání rodin, zvláště když sídlí ve vzájemné blízkosti. Tak se vytvářejí určité druhy velkých společenských skupin. Již v pravěku začali lidé žijící na územích od sebe příliš vzdálených hovořit odlišnými jazyky, pro jiné tehdy nesrozumitelnými. Tyto odloučené celky národů směřovaly i k zakládání vlastních států.

To se stalo také v Evropě po vynalezení písma, jímž se natrvalo zachovaly jazyky. Přes svou vzdálenost od sebe však národy nalézaly spoje, zejména vodní (moře i toky). Jedny se tak učily novému od jiných, sídlících v příznivějších podmínkách. Řekové, žijící na jižním pobřeží jihovýchodní Evropy u Středozemního moře, se seznámili s vyspělejšími civilizacemi u východní části téhož moře. Tento národ tedy vytvořil svou kulturu a poněkud odlišněji ji převzali obyvatelé Apeninského poloostrova uprostřed Středomoří s hlavním městem v Římu. Jeho příslušníci svým lepším vojenstvím a svou dokonalejší organizací státu založili velké impérium, obepínající celé Středozemní moře a sahající až k řekám Rýnu a Dunaji (včetně části dnešní Británie). Svým poměrným bohatstvím přitahovala „Římská říše“ národy, které vznikly za jejími hranicemi, zvláště bojovné Germány ve Skandinávii a Slovany v rovinách východní Evropy, ale i kočovníky, útočící na koních rovněž od východu (nejdříve Huny). Tak nastalo „stěhování národů“ (možná spíše většinou aktivních migrantů s různými jazyky) od r. 375 našeho letopočtu.

Když se oslabil bojeschopnost římského vojska a říše se rozdělila na západní část s Římem a na východní (395), kde se střediskem stal Konstantinopol (dnešní Istanbul); později byla nazývána jako „Byzantská říše“ a v níž nabyla převahy v podstatě řecká (helénistická) kultura. Germánské kmeny při svých taženích na jih a na západ zničily západořímské císařství r. 476, zatímco Slované obsadili jihovýchodní Evropu a na opačné straně pronikli až k Labi v dnešním Německu a k Baltskému moři, přičemž se byzantští císaři

u moci udrželi do r. 1453.

Germáni a Slované po jejich rozšíření do rozsáhlých oblastí se začali štěpit v odlehlých krajinách na dílčí národy. Z germánských států původně byla nejvýznamnější říše Franků, jež vyvrcholila za panování krále Karla Velikého, který obnovil titul císaře římského (800); po svém rozpadu (843) se stala východiskem pro pozdější Německo, Francii a Itálii. Ta spolu s Německem zůstala poměrně rozdrobená do let 1870-1.

Na území dnešních Čech, Moravy a Slezska přišli Slované okolo r. 500. Ještě v 6. století tam žili vedle sebe s Germány, ale po jejich odchodu se v 9. století vytvořila slovanská „Velkomoravská říše“, kterou po r. 900 vyvrátili Maďaři jako další původní kočovníci. Mezitím v české kotlině, chráněné lesy na pohraničních horách, vznikala nový stát pod vládou knížat slovanských Čechů okolo Prahy.

Pro zakládání tehdejších států mělo v Evropě velký význam přijímání křesťanství, které se ještě v Římské říši stalo státním náboženstvím a vzorem lepšího organizování společnosti. Po rozpadu této říše se také křesťanská církev pomalu začala dělit. Obyvatelstvo bývalé Západořímské říše, hovořící latinsky, vyznávalo křesťanské katolictví, zatímco v některých oblastech Byzantské říše se obyvatelstvo přiklábělo ke staroslověnské podobě křesťanství, srozumitelné pro Slovány; nakonec (1054) vznikla samostatná křesťanská církev pravoslavná. Toto náboženství zvláště přijal největší slovanský národ Rusů. Jejich centrum se přeneslo z Kyjeva do Moskvy. Když se nadvlády kočovnických Tatarů (Mongolů) v 15. století zbavila, vytvořila se v následujících stoletích nejrozsáhlejší říše Ruska v čele s carem (později s hlavním městem Petrohradem u Baltského moře), sahající až do sousedství Japonska a Ameriky v Tichém oceánu.

České země stály v 9.–10. století mezi latinskou Východofranskou (později Německou) říší a Byzantskou říší, z nichž se k druhé dočasně přiklonila Morava, kdežto Čechy se v 10. století, za vlády knížete svatého Václava z rodu Přemyslovců, přiblížily k Německu. Včasným přijetím křesťanství se český národ uchoval na rozdíl od polabských a pobaltských Slovanů, kteří byli poněmčeni.

„Země Koruny české“ do roku 1918

Další průběh dějin prý ukazoval, že u Slovanů (k Čechům se od r. 1185 téměř natrvalo připojili Moravané) probíhalo „ustavičné stýkání a potýkání“ s Němci (jak uvedl český historik a politik 19. století F. Palacký). Ještě v 20. letech 20. století český masarykovský filozof E. Rádl napsal o „válce“ Čechů s Němci. Jako poměrně malý národ se v historii snažil bránit se s pomocí ideologie morálního humanizmu.

Do volného svazku „Svaté říše římské německého národa“ (962-1806) patřily i „země Koruny české“. Za kralování posledních Přemyslovců v 13. století, kdy v českých zemích byly ještě velké zásoby stříbrných rud, byli povoláváni němečtí kolonisté z vývojově vyspělejších území a zakládali u nás města.

Za následující dynastie Lucemburků (kdy se k zemím Koruny české r. 1335 dostalo např. Slezsko), v době vlády českého krále a římskoněmeckého císaře Karla IV. (1346-78), byly české země dokonce centrem Římskoněmecké říše, a to i kulturně (v Praze byla r. 1348 založena první univerzita ve střední Evropě).

Po upálení univerzitního mistra J. Husa propukla husitská revoluce Čechů proti majetné katolické církvi v 15. století, kdy bylo oslabeno německé měšťanstvo. Po vynalezení knihtisku v Evropě (1445) a po vzniku protestantských křesťanských církví proti katolictví v 15.-16. století se místo úřední a církevní latiny začínalo veřejně používat národních jazyků. Pro rozvoj českého jazyka byl významný např. překlad základní knihy křesťanství, „Bible kralická“ (1564-88).

V 16.-18. století osídlili Němci i pohraničí českých zemí, v horách Sudetech. Tehdy už i u nás vládli katoličtí rakouští Habsburkové jako poslední představitelé Římskoněmecké říše. Musili se přednostně věnovat bojům proti Osmanům (Turkům), kteří se hlásili k islámskému náboženství, vyvrátili Byzantskou říši a dostali se až k hlavnímu městu habsburské říše Vídni (1529 a 1683).

Za třicetileté války, podnícené sporem mezi katolíky a protestanty v 17. století, se počet obyvatelstva u nás zredukoval asi o třetinu. Avšak snaha nahradit veškeré ztráty přivedla v 18. století absolutistické habsburské panovníky k reformám, při nichž se též germanizovalo.

Římskoněmecká říše zanikla za válek císaře Napoleona Bonaparte ve Francii (1795-1815). Habsburská mocnost se pak z německy mluvícího obyvatelstva omezila v podstatě na Rakousko a české země. Ve vícenárodním „Rakousko-Uhersku“ (i se slovanským obyvatelstvem), které vzniklo po dohodě s Maďary v Uhrách (včetně např. celého slovenského národa) r. 1867, byli nejpočetnější německy hovořící populace (9,1 milionu) a Češi (6,7 milionu); v rakouské části („Předlitavsku“) byla ústřední úřední řečí němčina, i když se mohlo používat také češtiny.

Zavedení povinné školní docházky (1774) usnadnilo české „národní obrození“, které trvalo do 60. let 19. století. Nastal rozvoj kulturní (kupř. se ustálila spisovná čeština) i hospodářský, jenž začal konkurovat německé ekonomice. Současně s tím se už r. 1848 probudily politické snahy o obnovení samostatného českého státu.

Po zániku Svaté říše římské německého národa se sjednotitelem Němců stalo Prusko se

středem v Berlíně. Již dříve získalo vojensky většinu Slezska (1742), později porazilo habsburskou monarchii (1866) i Francii (1871), kdy pruský král byl ustanoven novým německým císařem. Tak vznikla druhá „Německá říše“ (bez Rakouska a Čech i Moravy).

Už od 15. století se evropské státy u pobřeží Atlantského oceánu při objevných plavbách zmocnily zámořských území jako svých kolonií v Americe, Africe, Asii i Austrálii, nejvíce Británie a Francie, ale po svém sjednocení se rozdělování oblastí světa zúčastnilo také Německo. Tyto státy opřely svými koloniálními državami své velmocenské postavení. Největšího významu nabyly britské kolonie v Severní Americe, které se osamostatnily jako Spojené státy americké (USA) a rozšířily se v 19. století po souši od Atlantského k Tichému oceánu.

Protikladné politické zájmy velmocí v Evropě se svými spojenci vedly k první světové („Velké“) válce (1914-8). V ní Německo spolu s Rakousko-Uherskem („Ústřední mocnosti“), k nimž se připojilo zvláště Turecko, vystoupilo proti Francii, Británii a Rusku („Dohodě“), k nimž se přidružilo z větších zemí Japonsko, Itálie a USA. Z nich v Petrohradu z nespokojenosti prostých obyvatel Ruska s válečným strádáním byl svržen car a v nově vzniklé demokratické republice se vůdcové komunistické politické strany (jako dříve radikálnějšího opozičního směru v ruské sociálně demokratické straně, jejíž německou obdobu předtím určil K. Marx) zmocnili vlády (1917) ve jménu dělníků a chudých rolníků (se symboly rudé pěticípé hvězdy pro všechny světadíly i zkříženého kladiva a srpů); vedl tuto stranu předně V. I. Lenin (později J. V. Stalin). Rusko pak ještě za války musilo uzavřít mír s Ústředními mocnostmi a následně ztratilo některá svá území.

Ústřední mocnosti i Turecko nakonec porazila Dohoda. Německo se stalo rovněž demokratickou republikou, podle mírové smlouvy odstoupilo část svého teritoria i kolonie a nuceně omezilo svou armádu. Rakousko-Uhersko a Turecko se rozpadly. Mnozí čeští vojáci z rakouského vojska za války uprchli, dostali se do bojů jako příslušníci dobrovolných legií ve Francii, v Itálii a zejména v Rusku, kde významně bojovali na straně Dohody hlavně za občanské války po komunistické revoluci. Tak se Čechům podařilo využít porážky habsburské monarchie a se souhlasem vítězných západních spojenců byla r. 1918 vyhlášena demokratická „Československá republika“ (ČSR v čele s prezidentem a dosavadním profesorem sociologie T. G. Masarykem); měla nejprůmyslovější část bývalé říše.

Vznik německé „třetí říše“

Některé uvedené změny se již udály pod silným vlivem toho, že široké vrstvy obyvatelstva po podstatném omezení ngramotnosti i po vzniku spisovných jazyků zvláště

od napoleonských válek podlely nové ideologii nacionalizmu. Pro něj je ústředním pojmem právě národ. Zdůrazňuje specifčnost a důležitost vlastního národa nebo státu. Jsou v něm odkazy na řeč, zvyky, výsledky činnosti příslušníků národa a zejména na osídlené území (na jejich „vlast“ či „otčinu“). Vztahy mezi různými národy v sousedství (i uvnitř jednoho státu) mohou být přátelské, když se např. společně brání proti silnému nepříteli. Jinak je mezi nimi soutěživost, která někdy vrcholí v nepřátelství a vzájemné boje. Nacionalizmus může být podporován a zostřován tím, že se národ údajně přísluší k některé lidské rase nebo vyznává určité náboženství.

Přitom se kolonizátoři setkávali s nízkou civilizační úrovní „domorodců“ a vznikaly rasově antropologické teorie, vysvětlující rozdíly ve způsobu života přímo rasou, tj. zděděnou fyzickou zvláštností lidí údajně spojenou i s rozdílným intelektem, jenž prý činil některé národy nadřazenými a jiné méněcennými, přičemž se nemají navzájem mísit. V 19. století dal do popředí lidi s bílou pokožkou jako Árijce (na rozdíl od žluté a černé rasy) Francouz A. de Gobineau, který z nich pokládal za čistou rasu Germány. Podobně je hodnotil poněmčený Brit H. S. Chamberlain, jenž viděl jakožto nejčistší a nadřazené Němce, jejichž hlavním nepřítelem je židovská rasa, sice velmi schopná, ale prý působící rozkladně. Francouzský antropolog G. V. de Lapouge rozlišil nordickou, alpskou a středomořskou rasu Árijců podle výšky postavy a zvláště podle poměru mezi šířkou a délkou lebky (podle „lebečního indexu“). Rasově antropologické teorie se rozvíjely pomocí statistických metod v anglosaských zemích (F. Galton, K. Pearson), kde se např. žádal zákaz smíšených manželství mezi bělochy a černochoy.

Židé jako jeden ze semitských národů vznikli v blízkosti nejstarších civilizací a jako jejich otroci nebo zajatci si osvojili významné schopnosti. Jejich státu v Palestině (na území u Jeruzaléma) se před začátkem našeho letopočtu zmocnili Římané a po potlačení povstání Židů se židovští obyvatelé odstěhovali; stejně jako od dřívějška, od té doby žijí po celém světě, osvojivší si domácí jazyky. Jejich specifické náboženství se stalo jejich hlavním jednotícím prvkem. I když křesťanství vzešlo z tohoto judaizmu jako původně jeho sekta, v křesťanské středověké Evropě žili Židé v oddělených ghettech. Vyznačovali se např. finančnictvím nebo obchodem, ale často byli pronásledováni jako silná konkurence a ospravedlňovalo se to zprvu náboženskými důvody. Rozšířením vzdělanosti sílily i touhy po svobodě a demokracii jako novém politickém systému od 18. století. Tak se rozšiřovala rovněž náboženská tolerance (v habsburské monarchii od r. 1781), zrušila se židovská ghetta a jejich obyvatelé dostali volnost. Konkurovali též jako lékaři, právníci, vědci, umělci apod. Proti tomu se rozvíjel antisemitizmus, který již byl podložen rasově. Někteří Židé toužili

po obnovení židovského státu v Palestině; tento jejich sionismus (podle hory Sionu) působil už od r. 1881. Po rozšíření vymyšlených „Protokolů sionských mudrců“ byli Židé neprávem obviňováni z touhy po vládě nad celým světem.

V uvedené atmosféře se r. 1889 narodil A. Hitler jako syn rakouského celníka, pracujícího na hranici s Německou říší. Nedokončil střední školu a chtěl se stát uměleckým malířem; prodával své obrazy, často malované podle pohlednic. Žil bohémsky a nesoustavně přečetl různou literaturu, např. z oboru historie. Brzy se přidal k „všeněmeckému“ nacionalismu, podle něhož se opravdu všichni Němci měli sjednotit v jediné říši. Z Habsburků oceňoval císaře Josefa II. (1780-90) za jeho germanizační snahy, ale kritizoval zvláště následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este pro posilování slovanskosti a údajnou čechizaci říše po uzákonění všeobecného a rovného hlasovacího práva (1907). Ve Vídni, kde působil Hitler v l. 1907-13, tvořili Židé desetinu jejího obyvatelstva a žilo i mnoho Čechů. Začal nenávidět Židy a vadilo mu, že Češi (prý mongoloidní), i když je považoval za pilné, disciplinované, čistotné a méně úplatné, sídlí jako většina v Čechách a na Moravě, tj. na území chápaném německými nacionalisty jako středu jejich otčiny.

Když se Hitler chtěl vyhnout vojenské službě v rakouské armádě, přesídlil do Německa (do Mnichova v Bavorsku). Tam ho zastihl začátek první světové války a ihned dobrovolně vstoupil do německého vojska. Jako svobodník se zúčastnil bojů na západní frontě a stal se tak svědkem homadného zabíjení; za statečnost byl vyznamenán. Na konci války se léčil ve vojenské nemocnici, kde zažil poražení Německé říše, s čímž se nesmířil. V její nové demokratické republice si uvědomoval význam politických projevů i své řečnické vlohly a rozhodl se vstoupit do politiky.

Už ve Vídni si Hitler všiml početnosti a politické úlohy továrního dělnictva, ale odmítal jeho politickou stranu sociální demokracie pro její původní internacionální zaměření. Jako středostavovský politik se Hitler obával komunistické revoluce a konfiskace soukromého majetku v takto zřízené „socialistické“ společnosti. Proto se obrátil hlavně proti marxistickým stranám; považoval je za dílo Židů. Tak vstoupil do „Německé dělnické strany“ (1919). Brzy se stal jejím vůdcem a doplnil její název jako „nacionálně socialistickou“ (NSDAP, podobně jako v českých zemích).

Protikomunistické strany vznikaly tehdy i jinde v Evropě. V Itálii polovojenská taková strana, pojmenovaná podle symbolu pro státní moc ve starověkém Římu (podle „fascés“, tj. svazku prutů s vyčnívající sekyrou), chopila se vlády (1922) jako „fašistická“ pod vedením B. Mussoliniho jakožto vůdce („Duce“) vedle krále; Itálie byla nespokojena s územními zisky po první světové válce a fašisté chtěli obnovit Římskou říši.

Postupující politický systém demokracie, ovlivněný na evropské pevnině Velkou francouzskou revolucí na sklonku 18. století, je charakterizován hlasováním většiny státních občanů pro jejich představitele (zpravidla podle ústavy jako základního zákona) a vzájemným soupeřením nezávislých politických stran ve shromážděných parlamentech, kde se vládní majorita dočasně střetává s menšinovou opozicí. Za první světové války a po ní se však utvořily dva nové systémy („totalitní“ režimy): komunistický a fašistický. V každé z nich vládla jediná strana v čele s diktátorem a orientovala se na svou ochranu proti jiným soustavám pomocí politické policie a na soustředování i hlídání svých odpůrců ve zvláštních pracovních táborech. Ideologicky se komunistický systém dříve snažil opírat se o mezinárodní dělnictvo a systém fašistický chtěl mít oporu v celém svém národě; obě soustavy chtěly vytvořit velké říše.

Podle příkladu Mussoliniho se Hitler pokusil o státní převrat v Bavorsku (1923), ale bez úspěchu, a tak využil uvěznění k ujasnění svého politického programu; napsal „Mein Kampf“. Chtěl se poučit z konce první světové války a dosáhnout revanše. Jeho cílem byl vznik říše všech Germánů, chápaných jako nejlepší nordická rasa, tím, že Německo, posílené připojením zvláště Rakouska, se zmocní Evropy; Slované, jež Hitler považoval za neschopné tvořit státy, chtěl ovládnout nebo poněmčít. Protože k tomu potřeboval posílit německý nacionalismus, soustředoval se na Židy, kteří bezprostředně žili mezi Němci, svou protizidovskou politikou; ta měla vzbudit odpor, jenž by proti Židům podněcoval německé obyvatelstvo. Podle příkladů Rusů a Američanů chtěl Hitler získat novou půdu pro přelidněné Němce kontinentálními výboji na Východě, chtěje tak obnovit porážku Ruska po komunistické revoluci.

Po brzkém propuštění na svobodu obnovil Hitler svou NSDAP. Četnými projevy v celém Německu a za pomoci polovojenského „Útočného oddílu“ (SA), pojmenovaného podle úspěšných německých akcí na sklonku první světové války, chtěl získat stoupence, aby po vítězných parlamentních volbách mohl uskutečňovat svůj program. K tomu mu pomohla až začátkem 30. let světová hospodářská krize, která svou velkou nezaměstnaností postihla i Německo.

R. 1932 se NSDAP na čas stala nejsilnější politickou stranou. Poté se i díky tomu stal Hitler r. 1933 premiérem („říšským kancléřem“). Využil toho po požáru parlamentu a podle ústavy získal plnou moc. Začal pronásledovat příslušníky marxistických stran a zrušil všechny strany kromě NSDAP. R. 1934 násilím potlačil vnitrostranickou opozici a po smrti říšského prezidenta se se souhlasem referenda obyvatelstva ujal též funkce hlavy státu jako „Führer“ („Vůdce“) celé říše; tím se stal i vrchním velitelem německých branných sil. Tak byl

ve 20. století nejsilnějším diktátorem v Evropě (přestal dodržovat ústavu) a začal dosahovat programových cílů.

V nacionálně socialistickém Německu bylo zakázáno vše, co by prý mohlo způsobit zopakování válečné porážky. NSDAP se ztotožnila se státem, zvláště tím, že „Ochranný sled“ (SS) strany a její špionážní „Bezpečnostní služba“ (SD) zastínily SA a propojily se s německou policií, na prvním místě s „Tajnou státní policií“ (gestapo). Podobně jako na vojně se místo usnesení většiny dávaly jen rozkazy vůdců, jmenovaných nadřízenými; země se podobala vojenskému táboru, plnému různých uniforem. Všechny zájmové organizace, sdělovací prostředky i umění byly postaveny pod kontrolu NSDAP. Hospodářské instituce měly sloužit zájmům říše.

V ideologii, kde bylo převzetí moci Hitlerem chápáno jako revoluce, byl jádrem nacionalistický rasismus. Na jednom ze sjezdů strany v Norimberku (1935) byli Židé vyloučeni z německého národa, zakázáno se uzavírání sňatků s nimi a začali přicházet o jmění, i když jejich jediným, přesně zjistitelným znakem bylo jejich náboženství při narození. Rasová myšlenka se zdůraznila hákovým křížem. V „socialistické“ společnosti měly být odstraněny rozpory mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a fungování této společnosti bylo založeno na jen národní pospolitosti.

Už r. 1933 vystoupilo Německo ze „Společnosti národů“, spojující státy od obnovení světového míru, a od r. 1935 začalo budovat silnou novou armádu („Wehrmacht“). Demokratické Británie a Francie se snažily domluvit se s Hitlerem, protože byly pod tlakem lidí za zachování míru po ztrátě 10 milionů vojáků v první světové válce. Nereagovaly ani na připojení Rakouska k Německu (1938), čímž se založila „Velkoněmecká říše“ (čili „třetí říše“). Československá republika se tím dostala do obklopení touto říší a se svými 15 miliony obyvatelstva tak stála před politicky, vojensky i ideologicky vyzbrojeným, více než 70milionovým Německem. Podle hesla „Jeden národ, jedna Říše a jeden Vůdce“ se dostala na pořad dne ČSR.

Vznik „Protektorátu Čechy a Morava“

Československo už dříve začalo stavět pohraniční opevnění, ale Hitler využíval nespokojenosti sudetských Němců, které podobně jako Čechy rovněž zasáhla světová hospodářská krize. V Čechách, na Moravě a ve zbytku Slezska r. 1930 žilo 7,3 milionu příslušníků „československé“ národnosti (zpravidla Čechů) a 3,1 milionu Němců. Ti se však cítili jako druhořadý národ podobně jako Češi v Rakousko-Uhersku, i když Němci téměř nebyli do té doby v Československu násilně pronásledováni, ale podle Rádlova názoru

neměl být tento útvar chápán jako „národní“ stát pouze Čechů a Slováků.

R. 1935 se „Sudetoněmecká strana“ stala druhou nejsilnější politickou stranou v ČSR pod vedením původně tělocvičného činitele K. Henleina. Hitler nejprve žádal připojení českého pohraničního území, obydleného většinou Němci. Německo se zatím mezinárodně spojilo s fašistickou Itálií („Osa“) a Británie i Francie byly ochotné vyhovět též tomuto požadavku. Dne 30. září 1938 prezident E. Beneš (jako dřívější československý ministr zahraničí) usoudil, že vyhlášená mobilizace armády nemá naději na úspěch, a přijal závěr schůzky nejvyšších představitelů čtyř velmocí v Mnichově. Pomoc nebylo možné poskytnout ČSR ani spojenecký „Svaz sovětských socialistických republik“ (SSSR, jak se přejmenovalo Rusko r. 1922 na základě rad čili „sovětů“ svých zástupců), jelikož se asi nesouhlasilo s přesunem jeho „Rudé armády“, tehdy i oslabené politickými čistkami, přes polské území.

Podle mnichovského protokolu musilo Československo vyklidit Německu během 10 dnů pohraničí českých zemí a po dalších požadavcích slovanského Polska a také Maďarska ztratila republika celkem 30 % své rozlohy. Na většině získaného území zřídili Němci Říšskou župu „Sudetenland“ s centrem v Liberci, ale v odstoupených oblastech možná zůstalo ještě přes 400 tisíc Čechů (nejvíce na Opavsku). Ti byli zřejmě určeni k poněmčení, jak tam tomu nasvědčovalo zrušení všech vyšších českých škol a redukce základního i učňovského vzdělání pro Čechy. Odtamtud bylo vystěhováno 7 tisíc českých dělníků s rodinami.

Přirozené hranice s pevnostmi byly opuštěny a zbývající české území přestalo být obhajitelné; Německo se přiblížilo k větším našim městům a důležité komunikace byly přerušeny. Stát se musil starat o asi 190 tisíc uprchlíků. Přestaly platit spojenecké smlouvy s Francií i se Sovětským svazem a také „Malá dohoda“, uzavřená s Jugoslávií a Rumunskem proti Maďarsku. Republika se tedy musila přizpůsobovat Německu; např. začala sledovat židovské obyvatelstvo, které počínalo emigrovat. Prezident Beneš podal demisi, odcestoval na Západ a na jeho místo byl zvolen soudce E. Hácha, který však nevěřil v samostatnost svého státu. Název byl pozměněn na „Česko-Slovensko“, neboť začal jeho rozklad příznáním autonomie Slovensku a Podkarpatské Rusi. Podobně jako v jiných evropských státech i u nás se poněkud napodoboval německý příklad tím, že se vládní politické strany sloučily ve „Stranu národní jednoty“ pod vedením dosavadních nejpočetnějších agrárníků a levicová opozice s výjimkou zakázaných komunistů se sjednotila v loajální „Národní stranu práce“. Nacionalistická uskupení (kupř. „Národní obec fašistická“) však pro své spojení s Německem nenacházela větší ohlas v českém obyvatelstvu. Parlament byl vyřazen z rozhodování a zákony přijímala jen vláda.

Tak se tato „druhá republika“ již stala přechodem k fašistickému politickému systému.

Tomu odpovídaly i změny v hospodářství, jež začal řídit stát. Nezaměstnané osoby dostávaly povolávací rozkazy k nástupu do pracovních táborů. V zahraničním obchodu se exportovalo 40 % do Německa. Jeho koncerny expandovaly do republiky, i když tehdejší naší snahou bylo zachovat aspoň zbrojní průmysl.

Hitler 14. března 1939 přiměl fašistickou „Hlinkovu slovenskou ľudovou stranu“ vyhlásit samostatnost Slovenska a Hácha s ministrem zahraničních věcí odjel do Berlína, aby upravil budoucnost českých zemí. Tam bylo pod hrozbou německého náletu na Prahu podepsáno 15. března prohlášení o tom, že se české země stavějí pod „ochranu“ Německa, a kromě toho se požadovalo neklást odpor okamžité okupaci českých zemí wehrmachtem. Pražská vláda s tím souhlasila a následujícího dne Hitler v Praze svým výnosem připojil Čechy a Moravu k Velkoněmecké říši jako „Protektorat Böhmen und Mähren“; tím se Němci při ustavení nového útvaru určeného k plnému ovládnutí vyhnuli jeho pojmenování podle hlavního národa tam žijícího. Tak Češi ztratili samostatný stát podle příkladu francouzské kolonie v Tunisku.

Nejvyšším rozhodujícím činitelem v Protektorátu Čechy a Morava se stal „říšský protektor“, jímž byl jmenován německý šlechtic a bývalý ministr pro zahraničí K. von Neurath, jehož hlavním pomocníkem byl „státní tajemník“ K. H. Frank, dřívější československý parlamentní poslanec. Němci v protektorátu, jichž do r. 1941 přibylo na 270 tisíc, se stali též říšskými občany a byla jim věnována pozornost přednostně. Země byly rozděleny na teritoria, v jejichž čele stál vždy „Oberlandrat“. Platily zákony Německa a byly tu i jeho instituce, včetně represivního aparátu.

Češi byli po Židech považováni za nejvíce nebezpečné, a proto se od začátku Němci obávali jejich povstání, i když právě německé obyvatelstvo měl tento protektorát chránit. Nedůvěřovali českým nacionalistickým organizacím, jako byla „Vlajka“, jejíž předák byl nakonec poslán do koncentračního tábora. Raději se orientovali na konzervativce, jako byl Hácha, kterého Hitler pokládal za zbabělce, a ponechal ho proto jako „státního prezidenta“.

Z mezinárodních důvodů byla připuštěna česká autonomie pod říšským dohledem a tím probíhala dvoukolejnost státní správy. Protektorátní vláda v čele s bývalým českým generálem A. Eliášem měla pod sebou okresní hejtmány s lehce vyzbrojenou policií a četnictvem v počtu asi 5,5 tisíce mužů. Československá armáda byla rozpuštěna a nahrazena sedmitisícovým „vládním vojskem“, které bylo bez těžkých zbraní určeno nanejvýš ke strážní službě. Diplomatické zastoupení v cizích státech protektorátní vláda neměla. Hácha zorganizoval jediné politické „Národní souručenství“, do něhož se přihlásilo 98,4 % českých mužů; jemu se podřídila jednotná „Národní odborová ústředna zaměstnanecká“, využívaná

německou správou.

Státní vlajka byla přeměněna v trikoloru, přednostně se vytahovaly německé vlajky s hákovým křížem a říšská hymna se hrála jako první. Veškeré obce, jména ulic a všechny veřejné názvy (např. firem) i texty dostaly německé znění a uváděly se německo-česky, pokud nezůstaly jen německé. V městech s německou menšinou (kupř. v Praze) byli do samosprávy dosazeni i Němci.

Platilo se též říšskými markami, jejichž poměr k protektorátní koruně byl stanoven nadhodnoceně jako 1 : 10. Říše se zmocnila části zlata pražské národní banky i majetku armády a protektorátní vláda musila Německu přispívat zvyšujícími se finančními příspěvky, přičemž byla zrušena celní hranice a tím byla říše opět zvýhodňována. Plně se uplatnilo všestranné „řízené hospodářství“. Při centralizaci se pod německou kontrolu dostaly banky (až na Živnostenskou) a nejdůležitější podniky těžkého a zbrojního průmyslu (např. Škodovy závody v Plzni). V celém období protektorátu se počet německých akcií zdesetinásobil. Do průmyslových podniků byli dosazováni němečtí důvěrníci nebo vnucení správci.

Podle Hitlerovy představy měli Češi do 10 let ztratit vlastnictví půdy. Rovněž na panstvích šlechty se u nás zavedla vnucená správa a čeští rolníci začali být nahrazováni etnickými Němci („Voksdeutsche“) z jihovýchodní Evropy. Nastala i v protektorátu „árizace“ židovského majetku, většinou ve prospěch Němců (v ceně asi 20 miliard korun). Tento majetek do r. 1941 ztratilo zhruba 30 tisíc osob, které se přes odpor západních zemí vystěhovaly a mnohé se pak zapojily do protiněmeckého odboje. Židy, kteří zůstali, postihlo násilí a všestranné zákazy i příkazy; „árijští“ Češi na to reagovali se sympatiemi k židovskému obyvatelstvu nebo pasivně. Začaly už deportace Židů vlakovými transporty.

Okupace prvního neněmeckého území změnila mocenské poměry v Evropě a tím postoj Británie i Francie k Německu. Když pak Hitler požadoval připojení samostatného německého města Danzig (Gdaňsk) a vybudování komunikací mezi Východním Pruskem a ostatním německým územím, narazil na odpor Polska, jež dostalo záruky na obranu od obou západních velmocí. Hitler se zajistil paktem o neútočení se Sovětským svazem a 1. září 1939 Německo napadlo Polsko, čímž začala druhá světová válka, a to téměř hned i vypovězením nepřátelství Británií a Francií.

Hned se zavedlo omezené zásobování obyvatelstva pomocí úředních odběrních lístků na potraviny, oblečení i obuv, což se stále zhoršovalo a bylo výhodnější pro Němce než pro Čechy; těm se dostávaly menší příděly např. tuků. Byli nuceni riskovat trestní stíhání a za vysoké ceny si na venkově u „samozásobitelů“ (ti musili dodržovat dodávkové

povinnosti) opatřovat dodatečné jídlo výměnou za jiné spotřební zboží („černý trh“); mzdy zůstávaly v podstatě na stejné úrovni, takže situace postihovala především chudší rodiny a veřejné zaměstnance. Vývoz rostlinných potravin z protektorátu do říše převažoval (s výjimkou r. 1941) nad opačným pohybem.

Wehrmacht byl na válku připraven nejlépe. Předpokládal „blesková“ tažení, opřena o pohyblivé tankové divize a o střemhlavé bombardéry. Tak bylo Polsko za součinnosti Rudé armády během více než čtyř týdnů poraženo a na zbylém polském území se zřídila jako první krok na Východě koloniální gubernie Německa („Generalgouvernement“), jež se ocitla v ještě horším postavení, než měly české země, aniž Polsku mohly účinně pomoci spojenecké Francie nebo Británie.

Hitler chtěl za války potlačit český odpor brutalitou. Využilo se manifestací a stávek v městech, jež se konaly za účasti vysokoškolských studentů při výročí vzniku ČSR, kdy Němci v Praze mj. těžce zranili vysokoškoláka J. Opletala; demonstrací studentů při jeho tamním pohřbu se odůvodnila poprava 9 většinou představitelů studentského svazu, posláni přes 1 200 posluchačů do koncentračního tábora a připravené uzavření všech českých vysokých škol 17. listopadu 1939, aby se zabránilo dalšímu vzdělávání české inteligence. Původně chtěl Hitler znemožnit demonstrace tím, že po vystěhování Němců z Prahy rozstřílí město pomocí děl.

Protektorát pod R. Heydrichem

Poměry v Čechách a na Moravě určoval další průběh války. Německo okupovalo postupně Dánsko, Norsko, Nizozemsko, Lucembursko, Belgie a zvláště Francii (1940). Přestalo se ohlížet na dřívější zahraniční zájmy. V německém mocenském aparátu se proto objevily návrhy, aby byl protektorát zrušen a jeho území bylo rozděleno; všichni však chtěli likvidaci českého národa a germanizaci českých zemí (např. Morava se měla sloučit s německým Podunajím). Nakonec se Hitler rozhodl protektorát zachovat; nebylo dost Němců k osídlení protektorátu a využíváním českých úředníků by se mohlo ušetřit německé úřednictvo pro válečné účely. Přesto se počítalo s tím, že asi polovina Čechů bude nakonec z rasových důvodů získána pro poněmčení a zbytek bude rozptýlen v Německu, přičemž se proti těm, kteří se postaví na odpor, použije poprav („Sonderbehandlung“).

Hácha a protektorátní vláda se zpočátku snažili zmírnit německý postup, ale navenek byli loajální. Udržovali tajně kontakt s Čechy žijícími na Západě. Beneš prosadil právní kontinuitu ČSR a podobně jako jiné okupované evropské země vytvořil v Londýně emigrační vládu v čele s prezidentem, která organizovala zahraniční protiněmecký odboj; např. se čeští

letci zúčastnili úspěšné bitvy nad Británií. Doma také vznikaly ilegální odbojové organizace, jež kupř. poskytovaly Británii špionážní informace. Londýnská československá vláda rozhlasem do protektorátu vysílala zprávy, jejichž poslech však byl přísně trestán. Velká většina národa přijímala toto druhé centrum, třebaže jeho návrat byl podmíněn příštím vítězstvím dosud celkově prohrávající Británie.

Situace se změnila, když po okupaci Jugoslávie a Řecka Německo se svými spojenci Finskem, Slovenskem, Maďarskem, Rumunskem, Itálií, Španělskem a s dobrovolníky ze západní i severní Evropy (ti vstoupili do elitní vojenské složky „Waffen-SS“) zaútočilo na svého úhlavního nepřítele – na Sovětský svaz (1941); pod dojmem útěku českých vojáků v první světové válce nedostali od Němců Češi válečné zbraně do rukou (stejně jako Poláci). Pokračováním „bleskových“ tažení se wehrmacht dostal až k Leningradu (Petrohradu), před opětné hlavní město SSSR Moskvu, na pohoří Kavkaz, na řeku Volhu a do Egypta v severní Africe (1941-2). Pod vládu Německa se tak dostala „Nová Evropa“ (s výjimkou Britských ostrovů, Švédska, Švýcarska, Portugalska a Turecka). Němci na obsazených sovětských územích zřídili dva říšské komisariáty a dostali do područí mnoho dalších Židů; už je nejen nezavírali do koncentračních táborů (jako byl např. v Terezíně, kam odešlo přes 53 tisíc osob), ale začalo hromadné zabíjení evropských Židů i Romů na Východě jako „konečné řešení“ (jinak „holokaust“). Počítalo se s tím, že rasově nepřijatelní Češi budou vysídleni do okupovaných východních oblastí jako dozorcí či předáci.

Po vstupu SSSR do války se u nás pro něj rozhojnily stávkové i sabotážní akce ve zbrojovkách a do Prahy byl jako „zastupující říšský protektor“ povolán šéf „Hlavního úřadu pro bezpečnost Říše“ (spojujícího také gestapo a SD), generál bezpečnostní policie R. Heydrich (27. září 1941). Ten okamžitě vyhlásil civilní výjimečný stav, za něhož bylo během dvou měsíců popraveno 404 osob pro ohrožení hospodářského života nebo pro nedovolené držení zbraní a bylo zatčeno až 5 tisíc Čechů, včetně Eliáše, který byl za styky s odbojem odsouzen ke smrti jako rukojmí. To pokládal Heydrich za uklidnění života a chtěl získat české dělníky k vyššímu pracovnímu výkonu některými výhodami. Hácha a členové protektorátní vlády ze strachu před osudem, jaký postihl Eliáše, začali otevřeněji kolaborovat s Němci, čímž si ovšem zneprátelili londýnské vedení národa.

V prosinci 1941 byl wehrmacht donucen ustoupit od Moskvy a Německo po přepadení demokratických Spojených států amerických svým militaristickým spojencem Japonskem vyhlásilo válku USA, aby mohlo ponorkami přerušit zásobování Británie; bylo tedy zřejmé, že válka neskončí rychle.

Protektorátní vláda byla omezena na 6 členů, z nichž se stal ministrem hospodářství

a práce německý příslušník SS W. Bertsch a ministrem školství a zároveň lidové osvěty český otevřený stoupenec Německa, bývalý plukovník hlavního štábu E. Moravec. Tak byla zahájena reorganizace státní správy omezením dosavadní autonomie a dvoukolejnosti; do českých úřadů jako pokračování a přenesení německých úřadů byli jako vedoucí činitelé dosazováni Němci. Čeští veřejní zaměstnanci musili složit zkoušky z němčiny a vždy pod německým nejvyšším představitelem se úřadovalo jen německy.

Češi měli být odpolitizováni, aby byl v protektorátu klid pro práci sloužící Německu. Národní a rasová příslušnost „árijských“ Čechů byla vlastně určena jen tím, jaký měl člověk mateřský jazyk, i když chtěl Heydrich pořídit národnostní soupis pomocí rentgenu. Další vysídlování českých rolníků pro německé osídlence pokračovalo při budování vojenských výcvikových prostorů (např. na Benešovsku).

Sňatky mezi Němci a Čechy byly povoleny pouze tehdy, jestliže se zavázali posílat děti do německých škol. Ty zvýšily své počty od národních po střední („Oberschulen“). Nakonec se jen rasově přijatelným Čechům umožnilo studovat na vysokých školách, ale jen německých.

Na české všeobecné školství, které bylo klíčem ke germanizaci Čech a Moravy, upřely německé úřady pozornost od počátku. Počty českých národních (obecných a měšťanských) a zvláště středních škol i učitelů se zmenšily. Brzy musili žáci pod dohledem učitelů odstraňovat tuší z učebnic všechny zmínky o ČSR (např. „Kč“ se opravovalo na „K“), nežádoucí učebnice a literatura byly odstraněny z knihoven. Měšťanská škola byla podle německého vzoru přejmenována na „hlavní“ a stala se čtyřtřídní výběrovou jen pro 35 % žáků po 4. ročníku obecné školy. Druhy výběrových středních škol byly ze čtyř omezeny na dvě, přičemž nejčastějším se stalo reálné gymnázium, podobné „Oberschule“, s omezeným přístupem dívek, bez židovských dětí a od jeho 4. ročníku byli žáci s horším prospěchem vyřazeni. Hrozilo i uzavření všech českých středních škol, ale přijatými opatřeními (např. stanovením počtu přijímaných žáků) se počet středoškolských studentů v letech 1938-44 zmenšil z 95 tisíc na 43 tisíc. Také v českém školství pracovali němečtí úředníci a inspektoři.

Zvláštní důraz se ve školách kladl na výuku němčiny. Z nepovinného vyučovacího předmětu se stala povinným už od 3. ročníku obecné školy. Ve středních školách se postupně zvyšoval týdenní počet hodin povinné němčiny až na 10, čímž přesáhl češtinu; z nich se místo občanské nauky a dějepisu 2 hodiny mělo (i když ve skutečnosti se to někdy obešlo) věnovat německé konverzaci. Kromě toho se německé terminologii mělo zabývat po 1 hodině vyučování matematice, přírodopisu a zeměpisu. Ten nejdříve učil jen o protektorátu a nakonec pouze o Velkoněmecké říši, pro niž byla vydána českým školám jediná německá

učebnice. Nepoužívalo se ani české učebnice dějepisu, napsané v přijatelném pojetí J. Pekaře a dovedené jen do poloviny 18. století. Mělo se vychovávat v „říšské myšlence“, opírající se o příklad knížete svatého Václava. Někde žáci měli zdravít profesory „německým“ pozdravem, tj. vztyčenou paží. Ve školách byly vyvěšeny Hitlerovy podobizny a citáty.

Spojenci vytýkali londýnské československé vládě nedostatečnost českého odboje. Vyslala proto do protektorátu parašutisty, z nichž dvěma určila za úkol zabít Heydricha. I když s tím domácí odbojáři z obav před represemi nesouhlasili, byl atentát, při němž byl Heydrich v Praze těžce zraněn, proveden 27. května 1942. Ihned bylo město uzavřeno a znovu byl vyhlášen civilní výjimečný stav, kdy se používalo poprav celých rodin i za schvalování atentátu. V následující noci bylo pod trestem smrti zakázáno vycházet na ulici a v mnoha domech se marně hledali původci atentátu. Hitler původně nařídil zastřelit 10 tisíc českých rukojmí a znovu hrozilo zrušení autonomie; Frank mu to rozmluvil. Každého dne však byli veřejnosti oznamováni popravení (včetně Eliáše).

Hácha a protektorátní vláda (zejména Moravec) chtěli proříšskými manifestacemi obyvatelstva zmírnit pronásledování. Hitler jim pohrozil vystěhováním několika milionů Čechů, ale po Heydrichově smrti byla srovnána se zemí celá česká vesnice Lidice u hornického Kladna nedaleko od Prahy se smrtí 199 zastřelených mužů a s deportací všech tamních žen i dětí do koncentračních táborů, odkud se po válce vrátila jen část. Krátce poté byla za úkryt parašutistického radisty vypálena osada Ležáky u Skutče (34 popravených žen a pak mužů a z 13 dětí si zachovaly život pouze 2). Účelem toho všeho bylo vypátrání atentátníků a především zastrašení všeho českého obyvatelstva od pokračujícího odporu. Někteří parašutisté byli podle udání jednoho z nich nakonec vypátráni v Praze a zahynuli. Celkem bylo tehdy z českých zemí posláno na smrt 1 585 zatčených osob.

Zánik protektorátu

Boj pokračoval nadále, i když byla odbojová činnost do sklonku války do jisté míry ochromena. Od atentátu na Heydricha se ještě vystřídali jako protektoři velitel německé pořádkové policie K. Daluege a dřívější říšský ministr vnitra W. Frick. Frank nabyl rozhodující moci povýšením na „německého státního ministra pro Čechy a Moravu“ a na „vyššího vůdce SS a policie“ v českých zemích (včetně Sudetenlandu). Hácha a protektorátní vláda se podobali tomu, kdo seděl na lvu a bál se z něho sesednout, aby ho pak nesežral. Moravec však ještě z Heydrichova rozhodnutí zřídil „Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě“.

Kuratorium mělo paralyzovat působení českých rodin a učitelů na mládež; většina

učitelů byla přiřazována k české inteligenci Němcům nepřátelské. Mládež a děti ve věku 10-18 let měly vykonávat jednou týdně dvouhodinovou „povinnou službu“. Vedli ji cvičitelé mnoha různých spolků, které byly vybrány z převážně tělovýchovných organizací, a vykonávala se v tělocvičnách nebo na hřištích, zbylých po zrušených národních svazech (např. po jednotě „Sokol“). Hlavní náplní této služby byl tělocvik, ale účastníci vždy usedli a vyslechli určené téma „duchovní výchovy“; bylo vybráno z dějin, aby ukazovalo spojení českého národa s říší, nebo o zařízeních a významných osobnostech tehdejšího Německa.

Kromě toho zahrnovalo kuratorium s pomocí školy veškerou mimoškolní činnost české mládeže. Pro děti ve věku 10-14 let byly organizovány také kroužky. V internátech pro učně vznikly „domoviny mládeže“ a těmto mladým měly sloužit rekreační tábory. Pořádaly se vodní, atletické a míčové turnaje i hudební, literární a výtvarné soutěže. Chodilo se na koncerty, do divadla a na filmová představení. Školáci nastoupili na pracovní brigády a mládežníci se dokonce účastnili demonstrací na podporu wehrmachtu. Největší veřejnou akcí byl r. 1944 „Týden mládeže“, zahájený na hradu Karlštejně a ukončený průvodem v Praze i vystoupením na tamním Strahovském stadionu.

Pražské ústředí kuratoria, jehož předsedou byl Moravec a generálním referentem bývalý příslušník Vlajky F. Teuner, řídilo činnost pomocí oblastních a jim podřízených okresních pověřenců se svými referenty. Mládež byla sdružena v „pospolech“ (zahrnujících několik spolků), rozdělených na „oddíly“, pak na „družiny“ a na nejmenší „roje“ v čele s vedoucími. Toto rozčlenění bylo nápodobou německé „Hitlerovy mládeže“, která měla v kuratoriu své poradce; jeden z nich zpracoval plán na poněmčení české mládeže. Mládežníci měli nosit bílé košile a vedoucí funkcionáři dostali uniformy, podobné německým. Cvičitelé byli vyškoleni ve výcvikových táborech kuratoria. Dostávali vytištěné instrukce a vydávaly se vlastní časopisy kuratoria.

Celá výchova české mládeže byla zaměřena k získání poslušnosti vůči nadřízeným, především vůči „Führerovi“. Zdravili se rovněž vztyčenou paží a pozdravem „Vůdci a vlasti zdar!“. Znakem kuratoria byla svatováclavská orlice s hákovým křížem a pod jejími křídly znaky Čech a Moravy. Mělo získat mládež orientaci na sport. Ve skutečnosti však vstoupila do kuratoria jen polovina příslušných mladých lidí a rostla k němu nedůvěra i averze.

Mezitím se dále zhoršovalo postavení Německa vojenskými porážkami ve městě Stalingradu (Volgogradu) na Volze a u sovětského města Kursku (1943). Od té doby již wehrmacht nebyl s to na východě se pouštět do větších ofenziv; SSSR se naučil bojovat novým způsobem a postupně svou přesilou i s pomocí nového sovětského nacionalismu vytlačoval německé síly ze svého území. V letech 1943-5 od Německa odpadli všichni jeho

spojenci; svým nacionalizmem jim nemohlo poskytnout dostatečné výhody. Říše musila přistoupit k „totálnímu nasazení“ všech pracovních zdrojů. To vše přiblížilo zachování existence Čechů, ale zároveň posílilo jejich odnárodňování.

Brzdou v poněmčování byl Hitlerův největší zájem na fungování hospodářství Čech a Moravy. Svou roli sehrál zvláště počet kvalifikovaných dělníků ve zbrojní výrobě, důležitý pro pokračování války; kromě Francie v žádné okupované zemi nebylo tolik pracovních sil jako v protektorátu. Do říše zprvu dobrovolně odešlo asi 70 tisíc českých dělníků. Zavedla se však pracovní povinnost, kontrolovaná úřady práce a pracovními knížkami a spojená s přípravou na poněmčení vybraných Čechů. V l. 1943-4 se musilo zavřít asi 18 tisíc průmyslových, řemeslnických a obchodních podniků a mladé dělníky z ročníků 1918-24 nastoupily do německých závodů, přičemž až téměř 300 tisíc Čechů bez vlastních rodin bylo nuceno pracovat v Německu, postihovaném už zesíleným bombardováním západním letectvem.

V protektorátu se počet dělníků zvýšil až na 1 701 tisíc osob a 54 % z nich pracovalo v kovodělném průmyslu. Pracovní doba mohla být prodloužena na 60 hodin týdně a v některých zbrojovkách se zvýšila až na 72 hodin. Místa v práci byla zřizována i pro čtrnáctileté děti. V soukromém hospodářství se zakázalo vybírat dovolenou. Lidé reagovali nárůstem počtu sňatků a narozených dětí.

Vyučování na českých středních školách někde vlastně skončilo, a to tím, že nastávaly dlouhé prázdniny kvůli nedostatku uhlí nebo tam byly zabrány budovy pro léčení zraněných německých vojáků (chodilo se do školy týdně jen pro domácí úkoly). Někteří čeští učitelé přešli do výroby, byly uzavřeny všechny odborné školy a studenti 8. ročníku střední školy byli dáni k dispozici úřadům práce. Žáci byli zapojeni do sběru surovin i do jiných prací. Již v 17 letech věku odjeli mladí kopat vojenské zákopy proti Rudé armádě. Řídili je instruktoři kuratoria, kteří také měli organizovat ochranu proti leteckým náletům, i když v protektorátu způsobily poněkud menší škody než v Německu; k tomu vytvořili elitní „oddíly zvláštního zasazení“ (ZZ). Nakonec dobrovolně vstoupili do tvořící se „svatováclavské“ vojenské roty.

Jiní bývalí příslušníci Vlajky a s Němci kolaborující novináři pořádali přednášky „Veřejné osvětové služby“ (opět v čele s Moravcem), jež byly zaměřeny proti „bolševikům“, tj. sovětským komunistům, jak byla kdysi nazvána komunistická většina („bolšinstvo“) členů ruské sociálně demokratické strany. Zvláště inteligenci měla získávat „Česká liga proti bolševizmu“.

Emigrační československá vláda v Londýně po atentátu na Heydricha jako nejvýznamnějším projevem odboje dosáhla uznání ČSR v předmnichovských hranicích

protiněmeckými spojenci, ale v Moskvě se utvořilo další zahraniční centrum odboje, složené z emigrovavších československých komunistů. Prezident Beneš očekával příchod Rusů do naší vlasti a zajistil si návrat uzavřením nové spojenecké smlouvy s SSSR (1943), kde tehdy bojoval společně s Rudou armádou československý armádní sbor. Když se obojí vojsko dostalo na dříve povstalé Slovensko, dohodlo se (1945) moskevské a londýnské vedení v Košicích na zřízení nové, levicové vlády „Národní fronty Čechů a Slováků“. Jako nesmiřitelní bojovníci bez zajatců se domácí partyzáni dostali i do lesů českých zemí.

Už r. 1944 se západní spojenci úspěšně vylodili ve Francii; zároveň Rudá armáda znovu výrazně porazila wehrmacht na středním úseku východní fronty a dostala se k hranici Německa. Začalo se podle příkladů Varšavy, Paříže a Slovenska připravovat povstání Čechů, ale k tomu jim bránil nedostatek zbraní.

Když Američané dospěli v Německu k Labi a Sověti po Hitlerově sebevraždě dobyli Berlín, povstali (i když předčasně a živelně) především čeští Pražané úspěšným bojem o rozhlas 5. května 1945. Moravec se zastřelil. Odnárodňovací opatření sice nebyla odvolána, ale Němcům již šlo o to zachovat si jen životy. Frank se chtěl separátně dohodnout s USA a předat moc např. dosavadní protektorátní vládě. Wehrmacht a hlavně Waffen-SS však chtěly potlačit povstání a zajistit si Prahu jako uzel komunikací potřebných pro odsun k Američanům, jimž dávaly přednost před trestající Rudou armádou. Za pražského povstání v čele s Českou národní radou, národním výborem a vojenským velitelstvím si Češi, opírající se o svou policii, četnictvo a vládní vojsko, vybudovali z dlažebních kostek a náhodně získaného materiálu 1 583 barikád. Zahynuli i čeští a němečtí civilisté a zprávy o tom podněcovaly na obou stranách násilnosti (1 694 mrtvých Čechů a asi 1 000 Němců). Na pomoc povstalcům přišly jednotky bývalého sovětského generála A. A. Vlasova, který je zřídil z válečných zajatců, aby původně pomohly wehrmachtu. Kapitulace Německa však přiměla wehrmacht po dohodě s Českou národní radou 8. května odejít z Prahy a následujícího dne tam dorazila Rudá armáda. Poté přicestovala československá vláda a prezident Beneš. Tím skončil pokus Němců o trvalé ovládnutí českých zemí.

Nedostatek času neumožnil větší úspěch pro německé odnárodňování Čechů. Celkovým výsledkem však bylo okolo 55 milionů mrtvých vojáků a zvláště civilistů v druhé světové válce. Násilná akce způsobuje silnou reakci, která určuje další vývoj. Představitelé dosavadního Německa a jejich pomocníky stihlo často odsouzení k trestu smrti, německý stát po válce čtyři roky neexistoval, v dalších čtyřiceti letech byli Němci rozděleni na dva státy s odlišným politickým systémem, ale ani po jejich sjednocení již neměli Rakousko ani území na východ od řek Odry a Nisy a z Československa i Polska byli odsunuti. ČSR vstoupila

do soustavy přechodu ke komunistickému systému, a ten trval více než čtyřicet let. Židé však získali vlastní stát Izrael v Palestině pod ochranou USA, později jediné supervelmoci, a prosadili trestnost za popírání dřívější existence holokaustu.

POUŽITÁ LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

1. BEDÜRFTIG, F. (2004): *Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933-1945*. Praha.
2. BOSÁK, F. (1969): *Česká škola v době nacistického útlaku. Příspěvek k dějinám českého školství od Mnichova do osvobození*. České Budějovice.
3. BRANDES, D. (1999): *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. Praha.
4. ČORNEJ, P. – POKORNÝ, J. (2003): *Dějiny českých zemí do roku 2004 ve zkratce*. Praha.
5. DORAZIL, O. (1946): *Světové dějiny v kostce. Historická příručka*. Praha.
6. GEBHART, J. – KUKLÍK, J. (2006–2007): *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XVa–XVb. 1938-1945*. Praha – Litomyšl.
7. HITLER, A. (1995): *Monology ve Vůdcově hlavním stanu 1941-1944*. Praha.
8. *Hitlerův Mein Kampf* (1993). Z bible německého nacionálního socialismu s komentářem Jiřího Hájka. Vimperk.
9. ISKRAUT, M. (1938): *Grundgedanken der nationalsozialistischen Weltanschauung. Auswahl aus Schriften und Reden des Führers Adolf Hitler und seiner Mitkämpfer Alfred Rosenberg, Dr. Joseph Goebbels, Walther Darré, Dr. Dietrich und Dr. Ley*. Bielefeld – Leipzig.
10. KOKOŠKA, S. (2005): *Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání*. Praha.
11. *Naučný slovník aktualit 1939*. Praha 1939.
12. RÁDL, E. (1993): *Válka Čechů s Němci*. Praha.
13. STEINERTOVÁ, M. (2007): *Hitler*. Český Těšín.
14. STUPKA, V. (2012): Politický systém z hlediska světového názoru. *Auspicia*, 9, č. 2, s. 138-145.
15. STUPKA, V. (2013): Nástin světového názoru. *Auspicia*, 10, č. 1, s. 231-238.
16. STUPKA, V. (2014): Proč se lidé v politice zabíjejí? *Auspicia*, 11, č. 2, s. 162-165.
17. SZCZEPAŃSKI, J. (1967): *Sociológia. Vývin problematiky a metód*. Bratislava.
18. ŠPRINGL, J. (2004): Protektorátní vzor mladého člověka. Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě (1942-1945). *Soudobé dějiny*, 11, č. 1-2, s. 154-177.

ADDRESS & ©

Mgr. Václav STUPKA
research fellow emeritus
past Sociologický ústav ČSAV Praha
Vodičkova 26, 110 00 Praha 1
Czech Republic
vaclav.stupka@seznam.cz

SEZNAM RECENZENTŮ VĚDECKÝCH ČLÁNKŮ DO ČASOPISU AUSPICIA Č. 1/2015, PRŮBĚH A VÝSLEDKY RECENZNÍHO ŘÍZENÍ

Jednotliví oponenti (18) recenzovali 1–3 články ze sekcí 1.–3. tohoto čísla (vč. článků přeřazených z minulého čísla či posléze vyřazených). Redakce od nich obdržela na každý příspěvek 1–3 posudky, celkem 24 posudků.

- PhDr. Helena **BAUEROVÁ**, Ph.D. (*Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Metropolitní univerzita, Praha, ČR*)
- Ing. Miroslava **DOLEJŠOVÁ**, Ph.D. (*Ústav statistiky a kvantitativních metod, Fakulta managementu a ekonomiky, Univerzita Tomáše Bati, Zlín, ČR*)
- PhDr. JUDr. Jana **FIRSTOVÁ**, Ph.D. (*Katedra kriminologie, Fakulta bezpečnostně právní, Policejní akademie České republiky, Praha, ČR*)
- Mgr. Jindřiška **KAPITÁNOVÁ**, Ph.D. (*Katedra slavistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR*)
- Mgr. Štěpán **KAVAN**, Ph.D. (*Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje, České Budějovice, ČR*)
- doc. PhDr. Rastislav **KAZANSKÝ**, Ph.D. (*Katedra bezpečnostných štúdií, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Slovensko*)
- doc. Ing. Josef **KELLNER**, CSc. (*Katedra krizového řízení, Fakulta vojenského leadershipu, Univerzita obrany, Brno, ČR*)
- PhDr. Vladimíra **KOCOURKOVÁ**, Ph.D. (*Ústav pedagogiky a sociálních studií, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR*)
- Mgr. Jitka **KOMENDOVÁ**, Ph.D. (*Katedra slavistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR*)
- doc. Mgr. Jiří **KOROSTENSKI**, CSc. (*Katedra germanistiky a slavistiky, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita, Plzeň, ČR*)
- doc. JUDr. Stanislav **KRIŽOVSKÝ**, Ph.D. (*Ústav občianskej bezpečnosti, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva, Košice, Slovensko*)
- Ing. Kateřina **MARŠÍKOVÁ**, Ph.D. (*Katedra podnikové ekonomiky, Ekonomická fakulta, Technická univerzita, Liberec, ČR*)
- doc. Ing. Hana **MOHELSKÁ**, Ph.D. (*Katedra managementu, Fakulta informatiky a managementu, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové, ČR*)
- PhDr. Jitka **PLISCHKE**, Ph.D. (*Ústav pedagogiky a sociálních studií, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR*)
- Ing. Marta **REGNEROVÁ**, CSc. (*Katedra obchodu a financí, Provozně ekonomická fakulta, Česká zemědělská*)

Mgr. Štěpán **STRNAD**, Ph.D. *univerzita, Praha, ČR*
(Katedra společenských věd, Fakulta bezpečnostního managementu, Policejní akademie České republiky, Praha, ČR)

doc. PhDr. Lukáš **VALEŠ**, Ph.D. *(Katedra společenských věd, Vysoká škola evropských a regionálních studií, České Budějovice, ČR)*

doc. PhDr. Eva **VYSLOUŽILOVÁ**, CSc. *(v důchodu, pův. Katedra slavistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR)*

CELKOVÝ POČET OBDRŽENÝCH VĚDECKÝCH ČLÁNKŮ: **12**
 CELKOVÝ POČET RECENZOVANÝCH VĚDECKÝCH ČLÁNKŮ: **12**
 CELKOVÝ POČET OSLOVENÝCH RECENZENTŮ: **22**
 - z toho vypracovali posudek / posudky: **18**
 - recenzenti odkud (2 státy, 11 měst, 13 pracovišť):
ČR (16; 89 %) – univerzity a vysoké školy: Brno (UO – 1), České Budějovice (VŠERS – 1), Hradec Králové (UHK – 1), Liberec (TU – 1), Olomouc (UP – 5), Plzeň (ZČU – 1), Praha (ČZU – 1; MU – 1; PA – 2), Zlín (UTB – 1);
 – jiné instituce: České Budějovice (HZZ – 1)
Slovensko (2; 11 %) – univerzity a vysoké školy: Banská Bystrica (UMB – 1), Košice (VŠBM – 1);
 - z toho se omluvili (z důvodu zaneprázdnění, nemoci, jiné odbornosti): 1
 - z toho na oslovení nereagovali: 3
 CELKOVÝ POČET OBDRŽENÝCH RECENZNÍCH POSUDKŮ: **24**

Z toho recenzenti doporučili:	Sekce 1	Sekce 2	Sekce 3	CELKEM
- přijmout beze změn:	0	1	1	2 (8,5 %)
- přijmout po malé úpravě:	7	3	2	12 (50 %)
- přijmout po velké úpravě:	4	1	3	8 (33 %)
- odmítnout:	1	0	1	2 (8,5 %)
CELKEM	12	5	7	24 (100 %)

Pozn.: Všechny recenzní posudky jsou v tištěné podepsané i elektronické podobě k nahlédnutí v archivu redakce vydavatele.

CELKOVÝ POČET PUBLIKOVANÝCH VĚDECKÝCH ČLÁNKŮ: **8**
 CELKOVÝ POČET PŘÍSPĚVKŮ ZAŘAZENÝCH DO Č. 1/2015 – 3 (sekce 1); 3 (sekce 2); 2 (sekce 3); 2 (sekce 4); 1 (sekce 5): **11**
 DO TISKU ČÍSLO 1/2015 PŘEDÁNO PO PRVNÍCH KOREKTURÁCH: 11. 03. 2015 (poté ještě jedny korektury)

CHARAKTERISTIKA ČASOPISU A POKYNY AUTORŮM

1 CHARAKTERISTIKA ČASOPISU

Časopis *Auspicia* je nezávislým recenzovaným neimpaktovaným vědeckým časopisem pro otázky společenských věd.

Je založen na **5 základních principech**:

- řádné a přísné recenzní řízení;
- mezinárodnost;
- otevřenost;
- výběrovost;
- kontinuální zvyšování kvality.

Je zaměřený zejména na **oblast řízení, správy, administrativy** (EU, státní správa a samospráva), sekundárně i na **další společenskovědní otázky**.

Je vydáván dvanáctým rokem (od r. 2004) Vysokou školou evropských a regionálních studií (VŠERS) v Českých Budějovicích. Vychází čtyřikrát ročně. Je již zavedeným a renomovaným časopisem. Od 1. 1. 2008 je jeho šéfredaktorem PhDr. Jan Gregor, Ph.D.

V dosavadních 26 číslech bylo celkově otištěno cca 685 vědeckých článků a recenzí k otázkám fungování státní správy a samosprávy, EU, bezpečnosti apod. Všechna dosavadní čísla, redakční rada a další informace jsou k dispozici na webové adrese **http://vsers.cz/?page_id=729**.

Uveřejňuje **původní vědecké a odborné práce** s danou problematikou. V tomto smyslu akceptuje pouze příspěvky, které nebyly dosud publikované a nejsou přijaty k publikování v jiném časopise, o čemž autor předloží prohlášení.

Obsah časopisu je strukturován takto: nejprve příspěvky z oblasti **veřejná správa, řízení, administrativa**, vč. sféry evropské integrace, dále z oboru **bezpečnost**. Tuto základní kostru doplňují **vybrané příspěvky z dalších humanitních oborů**, jako např. jazykověda, historie, sociální politika apod. Čtvrtou částí časopisu jsou **recenze** a konečně poslední součástí je sekce **varia**, v níž se tisknou zprávy z konferencí, vědeckých a odborných akcí, anotace, informativní texty, zmínky o jubileích vědeckých pracovníků apod.

Články lze publikovat v **šesti jazycích** (češtině, slovenštině, angličtině, němčině, ruštině a polštině). U každého příspěvku musí být před jeho odesláním redakci dodržena jednotná struktura a úprava textu (vizte níže pokyny pro autory). **PŘI NERESPEKTOVÁNÍ REDAKČNÍCH POKYŇŮ K ÚPRAVĚ PŘÍSPĚVKŮ SE PŘÍSPĚVKY AUTORŮM VRACÍ K DOPLNĚNÍ A ÚPRAVÁM.** První i druhé **korektury** všech příspěvků provádí pracovníci redakce, přičemž autoři i recenzenti mají příležitost se k nim vyjádřit (recenzenti navíc k zohlednění případných doporučených úprav).

Všechny zaslané příspěvky jsou podrobeny **nezávislému, oboustranně anonymnímu, objektivnímu, tajnému, avšak současně pro možné ověření transparentnímu recenznímu řízení.** Vždy dva externí oponenti dostávají k posouzení bezejmenný text a vyplní recenzní posudek. Oponenti tak neví, kdo je autorem textu (to se mohou dozvědět až po uveřejnění tohoto textu v časopisu, pokud onen text poznají) a oficiálně o tom nejsou nikdy informováni. Stejně tak se autor nedozví, kdo zpracoval posudek na jeho článek. Vybraný recenzent je vždy nejen z jiného pracoviště, ale většinou i z jiného města (či ještě lépe – státu) než autor a sám v časopise zpravidla nepublikuje. Recenzenti jsou odměňováni částkou 300,- Kč (ta se jim na konci roku zasílá na BÚ po podpisu dohody o provedení práce), autoři článků autorským výtiskem s jejich článkem. Takto profesionálně zabezpečené recenzní řízení odpovídá všem parametrům kvalitních recenzovaných (ale i impaktovaných) časopisů.

2 POKYNY AUTORŮM

Příspěvky lze redakci zasílat **v průběhu celého roku.**

Data uzávěrek:

- **1. číslo** – 1. 10.
- **2. číslo** – 1. 1.
- **3. číslo** – 1. 4.
- **4. číslo** – 1. 7.

Data vydání čísel:

- **1. číslo** – 1. 3.
- **2. číslo** – 1. 6.
- **3. číslo** – 1. 9.
- **4. číslo** – 1. 12.

Rukopisy zasílejte na adresu:

Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice, e-mail: auspicia@vsers.eu, předmět: Auspicia, tel.: 00420 386 116 837.

Za výdaje spojené s uveřejněním vědeckého příspěvku v sekcích 1.–3. hradí autor částku **1 200,- Kč**, a to nejpozději do uzávěrky příslušného čísla převodem na účet vydavatele (VŠERS) u Oberbank AG České Budějovice č. 7000012206/8040, IBAN: CZ83 8040 0000 0070 0001 2206, BIC: OBKL CZ2X (zahraniční plátcí si poplatek za převod hradí sami), nebo v hotovosti na ekonomickém oddělení VŠERS. Variabilním symbolem je IČO autorova pracoviště. Do zprávy pro příjemce se uvede jméno autora / autorů a pracoviště.

STRUKTURA PŘÍSPĚVKU

Představuje formální členění v souladu s konvencí pro vědecké sdělení. Autoři by se měli držet **šablony**, k tomuto účelu speciálně předpřipravené, a do ní psát svůj článek. Tato šablona je ke stažení na http://vsers.cz/?page_id=729.

Nadpis (název článku) v jazyce českém (slovenském, anglickém, německém, ruském či polském) a anglickém – stručný, výstižný, poskytující jasnou informaci o obsahu článku (do deseti slov). Použít velká písmena, začínat od levého okraje. Jako první se uvede název práce v českém (slovenském, německém, ruském) jazyce, pak název práce v jazyce anglickém.

Jméno autora (autorů) článku se uvádí bez titulů, v pořadí – jméno, příjmení, např. Josef NOVÁK. Příjmení se v případě potřeby opatří indexem.

Abstrakt v českém (slovenském) jazyce. Jasně se stanoví cíl a metody výzkumu, stručný popis pokusů, průzkumů, výsledky a závěry. Rozsah 100 až 200 slov, tj. cca 15–20 řádků (Word – Panel nástrojů – Nástroje – Počet slov). Neopakuje se název článku, neuvádí se všeobecně známá tvrzení.

Klíčová slova v jazyce českém (slovenském) nemají přesáhnout 5 slov, řadí se od obecnějších ke konkrétnějším, navzájem se oddělují pomlčkou.

Abstract nejprve v anglickém (německém, ruském) jazyce. Platí zde stejná pravidla jako pro abstrakt v českém (slovenském) jazyce.

Key words – klíčová slova v angličtině (němčině, ruštině). Platí zde stejná pravidla jako

pro klíčová slova v češtině (slovenštině).

Úvod – obsahuje nejnútnejší údaje k pochopení tématu, krátké zdůraznění, proč byla práce uskutečněna, velmi stručně stav studované problematiky. Je možné uvést citace autorů vztahující se k práci, zejména z posledních let. Doporučuje se vyhnout rozsáhlým historickým přehledům.

Materiál a metodika – umožňuje zopakování popsaných postupů. Podrobný popis metodiky se uvádí tehdy, je-li původní, jinak postačuje citovat autora metody a uvést případné odchylky. Způsob získání podkladových dat se popisuje stručně.

Výsledky – zahrnují věcné, stručné vyjádření výsledků, zjištění, nálezů a pozorovaných jevů. Vedle tabulek se doporučuje používat grafů. Graf nemá být kopií tabulky, má vyjadřovat nové skutečnosti. Tabulky mají shrnovat výsledky statistického vyhodnocení (ne být přehledem jednotlivých měření). Popis výsledků má být věcný, obsahovat pouze faktické nálezy, nikoliv závěry a dedukce autora.

Diskuse – vyhodnocuje zjištěné výsledky, konfrontuje je s literárními údaji, zaujímá stanoviska, diskutuje o možných nedostatecích. Srovnává je s dříve publikovanými údaji. Vyžaduje-li to charakter práce, je možné popis výsledků a diskusi spojit do jedné stati „Výsledky a diskuse“. Pokud to autoři považují za účelné, může být do příspěvku zařazen závěr.

Závěr – zahrnuje základní informace o materiálu a metodice, stručně vystihuje nové a podstatné znaky. Je nekritickým informačním výběrem významného obsahu příspěvku, včetně statistických dat, nikoliv jen jeho pouhým popisem. Má být psaný celými větami (ne heslovitě) a nemá překročit 10 řádků.

Podle uvážení autora je možné na tomto místě uvést poděkování spolupracovníkům.

Použitá literatura a informační zdroje – se uvádí pouze ta, která byla skutečným podkladem pro napsání příspěvku. Musí odpovídat současné platné normě.

Uvádění jednotlivých titulů v seznamu literatury – abecedně podle příjmení (prvního) autora.

Uvedení publikace zahrnuje:

1. velkými písmeny **příjmení** autora /čárka, mezera/ iniciála **křestního jména** /tečka, mezera/;
2. levá závorka, **rok** vydání, pravá závorka /dvojtečka, mezera/;
3. plný **název** kurzivou /tečka, mezera/;
4. **místo** vydání /dvojtečka, mezera/;
5. **název vydavatele** /tečka/.

Příklad uvedení publikace (monografie, učebnice atd.):

LATTIMORE, O. (1962): *Inner Asian Frontiers of China*. Boston: Beacon Press.

Uvedení článku z časopisu zahrnuje:

1. velkými písmeny **příjmení** autora /čárka, mezera/ iniciála **křestního jména** /tečka, mezera/;
2. levá závorka, **rok** vydání, pravá závorka /dvojtečka, mezera/;
3. plný **název** článku /tečka, mezera/;
4. **název** časopisu kurzivou nebo jeho obvyklá zkratka /čárka, mezera/;
5. číslo **ročníku** /čárka, mezera/;
6. číslo **sešitu** /tečka, mezera/ + pořadové **číslo** /čárka, mezera/;
7. zkratka **strany** s tečkou („s.“ pro češtinu, „pp.“ pro angličtinu, „S.“ pro němčinu, „c.“ pro ruštinu apod.), /mezera/;
8. první a poslední **strana** citovaného článku (mezi nimi pomlčka, nikoli rozdělovník (spojovník), bez mezer /tečka/).

Příklad uvedení článku z časopisu:

ŠTÍCHA, F. (1990): K syntakticko-sémantické konkurenci aktivních konstrukcí. *Slovo a slovesnost*, 42, č. 3, s. 183–192.

Uvedení článku ze sborníku zahrnuje:

1. velkými písmeny **příjmení** autora /čárka, mezera/ iniciála **křestního jména** /tečka, mezera/;
2. levá závorka, **rok** vydání, pravá závorka /dvojtečka, mezera/;
3. plný **název** článku /tečka, mezera/;
4. „In“ /dvojtečka, mezera/;
5. **editor/editoři** sborníku + „(eds.)“ /čárka, mezera/;
6. **název** sborníku kurzivou /tečka, mezera/;
7. **místo** vydání /dvojtečka, mezera/;
8. **název vydavatele** /čárka, mezera/.

9. zkratka **strany** s tečkou („s.“ pro češtinu, „pp.“ pro angličtinu, „S.“ pro němčinu, „c.“ pro ruštinu apod.), /mezera/;

10. první a poslední **strana** citovaného článku (mezi nimi pomlčka, nikoli rozdělovník (spojovník), bez mezer /tečka/).

Příklad uvedení článku ze sborníku / kolektivní monografie:

JANČÁK, P. (1997b): Mluva v severozápadočeském pohraničí. In: F. Daneš – J. Bachmannová – S. Čmejková – M. Krčmová (eds.), *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, s. 239–249.

Uvedení článku nebo jiného příspěvku v elektronickém seriálu:

Příklady:

VŠETEČKA, R. (2008): *Český internet má rekord. Používá jej více než 6 milionů lidí*. [online]. Praha: iDNES [cit. 25. 5. 2008]. Dostupný z http://technet.idnes.cz/cesky-internet-ma-rekord-pouziva-jej-vice-nez-6-milionu-lidi-p4l-/sw_internet.asp?c=A080226_105146_sw_internet_vse.

KUBROVÁ, R.: *Nástroj online marketingu*. *Ikaros* [online]. 1998, č. 6 [cit. 25. 5. 2008]. Dostupný z <http://technet.idnes.cz>.

Odkazy v textu na použitou literaturu a informační zdroje za textem, práce s uvozovkami – vždy uvádíme iniciálu křestního jména před příjmením; odkaz na literaturu za článkem se pak uvádí v textu článku v závorce kulaté (bezprostředně za příjmením citovaného autora), nebo i hranaté (jen číslo, které se shoduje s pořadovým číslem příslušné položky v seznamu literatury, řazené abecedně).

Příklady:

J. Novák (2008) zdůrazňuje, že... (u parafráze nemusí být uvedena strana)

J. Novák (2008: 135) zdůrazňuje, že „*u přesné citace musí být uvedena strana*“.

J. Novák (2008: 135) zdůrazňuje: „*U přesné citace musí být uvedena strana*.“

„*U přesné citace musí být uvedena strana*“ (Novák 2008: 135).

„*U přesné citace*“, říká J. Novák (2008: 135), „*musí být uvedena strana*.“

N. F. Alefirenko (Алефиренко 2005: 35) отмечает, что «...».

...zejména program Erasmus Mundus [5].

Address (kontaktní adresa za článkem) – se uvádí jako poslední údaj v příspěvku. Obsahuje v tomto závazném pořadí:

1. řádka: titul(y) + jméno + příjmení (+ titul(y));

2. řádka: katedra / ústav
3. řádka: fakulta
4. řádka: univerzita
5. řádka: ulice + č.p., PSČ+ město (přesná adresa pracoviště (příp. bydliště))
6. řádka: stát
7. řádka: e-mail

Například:

ADDRESS & ©

prof. Ing. Jan NOVÁK, CSc.
Ústav managementu
Provozně ekonomická fakulta
Mendelova univerzita
Zemědělská 1, 613 00 Brno
Czech Republic
novak@mendelu.cz

Nadpis u recenze uvádějte takto (vše tučně, Times New Roman, velikost 14):

1. křestní **jméno** autora /mezera/ velkými písmeny **příjmení** autora /dvojtečka, mezera/;
2. plný **název** recenzované práce kurzivou /tečka, mezera/;
3. **místo** vydání /dvojtečka, mezera/;
4. název **vydavatele** /čárka, mezera/;
5. **rok** vydání /čárka, mezera/;
6. počet **stran** / čárka, mezera/;
7. **ISBN** /tečka/.

Příklad psaní nadpisu u recenzí:

Patrik MITTER: *Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího původu v současné češtině*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2003, 190 s., ISBN 80-7044-554-8.

Kontaktní údaje autora za recenzí se uvádějí stejně jako v případě autora článku.

Jak uvádět svůj článek, otištěný v *Auspiciích*, v seznamech literatury?

Příklad:

NOVÁK, J. (2008): Současný vývoj českého hospodářství. *Auspicia*, 5, č. 1, s. 10–15.

TECHNICKÁ ÚPRAVA RUKOPISU

Způsob záznamu:

Rozsah: max. 5 stran

Elektronická podoba: **.txt, .doc, .rtf** na e-mail redakce (viz výše)

Způsob psaní textu:

Velikost písma: 12 pt, řádkování 1,5, formát A4, okraje 2,5 cm

Neoddělovat odstavce mezerami, pouze klávesou Enter.

Nestránkovat.

Mezitoluky neoddělovat mezerami.

Názvy kapitol a mezitoluky psát minuskami /malými písmeny/.

Jména pište v plném znění.

Nadpisy či potřebu zvýraznění textu – nepodtrhávejte.

Fotografie, ilustrace, loga (v časopise otištěny černobíle):

Na fotografii musí být v textu odvolávka.

Tabulky (v časopise otištěny černobíle):

Na tabulku musí být v textu odvolávka.

Závěrečné upozornění:

Autor odpovídá za jazykovou a gramatickou správnost textu. Redakce podrobuje rukopisy recenzím dle vlastního uvážení. Rukopisy, jejichž úprava nesplňuje uvedené požadavky nebo jsou v rozporu s etickými zásadami pro publikování, nebudou přijaty.

Sestavil Jan Gregor.

CHARACTERISTICS OF JOURNAL AND INSTRUCTIONS TO AUTHORS

1 CHARACTERISTICS OF THE JOURNAL

The journal *Auspicia* is an independent, reviewed, non-impact scholarly journal dealing with social sciences.

It is based on the **five following principles**:

- regular and strict review process;
- internationality;
- openness;
- selectiveness;
- continuous quality improvement.

It deals mainly with the **management sphere and the administration** (the EU, state administration and self administration); secondarily it concerns **other social-science questions**.

It has been published since 2004 by the College of European and Regional Studies (VŠERS). The journal is published four times a year. It is a well-established and renowned journal. PhDr. Jan Gregor, Ph.D. has been its editor-in-chief since 1st January 2008.

685 scientific contributions and reviews have been published dealing with the function of state administration and self administration, the EU, safety etc. in 26 issues. All issues, the members of the editorial board and further information are available at http://vsers.cz/?page_id=729.

Original scholarly and professional papers are published in the journal. Therefore only contributions that have not been published before and have not been accepted to be published in another journal can be submitted. All authors are requested to submit a proclamation confirming that.

The content of the journal is structured as follows: first, there are contributions dealing with **public administration, management and administration** including the sphere of European

integration, then there are contributions dealing with **safety**. This basic structure is completed with **selected contributions from other humanities** such as linguistics, history, social politics and so on. The fourth part of the journal is aimed at **reviews** and the fifth part is called **miscellaneous** where readers can find informative texts, reports from conferences and scientific or professional events there as well as annotations, notes on notable scholars' jubilees etc.

Articles can be published **in six languages** (Czech, Slovak, English, German, Russian and Polish). All articles must be structured and formatted in one way (see below instructions for authors). **IF NOT RESPECTING EDITORIAL INSTRUCTIONS, CONTRIBUTIONS ARE SENT BACK TO THEIR AUTHORS TO BE COMPLETED AND FORMATTED.** The first as well as the second **corrections** of all contributions are made by editorial staff. Authors and reviewers have the opportunity to express their opinions to the corrections (reviewers can also see how the authors took into account the recommended make-ups).

All delivered contributions are remitted to **independent, anonymous, objective, secret but at the same time transparent review process**. Two external opponents are given anonymous texts and fill in a review report. Thus the peers reviewing the contribution will not know who the author of the submitted paper is (they can learn it only after it is published in the journal) and they are never informed on that officially. In the same way, the authors never learn who reviewed their articles. Chosen reviewer comes always from another workplace and most of the time from another town, too (or from another country) and does not usually contribute to the journal. The reviewers are compensated with 300 CZK (which is sent to their bank accounts after signing the service contract at the end of the year). The authors of published contributions are rewarded with the author's copies containing their articles. Such a professionally supported review process relates to all parameters of quality reviewed (and impact) journals.

2 INSTRUCTIONS TO THE AUTHORS

The contributions can be sent to the editorial office **all year round**.

Deadlines:

- **1st issue** – 1st October
- **2nd issue** – 1st January
- **3th issue** – 1st April

- **4th issue** – 1st July

Publishing dates:

- **1st issue** – 1st March
- **2nd issue** – 1st June
- **3th issue** – 1st September
- **4th issue** – 1st December

Manuscripts please send to this address:

College of European and Regional Studies, o.p.s., Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice, e-mail: auspicia@vsers.eu, subject: Auspicia, tel.: 00420 386 116 837.

The authors of the papers (contributions) are to pay the amount **1 200 CZK** for the expenses connected with the publishing the scholarly contributions in sections 1–3. They are to do this by the closing of a certain volume either by means of the payment order transferred to the publisher's bank account No 7000012206/8040, Oberbank České Budějovice, IBAN: CZ83 8040 0000 0070 0001 2206, BIC: OBKL CZ2X (foreign payors pay the transfer charge by themselves), or they can pay it by cash at the economic department of College of European and Regional Studies. Registration numbers of authors' workplaces are variable symbols then. The information for payee involves the name of author / authors and workplace.

STRUCTURE OF CONTRIBUTIONS

Structure and formatting follow a formal structure according to the rules of scholarly works. The authors should follow the template made especially to suit this and write their contributions into it. The template can be downloaded at http://vsers.cz/?page_id=729.

Title (the title of the article) in Czech (Slovak, English, German, Russian, Polish) and English – a brief, concise phrasing giving the information on the content of the article (up to 10 words). It is necessary to use capital letters and to start writing at the left margin. First, there is the title of the work in Czech (Slovak, German, Russian) and then in English.

The name of the author (or authors) of the article is stated without academic degree in the following form: first name, surname, e. g. Josef NOVÁK. The surname can be stated with an index if necessary.

Abstract in Czech (Slovak). It clearly determines the aim and the methods of the research

and it briefly describes tests, surveys, results and conclusions, i. e. in 100–200 words, app. 15–20 lines (Word – Options – Tools – Number of Words). The title of the article is not repeated, and well-known generalities are not stated.

Key words in Czech (Slovak) should not exceed by five in number, and they are ranged from the general ones to the more concrete ones, a dash is used to sort them.

Abstract first in English (German, Russian). There are the same rules as for the Czech (Slovak) abstract.

Key words in English (German, Russian). The same rules apply as for the key words in Czech (Slovak).

Introduction – it concerns the information necessary for understanding the topic, a short statement giving reasons why the article was written as well as a brief description of a problem. It is possible to add quotations of the authors relating to the article, especially the most recent ones. It is highly recommended to avoid giving comprehensive historical information.

Material and methodology – it enables repeating procedures mentioned above. A description of methodology in detail is stated when it is original otherwise it is sufficient to quote the author of the method and present possible variations. The way of data gathering which the article is based on is described briefly.

Results – it involves factual findings, briefly stating the results, findings and observed effects. Graphs are strongly recommended to be used besides tables. A graph should not be a copy of a table, it should depict new findings. Tables should sum up results of statistical evaluation (not every single measure). The description of results should involve factual findings rather than the conclusions or deductions of the author.

Discussion – it assesses the acquired results and compares them to literary data, and it makes statements and discusses any drawbacks. It compares them to previously published data. If it is needed according to the character of the article, the description of the results and the discussion can be made as one termed „Results and Discussion“. If the authors consider it useful, they can add the conclusion to the discussion.

Conclusion – it involves basic information on materials and methodology having been used, it emphasises new and significant effects, including uncritical information selection from

essential content of the article, including statistical data. It is not only a description of the article. It should be written in whole sentence exposition and it should not exceed 10 lines.

Following the author's consideration, there may be a place for acknowledgments here.

Literature used and information sources – only such sources that the article is based on are stated. The form of statement must comply with current standards.

Listing the titles of sources – alphabetically according to surnames of the (first) author.

Citing an issue involves:

1st **surname** of the author in capitals /comma, space/ initial of **first name** of the author /dot, space/;

2nd in brackets, the **year** of publishing, brackets closed /colon, space/;

3rd full **title** in italics /dot, space/;

4th **place** of publishing /colon, space/;

5th **name** of the publisher /dot/.

Example of stating an issue (monography, textbook etc.):

LATTIMORE, O. (1962): *Inner Asian Frontiers of China*. Boston: Beacon Press.

Citing an article excerpted from a magazine involves:

1st **surname** of the author in capitals /comma, space/ initial of **first name** of the author /dot, space/;

2nd in brackets, the **year** of publishing, brackets closed /colon, space/;

3rd full **title** of the article /dot, space/;

4th **title** of the magazine in italics or its common abbreviation /comma, space/;

5th number of the **volume** /comma, space/;

6th number of the **copy** /dot, space/ + sequence number /comma, space/;

7th **page** abbreviation with a dot („s.“ for Czech, „pp.“ for English, „S.“ for German, „c.“ for Russian etc.), /space/;

8th the first and the last **page** of the excerpted article (with a dash between them, not a hyphen, without space /dot/).

An example of stating an excerpted article:

ŠTÍCHA, F. (1990): K syntakticko-sémantické konkurenci aktivních konstrukcí. *Slovo a slovesnost*, 42, č. 3, s. 183–192.

Citing an article excerpted from proceedings involves:

1st **surname** of the author in capitals /comma, space/ initial of **first name** of the author /dot, space/;

2nd in brackets, the **year** of publishing, brackets closed /colon, space/;

3rd full **title** of the article /dot, space/;

4th „**In**“ /colon, space/;

5th **editor/editors** of the proceedings + „(eds.)“ /comma, space/;

6th **title** of the proceedings in italics /dot, space/;

7th **place** of publishing /colon, space/;

8th **name** of the publisher /comma, space/.

9th **page** abbreviation with a dot („s.“ for Czech, „pp.“ for English, „S.“ for German, „c.“ for Russian etc.), /space/;

10th the first and the last **page** of the excerpted article (with a dash between them, not a hyphen, without space /dot/).

Example of stating an article excerpted from proceedings / a collective monography:

JANČÁK, P. (1997b): Mluva v severozápadočeském pohraničí. In: F. Daneš – J. Bachmannová – S. Čmejrková – M. Krčmová (eds.), *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, s. 239–249.

Citing an article or another kind of a contribution in electronic form:

Examples:

VŠETEČKA, R. (2008): *Český internet má rekord. Používá jej více než 6 milionů lidí*. [online]. Praha: iDNES [cit. 25. 5. 2008]. Dostupný z http://technet.idnes.cz/cesky-internet-ma-rekord-pouziva-jej-vice-nez-6-milionu-lidi-p4l-sw_internet.asp?c=A080226_105146_sw_internet_vse.

KUBROVÁ, R.: *Nástroj online marketingu. Ikaros* [online]. 1998, č. 6 [cit. 25. 5. 2008]. Dostupný z <http://technet.idnes.cz>.

Textual references to literature used or information sources after the text, the work with inverted commas – it is necessary to state the initial of a first name before a surname; literary references stated after the article are cited in the text in round brackets (just right after the surname of the quoted author) but they can also be cited in square brackets (it is just a number identical with the number of the appropriate item in the list).

Examples:

J. Novák (2008) concludes that... (paraphrases do not have to be accompanied with the number of the page)

J. Novák (2008: 135) emphasizes that „*an exact quotation must be accompanied with the number of the page*“.

J. Novák (2008: 135) stresses: „*An exact quotation must be accompanied with the number of the page.*“

„*An exact quotation must be accompanied with the number of the page*“ (Novák 2008: 135).

„*An exact quotation,*“ J. Novák says (2008: 135), „*must be accompanied with the number of the page.*“

N. F. Alefirenko (Алефиренко 2005: 35) отмечает, что «...».

...Erasmus Mundus programme particularly [5].

Address (a contact address after the article) – it is stated as a last item in the contribution.

It contains the following:

- 1st line: academic degree(s) + first name + surname + academic degree(s);
- 2nd line: department / institute
- 3rd line: faculty
- 4th line: university / college
- 5th line: street + No, postcode + town / city (address of a workplace or a place of living)
- 6th line: country
- 7th line: e-mail

Example:

ADDRESS & ©

prof. Ing. Jan NOVÁK, CSc.
The Institute of Management
Faculty of Business and Economics
Mendel University
Zemědělská 1, 613 00 Brno
Czech Republic
novak@mendelu.cz

Please follow these instructions in writing the **title of the review** (everything in bold, Times New Roman, size 14):

- 1st **first name** of the author /space/ in capitals **surname** of the author /colon, space/;
- 2nd full **title** of a reviewed work in italics /dot, space/;
- 3rd **place** of publishing /colon, space/;
- 4th **name** of a publisher /comma, space/;

5th **year** of publishing /comma, space/;

6th number of **pages** /comma, space/;

7th **ISBN** /dot/.

An example of writing a title of a review:

Patrik MITTER: *Compound hybrid nouns with the first component of a foreign origin in current Czech.* Ústí nad Labem: The University of J. E. Purkyně in Ústí nad Labem, 2003, 190 pp., ISBN 80-7044-554-8.

Reviewers' contacts are stated in the same way as authors' contacts.

How to cite an article published in *Auspicia* in lists of literature?

Example:

NOVÁK, J. (2008): The Development of Czech Current Economics. *Auspicia*, 5, No 1, pp. 10–15.

PREPARATION OF THE MANUSCRIPT

The way of recording a text is as follows:

Extent: 5 pages maximum

Electronic version: **.txt, .doc, .rtf** via e-mail of editor's office (see above)

Follow these instructions how to type a text:

Font size: 12 pts, line spacing 1,5, A4 format, margins 2,5 cm.

Do not space the paragraphs, but use just the Enter key to distinguish them.

Do not type the numbers of pages.

Do not space the crossheadings.

The titles of chapters as well as crossheadings should be written in normal letters.

Names should be written in full.

Do not underline the titles or any other parts of the text that should be stressed.

Photographs, Illustrations, Logos:

There must be a reference to the photograph in the main text above.

Tables:

Every table must be referred to in the main text above it.

Final statement:

Every author is responsible for the linguistic and grammar correctness of their contribution. Manuscripts are submitted to the reviewers in through the editor's own discretion. Contributions which are not in compliance with the format requirements stated above or which are in conflict with the ethic publishing rules will not be accepted.

From Czech language translated by Christopher Erwin Koy.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЖУРНАЛА И УКАЗАНИЯ АВТОРАМ

1 ХАРАКТЕРИСТИКА ЖУРНАЛА

Журнал *Auspicia* – это независимый рецензируемый научный журнал, предназначенный для обсуждения вопросов, касающихся общественных наук.

5 основных принципов журнала:

- тщательный и точный порядок рецензирования;
- международность;
- открытость;
- избирательность;
- постоянное повышение качества.

Он направлен главным образом на область деятельности общественных органов, **экономики, управления и администрирования** (Евросоюз, государственное управление и самоуправление), а также на **другие общественно-научные вопросы**.

Журнал издается двенадцатый год (с 2004 г.) Высшей школой европейских и региональных исследований (VŠERS) в городе Ческе Будейовице. Журнал выходит четыре раза в год, уже известен среди специалистов. С 1 января 2008 г. его главным редактором является PhDr. Jan Gregor, Ph.D.

В двадцати шести номерах было опубликовано примерно 685 научных статей и рецензий, посвященных вопросам работы государственного управления и самоуправления, ЕС, безопасности и под. Все существующие номера, редколлегия и другая информация представлены на сайте http://vsers.cz/?page_id=729.

В журнале публикуются **оригиналы научной и специальной работы** по данной проблематике. В журнал принимаются только работы, которые прежде не были опубликованы и не готовятся к публикации в другом журнале, о чем автор предоставляет заявление.

Содержание журнала структурировано следующим образом: сначала работы из области **общественных органов, управления, администрации**, в том числе сферы европейской интеграции, далее из сферы **безопасности**. Эту основу дополняют **избранные работы из других гуманитарных специальностей**, таких, как лингвистика, история, социальная политика и т. п. Четвертая часть журнала – это

рецензии, и, наконец, последняя – это секция **«разное»**, где печатаются новости с конференций, научных и специальных мероприятий, аннотации, информационные тексты, напоминания о юбилеях научных работников.

Статьи можно публиковать **на шести языках** (на чешском, словацком, английском, немецком, русском и польском). Каждая работа перед отправлением в редакцию должна быть проверена на соблюдение единой структуры и оформления текста (смотрите ниже указания авторам). **ПРИ НЕСОБЛЮЖДЕНИИ РЕДАКЦИОННЫХ ТРЕБОВАНИЙ К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ РАБОТЫ БУДУТ ВОЗВРАЩЕНЫ АВТОРАМ ДЛЯ ДОПОЛНЕНИЯ И ИСПРАВЛЕНИЯ.** Первая и вторая **корректур** всех статей проводится работниками редакции, причем авторы и рецензенты могут высказать свое мнение относительно поправок (более того, рецензенты могут узнать, учли ли авторы их рекомендации).

Все присланные статьи подвергаются **независимому, анонимному, объективному, тайному, но при этом открытому для возможного контроля рецензированию.** Всегда два внештатных оппонента получают неподписанный текст и пишут рецензии на данную работу. Таким образом, оппоненты не знают, кто автор текста (могут узнать это только при опубликовании в журнале, если при прочтении вспомнят, что рецензировали именно эту работу), и официально никто об этом не информирован. Точно также автор не узнает, кто писал заключение на его статью. Выбранный рецензент всегда не только с другого места работы, но и в большинстве случаев из другого города (а что еще лучше – государства), и сам в журнале не публикуется. Рецензенты получают вознаграждение в размере 300 чешских крон (которое им в конце года посылается на банковский счёт при подписанном договоре о выполнении работы), авторы статей – экземпляр журнала с их работой. Такой профессиональный процесс рецензирования отвечает всем параметрам качественных рецензируемых журналов.

2 ИНСТРУКЦИИ АВТОРАМ

Статьи принимаются в редакцию **в течение всего года.**

Материалы должны быть присланы не позднее:

- **1 номер** – 1 октября
- **2 номер** – 1 января
- **3 номер** – 1 апреля
- **4 номер** – 1 июля

Даты выпуска номеров:

- **1 номер** – 1 марта
- **2 номер** – 1 июня

- **3 номер** – 1 сентября
- **4 номер** – 1 декабря

Рукописи присылайте на адрес:

Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., Žižkova 4/6, 370 01 České Budějovice,
e-mail: auspicia@vsers.eu, předmět: Auspicia, tel.: 00420 386 116 837.

За затраты, связанные с опубликованием научной статьи в секциях с 1–3, автор выплачивает сумму в **1 200 чешских крон**, это должно быть сделано не позднее последнего срока принятия материалов в соответствующий номер журнала на счет издательства (VŠERS) в Oberbank AG České Budějovice č. 7000012206/8040, IBAN: CZ83 8040 0000 0070 0001 2206, BIC: OBKL CZ2X (иностранцы платят за перевод сами). Переменным символом является ИНН места работы автора. В графе «Сообщение для адресата» необходимо указать ФИО автора / авторов статьи и место работы.

СТРУКТУРА СТАТЬИ

Представляет собой формальное членение в соответствии с конвенцией о научной информации. Авторы должны придерживаться **типовой схемы**, специально подготовленной для этой цели, и по ней писать свою статью. Модель статьи доступна на http://vsers.cz/?page_id=729.

Заголовок (название статьи) на чешском языке (словацком, английском, немецком, русском или польском) и английском – краткий, точный, дающий ясную информацию о содержании статьи (до десяти слов). Использовать прописные буквы, начинать с левого края. Первым приводится название статьи на чешском (словацком, немецком, русском) языке, затем на английском.

Имя автора (авторов) статьи приводится без званий, в порядке – имя, фамилия, например, Josef NOVÁK. Фамилии при необходимости нумеруются.

Резюме на чешском (словацком) языке. Ясно определить цель и методы исследования, его краткое описание, результаты и выводы. Объем – 100–200 слов, т.е. приблизительно 15–20 строк (Word – Панель инструментов – Сервис – Статистика). Не повторяется название статьи, не приводятся общеизвестные факты.

Ключевые слова на чешском языке (словацком) – не более 5 слов, от более общих

к более конкретным, должны быть отделены друг от друга с помощью тире.

Резюме вначале на английском языке (немецком, русском). Здесь действуют такие же правила, как для резюме на чешском (словацком) языке.

Key words – ключевые слова на английском языке (немецком, русском). Здесь действуют такие же правила, как для ключевых слов на чешском (словацком) языке.

Введение – содержит самую необходимую информацию для понимания темы, краткое пояснение выбора данной темы, вкратце степень изученности проблемы. Можно привести цитаты авторов, относящиеся к рассматриваемой тематике, особенно последних лет. Рекомендуется избегать широкого исторического обзора.

Материал и методика – позволяет повторение описанных действий. Подробное описание методики приводится в том случае, если она оригинальна, разработана самим автором, в противном случае достаточно процитировать автора метода и привести необходимые отличия. Способ освоения фундаментальных данных описывается кратко.

Результаты – включает содержательное, краткое представление результатов, открытий, анализов, объектов наблюдения. Наряду с таблицами советуем применять графики. График должен быть не копией таблицы, а содержать новую информацию. В таблице обобщаются результаты статистического исследования (не перечень отдельных измерений). Описание результатов должно быть предметным, содержать только фактические открытия, а не умозаключения и догадки автора.

Дискуссия – оценка выявленных результатов, сопоставление их с литературными фактами, занятие определенной позиции, обсуждение возможных недостатков. Сравнение с ранее опубликованной информацией. Если этого требует характер работы, то можно описание результатов и дискуссию соединить в одну часть «Результаты и дискуссия». Если авторы посчитают это целесообразным, то может быть включено также заключение.

Заключение – включает основную информацию о материале и методике, сжатое представление новых и существенных показателей. Является кратким изложением главных положений работы, в том числе статистических данных, а не только простым описанием содержания статьи. Заключение должно быть написано с помощью целых предложений (не конспективно), по объему не должно превышать 10 строк. По усмотрению автора можно также привести благодарность своим коллегам и др.

Использованная литература и информационные источники – приводится только та, которая действительно была основой для написания статьи. Должна отвечать современному действующему стандарту.

Оформление отдельных названий в списке литературы – в алфавитном порядке по фамилии (первой) автора.

Оформление издания:

1. прописными буквами **фамилия** автора /запятая, пробел/ инициала **имени** /точка, пробел/ инициала **отчества** /точка, пробел/;
2. левая скобка, **год** издания, правая скобка /двоеточие, пробел/;
3. полное **название** курсивом /точка, пробел/;
4. **место** издания /двоеточие, пробел/;
5. название **издательства** /точка/.

Пример оформления издания (монографии, учебника и т.д.):

LATTIMORE, O. (1962): *Inner Asian Frontiers of China*. Boston: Beacon Press.

Оформление статьи из журнала:

1. прописными буквами **фамилия** автора /запятая, пробел/ инициала **имени** /точка, пробел/ инициала **отчества** /точка, пробел/;
2. левая скобка, **год** издания, правая скобка /двоеточие, пробел/;
3. полное **название** статьи /точка, пробел/;
4. **название** журнала курсивом или его сокращение /запятая, пробел/;
5. номер **журнала** /запятая, пробел/;
6. номер **выпуска** /запятая, пробел/ + порядковый номер /запятая, пробел/;
7. сокращение **страницы** с точкой („s.“ для чешского, „pp.“ для английского, „S.“ для немецкого, „с.“ для русского и т. д.) /пробел/;
8. первая и последняя **страницы** цитированной статьи (между ними тире (не дефис), без пробела /точка/).

Пример оформления статьи из журнала:

ŠTÍCHA, F. (1990): K syntakticko-sémantické konkurenci aktivních konstrukcí. *Slovo a slovesnost*, 42, č. 3, s. 183–192.

Оформление статьи в сборнике:

1. прописными буквами **фамилия** автора /запятая, пробел/ инициала **имени** /точка,

- пробел/ инициала **отчества** /точка, пробел/;
2. левая скобка, **год** издания, правая скобка /двоеточие, пробел/;
  3. полное **название** статьи /точка, пробел/;
  4. „**In**“ /двоеточие, пробел/;
  5. **редактор/редакторы** сборника /запятая, пробел/;
  6. **название** сборника курсивом /точка, пробел/;
  7. **место** издания /двоеточие, пробел/;
  8. название **издательства** /запятая, пробел/.
  9. сокращение **страницы** с точкой („s.“ для чешского, „pp.“ для английского, „S.“ для немецкого, „с.“ для русского и т. д.), /пробел/;
  10. первая и последняя **страницы** цитированной статьи (между ними тире (не дефис), без пробела /точка/).

Пример оформления статьи в сборнике / коллективной монографии:

JANČÁK, P. (1997): Mluva v severozápadočeském pohraničí. In: F. Daneš – J. Bachmannová – S. Čmejrková – M. Krčmová (eds.), *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, s. 239–249.

Оформление статьи или другой работы в электронном виде:

Примеры:

VŠETEČKA, R. (2008): *Český internet má rekord. Používá jej více než 6 milionů lidí*. [online]. Praha: iDNES [cit. 25. 5. 2008]. Dostupný z http://technet.idnes.cz/cesky-internet-ma-rekord-pouziva-jej-vice-nez-6-milionu-lidi-p4l-/sw_internet.asp?c=A080226_105146_sw_internet_vse.

KUBROVÁ, R.: *Nástroj online marketingu. Ikaros* [online]. 1998, č. 6 [cit. 25. 5. 2008]. Dostupný z <http://technet.idnes.cz>.

Сноски в тексте на использованную литературу и информационные источники после текста, работы в кавычках – всегда приводим инициалы перед фамилией; сноски на литературу в тексте статьи могут приводиться в круглых скобках (непосредственно после фамилии цитируемого автора), или в квадратных (только номер, который соответствует позиции в списке литературы).

Примеры:

J. Novák (2008) подчеркивает, что... (при перефразировании не должна быть приведена страница)

J. Novák (2008: 135) отмечает, что «у точной цитаты должна быть приведена страница».

J. Novák (2008: 135) обращает внимание: «У точной цитаты должна быть приведена страница.»

«У точной цитаты должна быть приведена страница» (Novák 2008: 135).

«У точной цитаты,» говорит J. Novák (2008: 135), «должна быть приведена страница.»

N. F. Alefirenko (Алефиренко 2005: 35) отмечает, что «...».
...особенно программа Erasmus Mundus [5].

Адрес (контактная информация после статьи) – приводится как последний элемент работы. Приводится в обязательном порядке:

1. строка: звание (звания) + имя + фамилия (+ звание (звания));
2. строка: кафедра
3. строка: факультет / институт
4. строка: университет / высшее учебное заведение
5. строка: улица + порядковый номер, индекс + город (точный адрес места работы (или же места жительства))
6. строка: государство
7. строка: электронная почта

Например:

ADDRESS & ©

prof. Ing. Jan NOVÁK, CSc.
Ústav managementu
Provozně ekonomická fakulta
Mendelova univerzita
Zemědělská 1, 613 00 Brno
Czech Republic
novak@mendelu.cz

Название рецензии оформляется следующим образом (жирный шрифт, Times New Roman, размер 14):

1. **имя** /пробел/ **отчество** /пробел/ прописными буквами **фамилия** автора /двоеточие, пробел/;
2. полное **название** рецензируемой работы курсивом /точка, пробел/;
3. **место** издания /двоеточие, пробел/;
4. название **издательства** /запятая, пробел/;
5. **год** издания /запятая, пробел /;

6. количество **страниц** /запятая, пробел/ + сокращение **страницы** с точкой („s.“ для чешского, „pp.“ для английского, „S.“ для немецкого, „с.“ для русского и т. д.), /пробел/;

7. **ISBN** /точка/.

Пример оформления названия в рецензии:

Patrik MITTER: *Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího původu v současné češtině*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2003, 190 s., ISBN 80-7044-554-8.

Координаты автора после рецензии приводятся таким же образом, как координаты автора статьи.

Как привести свою статью, напечатанную в журнале «Auspicia» в списках литературы?

Пример:

NOVÁK, J. (2008): Současný vývoj českého hospodářství. *Auspicia*, 5, č. 1, s. 10–15.

ТЕХНИЧЕСКОЕ ОФОРМЛЕНИЕ РУКОПИСИ

Объем: max. 5–8 страниц

В электронном виде: **.txt, .doc, .rtf** на электронную почту (см. выше).

Оформление текста:

Размер шрифта: 12, межстрочный интервал 1,5, формат А4, поля 2,5 см

Не отделять абзацы пробелами, только клавишей Enter.

Не нумеровать страницы.

Внутренние (промежуточные) заголовки – не отделять пробелами.

Названия глав и внутренних (промежуточных) заголовков писать строчными буквами.

Имена пишите в полной форме.

Названия с целью выделения в тексте – не подчеркивайте.

Фотографии, иллюстрации, символы:

В тексте на фотографию должна быть ссылка.

Таблицы:

В тексте на таблицу должна быть ссылка.

Заключительные замечания:

Автор несет ответственность за языковую и грамматическую правильность текста. Редакция отдает работы на рецензирование для собственного рассмотрения. Рукописи, чье оформление не выполняет приведенные требования либо противоречат этическим нормам для публикации, приняты не будут.

Перевод с чешского языка сделан Екатериной Анисимковой.

FORMULÁŘ NA PŘEDPLATNÉ ČASOPISU

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO ČASOPISU AUSPICIA V R. 2015

Recenzovaný neimpaktovaný časopis pro otázky společenských věd (formát B5, cca 130 stran, ISSN 1214-4967, 4x ročně). Roční předplatné činí 400,- Kč za 4 čísla. Číslo účtu VŠERS: Oberbank AG České Budějovice č. 7000012206/8040.

ODBĚRATEL

Titul .....
Jméno .....
Příjmení .....
Instituce .....
Ulice + č. p. ....
PSČ .....
Město .....
Telefon .....
E-mail .....
Fax .....
IČO .....
DIČ .....

V ..... dne .....2015.

.....
podpis, razítko

Tuto závaznou objednávku zašlete prosím na adresu:

Knihovna
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 5, 370 01 České Budějovice
00420 383 839 550
knihovna@vsers.cz

JOURNAL SUBSCRIPTION FORM

ORDER OF THE SUBSCRIPTION OF THE AUSPICIA JOURNAL IN 2015

Reviewed, non-impact journal dealing with social science (B5 format, cca 130 pp., ISSN 1214-4967, four times a year). Annual subscription fee is 16 € for 4 issues. Bank account of VŠERS: Oberbank AG České Budějovice č. 7000012206/8040.

SUBSCRIBER

Degree .....
First name .....
Surname .....
Institution .....
Street + No .....
Postal code .....
City .....
Telephone .....
E-mail .....
Fax .....
Ident. No .....

In .....on .....2015.

.....
signature, stamp

Please send this form order to:

Knihovna
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 5, 370 01 České Budějovice
00420 383 839 550
knihovna@vsers.cz